

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

”LOPPUJEN LOPUKS SIITÄ HYÖTYY ENITEN ITSE – NE, JOTKA SITÄ TEKEE”

Ryhmämuotoisen elokuvatoiminnan opas sosiaalialalle

TEKIJÄ: Nina Heide

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä(t) Nina Heide	
Työn nimi "Loppujen lopuksi siitä hyötyy eniten itse – ne, jotka sitä tekee": Ryhmämuotoisen elokuvatoiminnan opas sosiaalialalle	
Päiväys	11.4.2019
Sivumäärä/Liitteet	65/6
Ohjaaja(t) Pirjo Turunen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Versova Puu ry, Lapinlahden seurakunta	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä elokuvatoiminnan menetelmä on ja miten sitä voidaan hyödyntää sosiaalialalla. Opinnäytetyö oli tutkimuksellinen kehittämistyö, jonka tavoitteena oli tuottaa opas elokuvatoiminnasta menetelmän käyttöönoton helpottamiseksi. Yhteisöllisen taidelähtöisen toiminnan on todettu tukevan osallistujia monipuolisesti, ja uusille menetelmille erilaisten kohderyhmien pariin on tarvetta. Toimeksiantajana kehittämistyössä oli sotkamolainen nuorten elokuvatoimintaa toteuttava Versova Puu ry ja yhteistyökumppanina Lapinlahden seurakunta.</p> <p>Kehittämistyö toteutettiin lineaarisen mallin mukaisesti laadullisella tutkimusotteella. Aineisto kerättiin teemahaastatteluilta, dokumentteihin tutustumalla ja kollektiivisella oppaan kirjoittamisella. Haastattelujen kohderyhmänä oli kymmenen Lapinlahdella vuosina 2017–2018 seurakunnan nuorisotyön ja nuorten elokuvaryhmän yhteiseen elokuvaprojektiin osallistunutta nuorta. Dokumentit käsittelivät Versova Puu -elokuvatoimintaa. Kollektiivinen kirjoittaminen toteutettiin tiimityönä Versova Puu ry:n toimijoiden kanssa. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalysilla. Tuloksia hyödynnettiin oppaan työstämisessä.</p> <p>Tulosten mukaan elokuvatoiminta on tavoitteellista ryhmätoimintaa, jossa päämääriä on sekä toiminnalla että valmiilla elokuvalla. Menetelmä osoittautui vetovoimaiseksi ja opettavaiseksi toimintamuodoksi, joka motivoi ja sitouttaa. Tulokset kertoivat elokuvatoiminnan toteuttamisesta nuorten parissa ja toivat esille myös menetelmään liittyviä haasteita. Lisäksi tulokset osoittivat menetelmän soveltuvan erilaisiin sosiaalialan toimintaympäristöihin ja monille kohderyhmille. Elokuvatoimintaa voi järjestää monin tavoin. Kehittämistyön tuotoksena syntyi Tehtäiskö leffa? -kirja, joka on opas elokuvatoiminnasta kiinnostuneille, esimerkiksi sosiaalialan toimijoille. Oppaassa käydään läpi ryhmämuotoisen elokuvanteon prosessi.</p> <p>Kehittämistyön perusteella elokuvatoiminta on osallistava ja vetovoimainen taidelähtöinen ryhmätoiminnan menetelmä, jonka onnistumisessa innokkuus, toimiva ryhmädynamiikka ja ohjaajan asettuminen fasilitaattoriksi eli innostajaksi ovat ratkaisevia. Elokuva- ja sosiaalialan osaamisen moniammatillinen yhteistyö mahdollistaa parhaimmillaan kokonaisvaltaisen yksilöiden ja ryhmien hyvinvoinnin edistämisen. Menetelmän käyttöönoton helpottamiseksi tarvitaan ohjeistusta, mitä edustavat Tehtäiskö leffa? -opas ja sen pohjalta tulevaisuudessa rakennettava verkkokurssi.</p> <p>Tehtäiskö leffa? -opasta voi tilata Versovan Puun verkkokaupasta.</p>	
Avainsanat osallisuus, taidelähtöiset menetelmät, elokuvatoiminta, ryhmätoiminta, opas	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Master's Degree Programme in Social Services			
Author(s) Nina Heide			
Title of Thesis "After all, the one who benefits the most is the one who is doing it": The Manual of Participatory Filmmaking for Social Sector			
Date	11.4.2019	Pages/Appendices	65/6
Supervisor(s) Pirjo Turunen			
Client Organisation/Partner(s) Versova Puu, Lapinlahti parish			
<p>Abstract</p> <p>The aim of the thesis was to find out what the method of the participatory filmmaking is and how it can be utilized in social sector. The thesis was a research-based development study that aimed to produce a manual about participatory filmmaking, so it would be easier to adopt the method. Collective arts-based activities have been noticed to support the participators diversely, and there is a need for new methods with various target groups. The thesis was carried out in cooperation with Versova Puu which is an association that organizes filmmaking activities for young people. Lapinlahti parish was also a partner in the cooperation.</p> <p>The development study was carried out according to the linear model. The data was collected by using interviews, documents and collective writing of the manual. The target group of the interviews consisted of ten young people who participated in a filmmaking project that the youth work of Lapinlahti parish and the youngsters' filmmaking group organized in 2017–2018. The documents were about Versova Puu filmmaking. The collective writing was carried out as teamwork with Versova Puu. The qualitative data was analysed by using theory-based content analysis. The results were utilized in making of the manual.</p> <p>As for the main results, the participatory filmmaking is a target-oriented group method where both action and the finished film can have goals. The method turned out to be a magnetic activity that motivates, engages and teaches. The results showed how participatory filmmaking has been carried out with young people. They also brought out some challenges the method has. Furthermore, the results showed that the method is suitable for different operational environments in social area and many target groups. Participatory filmmaking can be organized in many ways. As a product of the development work, a manual called "Tehtäiskö leffa?" (Shall we make a movie?) was made. The manual is for those interested in participatory filmmaking, for example the actors in social sector. The manual covers the filmmaking process in group.</p> <p>On the basis of the development study it can be stated that filmmaking is a participatory and magnetic arts-based method for groups. Enthusiasm, working group dynamics and a leader as a facilitator are determining factors for the success of the method. The complete support of the well-being of the individuals and groups can be managed by multi-professional cooperation of filmmaking and social areas. Guidance is needed in adopting the method, and the manual "Tehtäiskö leffa?" and a net course that will be made later will help in that process.</p> <p>The manual "Tehtäiskö leffa?" can be purchased on the Versova Puu online store.</p>			
Keywords participation, arts-based methods, participatory filmmaking, group work, manual			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	OSALLISUUS – KOKEMISTA, YHTEISÖLLISYYTTÄ JA TOIMINTAA	8
2.1	Moniulotteinen osallisuuden käsite	9
2.2	Syrjäytymisen ehkäisystä osallisuuden tukemiseen	10
3	OSALLISTAVAT TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT SOSIAALIALALLA.....	12
3.1	Taidelähtöiset menetelmät osallisuuden tukemisessa	13
3.2	Sovelluksia erilaisten kohderyhmien parissa	14
3.3	Ryhmämuotoinen elokuvatoiminta	17
4	KEHITTÄMISTYÖN TAVOITE JA TARKOITUS.....	22
5	KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS.....	24
5.1	Kehittämisprosessin suunnittelu	24
5.2	Laadullinen tutkimusote kehittämistyössä	26
5.2.1	Aineistonkeruu teemahaastattelulla	26
5.2.2	Aineistonkeruun täydentäminen dokumenteilla ja kollektiivisella kirjoittamisella.....	28
5.2.3	Aineiston analysointi teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä.....	28
6	KEHITTÄMISTYÖN TUOTOS	32
6.1	Ryhmämuotoinen elokuvatoiminta menetelmänä	32
6.1.1	Elokuvatoiminnan tavoitteellisuus.....	32
6.1.2	Elokuvatoiminta vetovoimaisena toimintamuotona	33
6.1.3	Elokuvatoiminta nuorten parissa Sotkamossa ja Lapinlahdella	36
6.1.4	Elokuvatoiminnan haasteet	39
6.2	Elokuvatoiminnan hyödyntäminen sosiaalialalla.....	41
6.2.1	Elokuvatoiminnan toimintaympäristöt ja kohderyhmät sosiaalialalla	41
6.2.2	Elokuvatoiminnan järjestäminen käytännössä	43
6.3	Tehtäiskö leffa? -opas	45
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	47
7.1	Osallistava ja vetovoimainen elokuvatoiminta	47
7.2	Innokkuus, yhteistyö ja ryhmädynamiikka elokuvatoiminnan keskiössä.....	48
7.3	Elokuvatoiminta muuntuu moneksi – ohjeistusta tarvitaan.....	49

8	POHDINTA.....	51
8.1	Kehittämisen etenemisen ja oppaan arviointi	51
8.2	Kehittämistyön luotettavuus ja eettisyys	53
8.3	Oman ammatillisen kasvun reflektointi	55
8.4	Jatkotutkimus- ja kehittämisideat.....	57
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	59
	LIITE 1: KEHITTÄMISPROSESSIN AIKATAULULLINEN ETENEMINEN	66
	LIITE 2: TEHTÄISKÖ LEFFA? -OPPAAN SISÄLLÖN TYÖNJAKO.....	68
	LIITE 3A: TIEDOTE HAASTATTELUISTA LAPINLAHDEN SEURAKUNNALLE	69
	LIITE 3B: TIEDOTE ESIHAASTATTELUISTA.....	70
	LIITE 3C: TIEDOTE HAASTATTELUISTA ELOKUVARYHMÄN NUORILLE JA HUOLTAJILLE.....	71
	LIITE 4: TEEMAHAASTATTELUN RUNKO.....	72
	LIITE 5: ANALYYSIN RUNKO	73
	LIITE 6: TEHTÄISKÖ LEFFA? -KIRJAN SISÄLLYSLUETTELO	74

1 JOHDANTO

Osallisuuden ilmiö on vakiinnuttanut asemansa yhteiskunnallisessa keskustelussa. Osallisuus mainitaan tavoitteena monessa laissa, hallituksen kärkihankkeissa ja muissa ajankohtaisissa ohjelmissa (ks. esim. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, 2019; Pyykkönen 2014, 27–28; Valtioneuvoston kanslia 2017, 38, 41). Elämme osallisuuden kulttuurin sävyttämää aikaa, jossa myös erilaisten medioiden ymmärtämisellä on aiempaa suurempi merkitys. Asetelma edellyttää uudenlaisia osallistavia menetelmiä ja osallisuuden pedagogiikkaa. Valtakulttuurin rinnalle nousevat moniääniset tarinat, näkökulmat ja keskustelut. (Kupiainen ja Sintonen 2009, 163–165, 169.)

Tämä tuo myös sosiaalialan ammattilaiset uusien haasteiden eteen. Työtä on kehitettävä ja työntekijöiden on uskallettava asettua innostajien ja mahdollistajien rooliin. On otettava käyttöön osallisuutta tukevia menetelmiä erilaisten kohderyhmien parissa toimimisen tueksi. (Kiilakoski ja Tervahartiala 2015, 35–36, 61; Åstrand 2017, 81, 84.) Yksi mahdollisuus on taiteen soveltava käyttö, jonka Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen erityisasiantuntija Päivi Känkänen (2018) toteaa vuosien varrella lisääntyneen huomattavasti. Osallistavien taidelähtöisten menetelmien hyödyntäminen kehittää niin asiakkaita kuin työntekijöitäkin monella tasolla. Olennaista on löytää kullekin ryhmälle merkityksellinen ja voimaannuttava toimintamuoto, jossa yhteinen tekeminen ja kokemukset yhdistyvät ainutkertaiseksi oppimisprosessiksi. Eräs esimerkki eri yhteyksissä sovelletusta osallistavasta taidelähtöisestä menetelmästä on ryhmämuotoinen elokuvanteko (ks. Gruber 2016; Kennelly 2018; Rogers 2017; Åstrand 2017), josta tässä raportissa käytetään käsitettä elokuvatoiminta.

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoituksena on selvittää, mitä elokuvatoiminnan menetelmä on ja miten sitä voidaan hyödyntää sosiaalialalla. Tavoitteena on tuottaa tietoa osallistavasta, ryhmämuotoisesta elokuvatoiminnasta laatimalla kirjamuotoinen opas, joka myös madaltaa kynnystä menetelmän laajempaan käyttöönottoon sosiaalialalla. Kehittämistyön aihe on vuosien varrella tullut itselleni läheiseksi saadessani kuulla ja olla itse todistamassa elokuvatoiminnan hyötyjä. On motivoivaa ja ammatillisesti kehittävää lähteä tutkimuksellisen kehittämisen keinoin tuomaan menetelmää muidenkin asiantuntijoiden ulottuville (ks. Toikko ja Rantanen 2009, 15, 62–63).

Tutkimuksellinen kehittämistyö on toteutettu laadullisella tutkimusotteella. Aineistonkeruumenetelminä ovat laadulliset teemahaastattelut, dokumentteihin tutustuminen ja kollektiivinen oppaan kirjoitusprosessi. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi sotkamolainen Versova Puu ry, joka on nuorten elokuvatoimintaa varten perustettu yhdistys. Nuorisotyön ja elokuva-alan osaamista yhdistävä Versova Puu -elokuvatoiminta on osa Sotkamon seurakunnan nuorisotyön toimintaa. Toiminnan ytimessä ovat erilaiset elokuvaprojektit sekä elokuvakeskus ja elokuvateatteri Kino Vision vapaaehtoisuustyö (KiVi-nuoret). (Versova Puu ry 2019a; 2019b.) Lisäksi kehittämistyön yhteistyökumppanina toimi Lapinlahden seurakunta, jonka nuorisotyössä toteutettiin elokuvaprojekti vuosina 2017–2018.

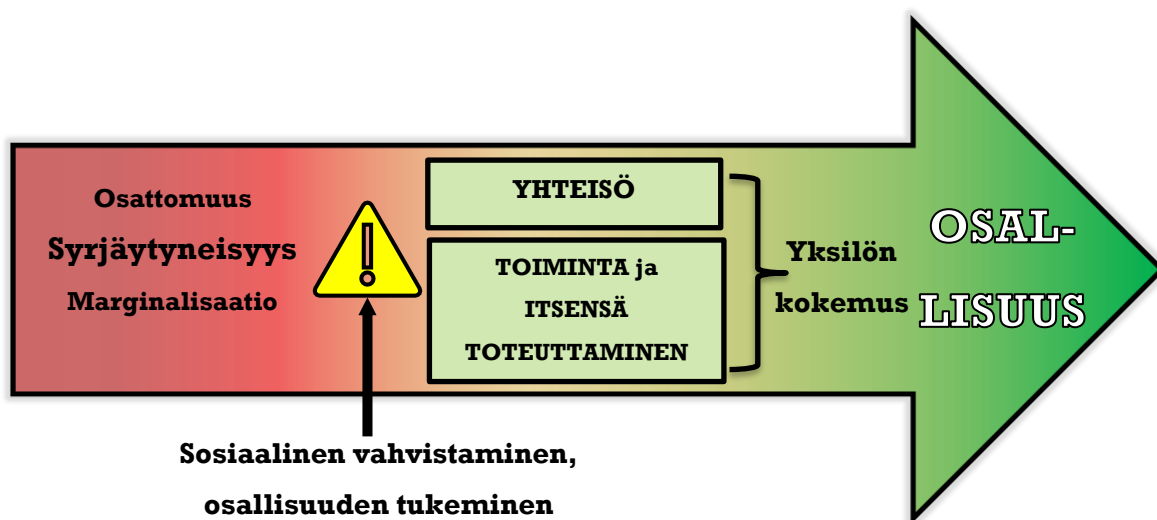
Teoreettisessa viitekehyksessä paneudutaan osallisuuteen ja osallistaviin taidelähtöisiin menetelmiin aiempien tutkimusten ja teoretiedon pohjalta, jonka jälkeen esitetään tämän kehittämistyön tavoite

ja tarkoitus. Viidennessä luvussa kuvaillaan kehittämistyön toteutusta ja etenemistä Toikon ja Rantasen (2009, 64) kehittämistyön prosessin lineaarisen mallin mukaisesti. Kuudennessa luvussa kerrotaan kehittämistyön tuotoksesta eli saaduista tutkimustuloksista ja niiden pohjalta työstetystä Tehäiskö leffa? -oppaasta. Tämän jälkeen esitetään johtopäätökset peilaten saatuja tuloksia teoriaan. Raportin päättävässä luvussa arvioidaan tehtyä kehittämistyötä, reflektoidaan ammatillista kasvua sekä esitetään jatkotutkimus- ja kehittämisideoita.

2 OSALLISUUS – KOKEMISTA, YHTEISÖLLISYYTTÄ JA TOIMINTAA

Osallisuus on yksilön tunne ja kokemus osallisuudesta, kuulumisesta ja mukanaolosta yhteisössä. Osallisuuden tuntomerkkejä ovat yhteenkuuluvuus, jäsenyys ja mahdollisuus vaikuttaa yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Keskiössä on yksilön kokemus itsestään arvokkaana yhteisön jäsenenä ja yhtenä yhteisten asioiden vastuunkantajana. (Mäkisalo-Ropponen 2016, 16; Sivenius ja Friman 2017, 27; Särkelä-Kukko 2014, 36, 42.) Taustalla on filosofi Hegelin ajatus, jonka mukaan ihmisen on koettava ensin olevansa arvokas muiden silmissä ollakseen sitä omilla silmissään (Isola, Kaarti- nen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari ja Keto-Tokoi 2017, 25).

Yksilön osallisuuden omaehtoisuutta ja -kohtaisuutta määrittelevät ihmiskäsitys, elämämaailma ja identiteetti. Osallisuus on eritasoista ja -sisältöistä toimintaa, tekemistä ja itsensä toteuttamista, jonka yksilö kokee itselleen merkitykselliseksi. (Kiilakoski ja Tervahartiala 2015, 42–44; Särkelä-Kukko 2014, 35, 43.) Tällainen voi toteutua esimerkiksi harrastusyhteisöissä (Howarth, Morris, Newlin ja Webber 2014, 3–4). Osallisuus ei toteudu tyhjiössä, vaan vaatii aina tilan ja yhteisön ympäril- leen (Kiilakoski ja Tervahartiala 2015, 43–44). Yhteisö luo puitteet kasvulle ja kehitykselle sekä oman toiminnan peilaamiselle suhteessa toisiin yhteisön jäseniin (Känkänen 2013, 137; Talon, Man- narini ja Rochira 2014, 1).

KUVIO 1. Osallisuuden ajatus tässä kehittämistyössä

Tässä kehittämistyössä osallisuudella tarkoitetaan kokonaisvaltaista yksilön ja yhteisön välisessä vuorovaikutuksessa syntyvää osallisuuden kokemusta (Määttä ja Aaltonen 2016, 157; Åstrand 2017, 81), jossa merkityksellistä on osallisuuden kumpuaminen yhteisestä toiminnasta ja itsensä toteuttamisesta (Kiilakoski ja Tervahartiala 2015, 42–45; Särkelä-Kukko 2014, 35, 43). Yhteisöllisyys toimii osallisuuden ja yhteisön kehittymisen katalysaattorina, joka rakentuu jäsenyyden, vaikuttamisen, tarpeiden täyttymisen ja jaetun emotionaalisen yhteyden pohjalle (Talo ym. 2014, 2). Kehittämistyössä sovellettua ”osallisuuden ideologiaa” on havainnollistettu kuviossa 1.

2.1 Moniulotteinen osallisuuden käsite

Osallisuus on monitasoinen ja -syinen tuntemisen, kuulumisen ja tekemisen kokonaisuus, jonka rajaaminen käsitteenä on haastavaa. Usein keskenään sekoittuvat käsitteet osallisuus, osallistuminen ja osallistaminen. (Särkelä-Kukko 2014, 34, 36.) Osallisuuden käsitettä käytetään kuvaamaan hyvin monia asioita: Osallisuus on paitsi kansalaisosallistumista myös sosiaalista osallisuutta ja asiakkaan osallisuutta palveluiden käyttäjänä. Lisäksi termillä tarkoitetaan yksilön osallisuutta esimerkiksi opiskelusta tai työstä. (Määttä ja Aaltonen 2016, 157.) Kyseessä onkin erilaisia näkökulmia ja lähestymistapoja kokoava sateenvarjokäsite (Isola ym. 2017, 3). Osallisuus voidaan jakaa tieto-, suunnittelu-, päätöksenteko- ja toimintaosallisuuteen (Mäkisalo-Ropponen 2016, 16–17). Usein päätöksentekoulottuvuus korostuu. Poliittisia päätöksiä voi olla tekemässä erilaisissa yhteiskunnallisissa toimielimissä tai äänestäjän roolissa (ks. esim. Pritzker ja Richards-Schuster 2016; Talo ym. 2014, 2–3) ja palveluita käyttävänä asiakkaana (ks. esim. van Bijleveld, Dedding ja Bunders-Aelen 2015).

Osallistuminen on yksi osallisuuden muoto. Sillä tarkoitetaan mukanaoloa ennaltamääritellyssä tilanteessa, tapahtumassa tai vapaa-ajan toiminnassa. Käsitettä käytetään myös kuvaamaan kansalaisen oikeutta ja velvollisuutta olla osallisena itseään ja lähipiiriään koskevissa asioissa. (Mäkisalo-Ropponen 2016, 16; Särkelä-Kukko 2014, 34–35; Valkama ja Raisio 2013, 92.) Osallistamisella puolestaan tarkoitetaan yksilön ulkopuolella syntynyttä tarvetta ja aktivoitumispyyntöä osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan, esimerkiksi hallinnon pyrkimystä lisätä kansalaisten osallistumista. Osallisuus voi saada alkunsa osallistamisen seurauksena, mutta pelkkä osallistaminen ei riitä sitouttamaan pitkäjänteisiin muutoksiin ja omaehtoiseen toimintaan. Valtaistaminen, eli kansalaisten aseman ja vaikutusmahdollisuuksien parantaminen, on myös sävyllään ylhäältä alaspäin määräävä. (Särkelä-Kukko 2014, 35; Valkama ja Raisio 2013, 92; Virolainen 2015, 102; ks. myös Isola ym. 2017, 3, 15, 38.)

Osallisuus on olemista ja omistamista (having), toimimista (acting) ja kuulumista (belonging). Aito osallisuus on yksilössä itsessään syntyvä sisäinen halu ja motivaatio. Saavutettavissa olevat tavoitteet puolestaan kasvattavat motivaatiota edellyttäen myönteistä vuorovaikutusta ja virittäytyneisyyttä sekä toimijuutta vahvistavia merkityksellisyyden kokemuksia: joskus hyväksyvä katse oikealla hetkellä riittää. (Isola ym. 2017, 3, 9, 15–19, 60.) Osallisuus on vaikuttamista ja henkilökohtaista vastuunottoa, mikä voi toteutua vain luottamuksen, nähdyn ja kuullun tuleminen sekä avoimen vuorovaikutuksen vallitessa (Laitinen ja Niskala 2013, 13–14). Osallisuuden edellytyksenä on yksilön tunne voimaantumisen ja tasa-arvoisuuden, esimerkiksi asiakkaan ja ammattilaisen välillä (Mäkisalo-Ropponen 2016, 16). Asiakasprosessin osallisuus kuvaa asiakkaan mahdollisuutta vaikuttaa toimintaan tai prosessin kulkuun. Kaikkiaan osallisuus voi toteutua niin pienessä yhteisössä, organisaatiossa kuin yhteiskunnallisestikin. Osallistumiseen verrattuna osallisuus on syvempää (sitoutuminen). (Laitinen ja Niskala 2013, 13–14; Valkama ja Raisio 2013, 92.)

2.2 Syrjäytymisen ehkäisystä osallisuuden tukemiseen

Särkelä-Kukko (2014, 36) määrittelee osallisuuden syrjäytymisen vastavoimaksi, minkä vuoksi tässä on perusteltua tarkastella myös syrjäytymiseen liittyviä käsitteitä suhteessa osallisuuden käsitteeseen. Kun turvataan osallisuutta, ehkäistään syrjäytymistä (Mäkisalo-Ropponen 2016, 16–17). Yhteiskunnalliset rakenteet voivat olla osallisuuden esteitä tai sen tukijoita. Syrjäytyminen liittyy yhteiskunnan rakenteissa oleviin ilmiöihin, jotka heikentävät yksilön osallistumista, integraatiota ja valtaa. Yksilö ei koe voivansa vaikuttaa elämäänsä, mikä vieraannuttaa hänet yhteiskunnasta ja sosiaalisista suhteista. (Särkelä-Kukko 2014, 36, 39–42.) Syrjäytyminen on huono-osaisuuden ja ongelmien kasaantumista yksilöiden tai ryhmien harteille. Suurin riski syrjäytyä on niillä, joiden omat voimavarat ja ympäristön tuki ovat jo alun perinkin vähäisemmät. (Mehtonen 2011, 18.) Syrjäytymisen lähikäsite on osattomuus, jota kokeva yksilö ei ole osallinen yhteiskunnassa tärkeänä pidetystä asiasta, kuten työmarkkinoista tai kodista. Yhteiskunnassa vallitseva asenneilmapiiri, oikeudenmukaisuus ja turvallisuus vaikuttavat osallisuuden kokemiseen yksilön omien voimavarojen ohella. Osallisuuden esteiksi voi muodostua fyysisten (elintaso), psyykkisten (kuuluminen) tai sosiaalisten (itsensä toteuttaminen) mahdollisuuksien puuttuminen. (Särkelä-Kukko 2014, 36, 39–42, 49.)

Marginalisaatio ja syrjäytyminen eivät ole toistensa synonyymejä, vaikka marginaalissa oleviin voikin kohdistua eriarvoistavia käytänteitä ja syrjintää. Sen sijaan marginaalilla tarkoitetaan keskuksen tai valtavirran ulkopuolista, johon kuuluvat yksilöt tai ryhmät ovat leimautuneet alempiarvoisiksi tai epänormaaleiksi, eksoottisiksi tai jopa uhkaaviksi. (Isopahkala-Bouret ja Brunila 2014, 11.) Marginaalisuus voi johtua esimerkiksi yhteiskunnallisista eronteista, jotka hierarkkisesti kategorisoivat yksilöitä tai ryhmiä eriarvoiseen asemaan jonkin ominaisuuden, kuten iän, sukupuolen tai kulttuurisen taustan, takia. Lokerointi puolestaan leimaa ja rajoittaa yksilön toimijuutta. (Brunila ja Isopahkala-Bouret 2014, 24.) Kuten osallisuuden, myös syrjäytymisen tai ulkopuolisuuden kokemukset ovat aina yksilöllisiä (Känkänen 2013, 28). Howarthin ym. (2014, 3–4) mukaan esimerkiksi ihmiset, joilla on oppimisvaikeuksia, saattavat kokea sosiaalista syrjäytymistä vähäisten ihmissuhteiden vuoksi.

Koska syrjäytyminen on käsitteenä hyvin leimaava, puhutaan nykyisin mieluummin osallisuuden tukemisesta ja sosiaalisesta vahvistamisesta. Näissä kantavana ajatuksena on parantaa yksilön nykytilannetta hänen omista lähtökohdistaan käsin, yhdessä hänen kanssaan. (Mehtonen 2011, 18; Mäkisalo-Ropponen 2016, 16–17.) Sosiaalisella vahvistamisella on paikkansa muuttuvassa ajassa ja polarisoituvassa yhteiskunnassa (Lundbom ja Herranen 2011, 6). Ennaltaehkäisevässä työssä, elämän siirtymävaiheissa tarvittavassa varhaisessa tuessa, moniammatillisessa verkostossa ja asiakaslähtöisessä palvelussa tarvitaan sosiaalisen vahvistamisen otetta, jossa on kyse kokonaisvaltaisesta elämänhallinnan tukemisesta. Tavoitteena on yksilön kokemus sosiaalisesta vahvistumisesta ja paremmasta elämästä. (Mehtonen 2011, 13, 16–18.) Sosiaalisten taitojen opettaminen ryhmätoiminnan menetelmin on yksi kanava sosiaaliseen vahvistamiseen (Howarth ym. 2014, 3–4, 12–13).

Osallisuuden tukeminen on tärkeää, sillä tutkimusten mukaan kokemus osallisuudesta parantaa elämänlaatua, edistää sosiaalista voimaantumista ja vahvistaa sosiaalista pääomaa. Osallisuus on yhteydessä parempaan psyykkiseen terveyteen, vähäisempään päihteiden käyttöön, kriittisen ajattelun

kehittämiseen sekä elämän tarkoituksen löytämiseen ja henkilökohtaiseen kasvuun. Kaikkiaan osallisuus tukee yksilön hyvinvointia ja pärjäämistä elämän eri osa-alueilla. (Choudhary ja Gupta 2017, 152, 155–156; Talo ym. 2014, 1.) Isolan ym. (2017, 25) mukaan ”osallisuus omassa elämässä on myös kasvamista omiin mittoihinsa”. Voimaantuminen niin yksilö- kuin yhteisötasolla onkin osallisuuden edellytys (Anttonen 2011, 88; Määttä ja Aaltonen 2016, 157). Myös voimaantumisen ytimenä on yksilön omakohtainen kokemus ja hänestä itsestään lähtevä sisäisen voimantunteen kasvamisen prosessi. Luonnollisesti myös sosiaaliset rakenteet ja toiset ihmiset vaikuttavat tuohon prosessiin. (Anttonen 2011, 88.) Esimerkiksi ryhmään kuuluminen ja kokemus osallisuudesta voivat saada yksilössä aikaan voimaantumista (Lundbom ja Herranen 2011, 5).

Kun yksilö kokee olevansa hyväksytty osa yhteiskuntaa, hänellä on mahdollisuus osallistua aktiivisesti (Närhi, Kokkonen ja Matthies 2013, 145). Osallisuutta tukemalla tuetaan siis paitsi yksilöitä myös yhteisöjä ja ryhmiä. Isola ym. (2017, 5, 10, 23–24, 60) kirjoittavat osallisuustyöstä, jonka muodostavat osallisuutta lisäävät toimet ja tieto. Yhteisyyteen perustuva osallisuustyö tukee yksilön kiinnostumista useampaan hyvinvoinnin lähteeseen, joista yksilö saa toimintaa varten tarvitsemiaan voimavaroja. Osallisuustyö yhdistää eri toimijat ja yhteiskuntaryhmät hyvinvoinnin ja toimijuuden vahvistamiseksi unohtamatta asianosaisia, ”osattomia”.

Osallisuutta on pyritty tukemaan myös mainitsemalla käsite monessa eri laissa (ks. esim. Kuntalaki 2015; Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvluista 2012; Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000; Lastensuojelulaki 2007; Nuorisolaki 2016; Perusopetuslaki 1998; Suomen perustuslaki 1999; ks. myös Pyykkönen 2014, 27–28). Euroopan unionin yleisenä tavoitteena se on ollut 1990-luvun puolivälistä asti (Virolainen 2015, 102). Osallisuutta pyritään tukemaan myös ajankohtaisissa (2017–2019) hallituksen kärkihankkeissa ”Nopeutetaan siirtymistä työelämään” ja ”Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan” (Valtioneuvoston kanslia 2017, 38, 41) sekä Euroopan sosiaalirahaston rahoittamassa Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohankkeessa (Sokra, 2014–2020) (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019). Kuntatasolla osallisuuden edistäminen on huomioitu vaihtelevasti. Noin puolet kunnista on asettanut tavoitteita osallisuuden kehittämiseksi, mutta vain alle kymmenen prosenttia on laatinut erillisen osallisuusohjelman. (Isola ym. 2017, 57.)

Kun tarjotaan yksilöille ja ryhmille mahdollisuuksia osaamisen näyttämiseen ja yhteisen hyvän puolesta toimimiseen, ollaan menossa oikeaan suuntaan (Isola ym. 2017, 38). Luomalla tilaisuuksia sosiaalisesti vahvistavaan ja voimaannuttavaan ryhmätoimintaan tuetaan osallisuutta sekä yksilöiden että ryhmien keskuudessa. Valistus ja pakko ovat harvoin tehokkaimpia keinoja hyvinvoinnin tai osallisuuden tukemiseen. Sen sijaan tarvitaan ihmisten tarpeita vastaavia ja toimijuutta tukevia keinoja, jotka ovat sekä edullisia että tehokkaita ja jotka luovat uskoa tulevaisuuteen myös niinä hetkinä, jolloin se muuten on hankalaa. Taidelähtöiset menetelmät ja luovat ryhmäprosessit ovat yksi mahdollinen vaihtoehto. (Isola ym. 2017, 46; ks. myös Känkänen 2013, 74.)

3 OSALLISTAVAT TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT SOSIAALIALALLA

Erityisesti nuorten kohdalla on todettu, ettei kansalaisosallisuuteen kuuluva poliittinen aktiivisuus välttämättä lisää yhteisöllisyyden tunnetta. Sen sijaan osallisuudella heille tärkeissä yhteisöissä on merkitystä. Osa on myös kiinnostunut vapaaehtoistyöstä. (Kennelly 2018; Talo ym. 2014, 21.) Ryhmässä voi toteutua osallisuudelle ja yhteisöllisyydelle tärkeä vuorovaikutus, joka itsessään on sekä vaikuttamista että vaikuttamista: Sovellettaessa taidelähtöisiä menetelmiä, syntyy tilaisuuksia jälkien jättämiseen itsensä ulkopuolelle. Näin yksilö tai ryhmä voi saada mahdollisuuden kertoa jotain, jonka kertomiseen sanat eivät riitä. (Isola ym. 2017, 30–31.) Osallistavat, yhteisölliset ja eläytymistä kehittävät taiteen muodot voivatkin olla väylä ihmiselämän syvimpien kysymysten tutkimiseen ja jättää pysyvän elämysjäljen tunnemuistiin (Häkämies 2013, 9–10).

Taiteella ja kulttuurilla on todettu olevan vahva hyvinvointia ja terveyttä edistävä vaikutus. Myös taiteen osallisuutta tukeva luonne on havaittu monissa yhteyksissä. (Ks. esim. Kiilakoski ja Tervahartiala 2015; Känkänen 2013.) Taide herättää eri yksilöissä erilaisia tunteita. Nykyisin taiteen etua myös ajetaan ajatellen taiteen kuuluvan kaikille. (Houni, Pässilä ja Väkevä 2017, 1.) Esimerkiksi lasten ja nuorten osallisuutta taiteeseen on pyritty tukemaan hallituksen kärkihankkeella ”Taiteen ja lastenkulttuurin saavutettavuuden parantaminen” (Kuoppamäki ja Vilmilä 2017, 6; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.) Myös monet kansainväliset tutkimukset osoittavat sosiaali- ja terveysalalla sovelletun taidetoiminnan mahdollistavan taiteisiin osallistumisen monille, joita taidepalvelut eivät muuten saavuta (Westerlund, Lehikoinen, Anttila, Houni, Karttunen, Väkevä, Furu, Heimonen, Jansson, Juntunen, Kantonen, Laes, Laitinen, Laukkanen ja Pässilä 2016, 8).

Taiteen soveltamisesta sosiaalialan työssä on käytetty kirjavaa käsitteistöä taide- ja kulttuurilähtöisistä menetelmistä yhteisötaiteeseen, voimauttaviin taidemenetelmiin sekä taidelähtöisiin ja toiminnallisiin menetelmiin, jotka erotetaan taideterapiasta ja -kasvatuksesta. (Känkänen 2013, 73.) Taiteella on sekä itseis- että välinearvo. Sosiaali- ja terveysalalla taidetta esimerkiksi kuntoutustavoitteisiin pääsemisen työkaluna sovellettaessa korostuu taiteen välinearvo. Puhuttaessa taideperustaisesta työskentelystä taide pysyy taiteena ilman muita tavoitteita. Vastaavasti taidelähtöiset toimintamuodot ja menetelmät hyödyntävät taidetta muiden aiheiden käsittelyssä. (Heimonen, Kallio-Tavin ja Pusa 2015, 8–11; ks. myös Vilmilä 2016, 10–11.)

Tässä kehittämistyössä käytetään käsitettä ”osallistavat taidelähtöiset menetelmät”, vaikka osallistaminen viittaakin usein ulkopuolelta tulevaan aktivointiin (ks. esim. Särkelä-Kukko 2014, 35; Valkama ja Raisio 2013, 92; Virolainen 2015, 102). Taidelähtöiset menetelmät eivät itsessään ole oikotie osallisuuteen. Taiteen toiminnallisuudella ja yhteisöllisyydellä on kuitenkin sellainen kokonaisvaltainen kasvattava ja osallistava vaikutus, jota on haastavaa saavuttaa monilla muilla keinoilla (Kiilakoski ja Tervahartiala 2015, 32–33). Taidelähtöiset menetelmät tarjoavat mahdollisuuden eettiseen osallisuuden tukemiseen toiminnassa. Toiminta taas lisää toimintaympäristön ymmärrettävyyttä ja tuo ihmisiä luontevien vuorovaikutustilanteiden äärelle. (Isola ym. 2017, 45.)

3.1 Taidelähtöiset menetelmät osallisuuden tukemisessa

Taidelähtöiset menetelmät tarjoavat väylän vaikeasti lähestyttävien ilmiöiden tarkasteluun taiteen tuoman symbolisen etäisyyden ja uusien näkökulmien ansiosta (Houni ym. 2017, 3; Känkänen 2018; Sivenius ja Friman 2017, 33). Osallisuutta tukevat mahdollisuus vaikuttaa prosessin kulkuun sekä tilaisuus kehittää itseilmaisuutta ja tunneilmaisua ohjaajan tuella. Taidelähtöisten menetelmien soveltaminen on ohjaajalle tasapainottelua toiminnan taiteellisten (taiteen itseisarvo) ja toiminnallisten (kuten osallisuuden lisääntyminen) tavoitteiden välillä. (Kiilakoski ja Tervahartiala 2015, 41–42; Känkänen 2018.) Tämän vuoksi menetelmiä sovelletaankin usein esimerkiksi sosiaalialan ammattilaisen ja taiteilijan yhteistyönä, jolloin molempien alojen osaaminen tukee toimintaa. Moniammatillinen työote edistää myös työhyvinvointia ja luovuutta. (Isola ym. 2017, 46; vrt. Westerlund ym. 2016, 8.)

Sosiokulttuurinen innostaminen sijoittuu taiteen ja sosiaalipedagogiikan yhdyspinnalle (Heimonen ym. 2015, 11). Siinä on kysymys yksilön aktiivisuudesta, osallisuudesta, dialogista sekä informaalisuudesta ja kokemuksellisuudesta (Känkänen 2013, 90), jotka tukevat kasvua ja tarjoavat onnistumisen kokemuksia (Kiilakoski ja Tervahartiala 2015, 35–36, 41–42). Ohjaaja asettuu innostajaksi ja turvallisen ympäristön luojaksi tasavertaiseen asemaan ryhmäläisten kanssa (Åstrand 2017, 81, 84). Tämä vaatii heittäytymistä, jossa luovutaan kontrollista, vaikka pidetäänkin mielessä ohjaajan vastuu. Ohjaajan kannalta tämä on haastavaa mutta palkitsevaa. Vastuu onnistumisesta on koko ryhmällä, mikä motivoi ja innostaa tekemään. (Ketomäki 2014, 170–173.) Ohjaajan rooli on toimia fasilitaattorina ja huolehtia osallistujien osallisuuden lisäämisestä portaittain: Osallisuus tai osallistuminen voi tuntua yksilöstä pelottavaltakin. On edettävä yksilön vastaanottokyvyn mukaan motivoiden ja kannustaen. (Lintumäki 2018-04-20.)

Sosiaali- ja terveysalalla on jo pitkään hyödynnetty yhteisötaidetta, joka terveyden ja hyvinvoinnin ohella edistää myös yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Yhteiset taideprojektit yhdistävät eri lähtökohdista tulevia ja eri-ikäisiä ihmisiä luomaan ja jättämään oman jälkensä yhteiseen projektiin (Kiilakoski ja Tervahartiala 2015, 57–59; Känkänen 2013, 74, 78; Oikarinen-Jabai 2017, 51). Erillisyydet ja yhteisöllisyys mahdollistavat syvien ja henkilökohtaisten ihmissuhteiden syntymisen (Dollin ja Day 2013, 38; Åstrand 2017, 84). Taide tarjoaa myös luontevan tilan asiakkaan ja ammattilaisen kohtaamiselle: se auttaa osallistujaa avautumaan ja työntekijää ymmärtämään osallistujan maailmaa (Sivenius ja Friman 2017, 35; Westerlund ym. 2016, 8). Osallistava toimintakulttuuri purkaa totuttuja valta-asetelmia ja välttää toisen puolesta tekemistä. Lisäksi taiteen avulla voidaan vastata piilossa oleviin tarpeisiin ja toiveisiin. (Anttonen 2011, 86; Åstrand 2017, 81, 84.)

Taidelähtöisillä menetelmillä voidaan myös tukea voimaantumista, joka keskeisesti liittyy osallisuuteen (Dollin ja Day 2013, 38; ks. myös Savolainen 2008). Taideprojektin lopputuotteella on oma merkityksensä. Julkinen esittäminen tuo jokaisen tekijän nähtyksi ja kuulluksi, ja taideteoksen äärelle voi palata myös myöhemmin. (Sivenius ja Friman 2017, 36.) Lopputuloksen ja aikaansaamisen merkitys korostuu etenkin niiden ryhmien kohdalla, joille prosessien loppuun saattaminen on haastavaa (Lintumäki 2018-04-20). Yleisesti lopputuotetta tärkeämpää on kuitenkin aktivoiva, elämyksiä ja kokemuksia tuottava ja tunneilmaisua tukeva yhdessä tekemisen prosessi (Känkänen 2013, 137;

Vilmilä 2016, 11; Virolainen 2015, 101). Osallisuus rakentuu prosessin edetessä saatujen kokemusten ja niiden reflektoinnin myötä (Isola ym. 2017, 47). Luovien voimavarojen käyttäminen tukee oivaltamista sekä luovuuden, itseluottamuksen ja kriittisyyden kehitystä. Lisäksi taide tukee itseilmaisua, epäjärjestyksen sietokykyä ja oppimista. (Sivenius ja Friman 2017, 28, 33.) Epäonnistumisen pelko voi hälventyä ja toimintakyky parantua itsetunnon vahvistuttua. Omat vahvuudet ja elämän mahdollisuudet voivat näyttäytyä uudessa valossa. (Åstrand 2017, 84–88.)

3.2 Sovelluksia erilaisten kohderyhmien parissa

Toiminnalliset ja taiteelliset menetelmät monipuolistavat arjen käytänteitä tarjoten uusia kehittämismahdollisuuksia ja ideoita erilaisten kohderyhmien parissa toimimiseen (Känkänen 2013, 29). Olen-naista on löytää kullekin yksilölle tai ryhmälle sopiva työtapo, jolla tuoda esiin heille merkityksellisiä ja voimaannuttavia asioita. Taidelähtöisten menetelmien käyttöönottoa sosiaali- ja terveysalalla on tuettu monenlaisten hankkeiden ja projektien avulla. Menetelmät eivät ole ikä- tai sektorisidonnaisia, joten sovellusalue on laaja. (Känkänen 2018.) Taulukossa 1 on esimerkkejä taidelähtöisten menetelmien, taideprojektien ja hankkeiden soveltamisesta erilaisten sosiaalialan kohderyhmien parissa. Tutkittua tietoa löytyy runsaasti sekä koti- että ulkomaisista lähteistä.

Lisäksi sosiaalialan kentällä on hyvin monenlaisia toimijoita ja taidelähtöisten menetelmien toteuttajia. Esimerkiksi lapinlahtelainen arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu Lastu on toteuttanut lukuisia taidelähtöisiä projekteja erilaisten ryhmien parissa. Projekteissa on ollut mukana lapsia, nuoria ja opiskelijoita sekä ikäihmisiä ja maahanmuuttajia. Niitä on tehty ylisukupolvisina työskentelyinä ja lähiötöinä sekä yhteistyössä oppilaitosten, päiväkotien ja nuorisotoimen kanssa. Menetelminä ovat olleet muun muassa valokuvaus, elokuvanteko, sanataide ja valomaalaus sekä kierrätysmateriaaleista tekeminen. (Lintumäki 2018-04-20.) Lisäksi taidelähtöisillä toiminnoilla on kysyntää työhyvinvoinnin edistämisessä (Känkänen 2013, 30, 77). Känkänen (2018) nostaa esille myös muutamia muita taidelähtöisiä menetelmiä ja niitä tukevia tahoja:

- *Taikusydän* kokoaa tietoa, julkaisuja ja toimintamalleja taiteen ja kulttuurin hyvinvointivai- kutuksista.
- *Hyvinvoinnin Välitystoimisto* on ESR-rahoitteinen valtakunnallinen osaamis-, innovaatio- ja välitysverkosto taiteilijoiden, tuottajien sekä sote-alan ammattilaisten yhteistyöhön.
- *Lasten ja nuorten säätiö* hyödyntää luovia ja toiminnallisia menetelmiä haastavissa tilan- teissa olevien nuorten elämäntaitojen vahvistamiseen.
- *Sovellataidetta.fi* on kohtaamispaikka verkossa taidelähtöisten palvelujen toteuttajille ja tilaajille.
- *Yhteisötanssi ry* edistää tanssimisen mahdollisuuksia arjen yhteisöissä (kuten työ-, harras- tus- tai asuinyhteisöissä).
- *Vauvojen värikylpy* edistää vauvan ja vanhempien välistä varhaista vuorovaikutusta.

TAULUKKO 1. Esimerkkejä aiemmista taidelähtöisten menetelmien tutkimuksista ja sovelluksista

ESIMERKKEJÄ ERILAISTEN TAIDELÄHTÖISTEN MENETELMIEN SOVELTAMISESTA				
Tutkija/ soveltaja	Kohderyhmä/ toimintaympäristö	Menetelmät	Tavoitteet	Saadut tulokset
Åstrand 2017	Pääosin 13–17-vuotiaat, syrjäytymisvaarassa olevat nuoret Suomen kulttuurirahasto/Lasten ja nuorten säätiö, Suomi	Ryhmätoiminta, taiteen tekeminen yhdessä Taiteilijaohjaajan ja sosiaali- tai kasvatustieteiden ammattilaisen yhteistyö Myrsky-hanke 2008–2017	Syrjäytymisen ehkäisy Irrallisuuden torjunta mielekkäiden harrastusten avulla	Taidetta tehtiin itse, ei vain koettu yleisöstä käsin Toiminnan kautta itsensä näkyväksi tuominen Ryhmätoiminta oli Myrsky-projektien vahvuus: opetti sosiaalisia taitoja ja rohkaistumista toimimaan osana ryhmää Hyvä ryhmähenki ja yhdessä tekeminen sitouttivat osallistujat
Vilmilä 2016	Koulutuksen nivelvaiheissa olevat, 10-luokilla, ammattistarteissa ja VALMA-luokilla opiskelevat nuoret ja heidän opettajansa Etelä-Suomi	Vierailevan taiteilijan ohjaama taiteellinen toiminta: lyhytelokuva tai sosiaalinen sirkus Taiteilijavierailijat (taideviikko/taidetyöpaja ja sen jälkeinen työskentely) Taidot elämään -hanke (2013–2016), Lasten ja nuorten säätiö (rahoitus v. 2018 loppuun)	Nuorten identiteetin ja elämäntaitojen vahvistaminen taidelähtöisen työskentelyn keinoin Ryhmähengen ja ilmapiiirin parantaminen Onnistumisen kokemukset Nuorten oman elämän toimijuuden ja tulevaisuuden tukeminen	Nuorten työelämään siirtymistä tukevien toimintatapojen kehittämisen yritysten kanssa Mentoroinnin pilotointi HUMAKin yhteisöpedagogiopiskelijoiden kanssa Taideviikon prosessi pohjautui kriittiseen kasvatukseen perustuvaan vuorovaikutteiseen pedagogiikkaan, jossa yhdistyivät subjektiiviset tunteet, kokemukset ja kehollisuus Hyviä tuloksia, vaikka kaikki eivät aina sitoutuneetkaan toimintaan: väline helpotti toimijuutta, uskallus ja oppinen, yhdessä tekeminen, valmiiksi saattaminen, nuorten äänen kuuluminen
Kiilakoski ja Tervahartiala 2015	Peruskoulun yläluokallaiset Pääkaupunkiseutu, Suomi	Taidelähtöiset työpajat kouluympäristössä osana koulupäivää: esitykselliset harjoitteet ja taidelähtöisten menetelmien yhdistely	Omien kokemusten työstö taiteen avulla Nuorten ideoista lähtevä työskentely, jonka jalostumista ohjaaja tukee Voimaannuttaminen	Osallistuminen työpajoihin oli pakollista: eivät tukeneet kaikkien osallistujien osallisuutta kovin hyvin (koulun toimintakulttuuri) Lyhytkestoiset menetelmät eivät integroituneet koulukulttuuriin Nuorten käytöksessä havaittiin pieniä muutoksia, joilla voi olla suuri merkitys: uskallus, toimiminen, ihmisten väliset suhteet
Känkänen 2013	Lastensuojelun asiakkaat, erityisesti valtion koulukodit Suomi	Taidelähtöiset menetelmät Taidepainotteiset hankkeet (yli 10 v. aikana tehty tutkimus)	Auttamistapojen löytäminen kuormittavissa elämäntilanteissa oleville lapsille ja nuorille Perusteiden etsintä taidelähtöisten menetelmien käytölle	Yksilöllisten, käytännöllisten menetelmien tarve korostuu Taiteilija työparina lisää menetelmällisiä mahdollisuuksia Joidenkin lasten ja nuorten kohdalla toiminnallinen/taiteellinen ilmaisuun perustuva työskentely voi olla ainoa toimiva tapa Kiire ja jatkuvat työpaineet hankaloittavat uusiin työmenetelmiin tutustumista ja käyttöönottoa Totuttujen rutiinien rikkominen voi tuntua riskiltä

ESIMERKKEJÄ ERILAISTEN TAIDELÄHTÖISTEN MENETELMIEN SOVELTAMISESTA

Taulukko 1 jatkuu

Tutkija/ soveltaja	Kohderyhmä/ toimintaympäristö	Menetelmät	Tavoitteet	Saadut tulokset
Savolainen 2008	Kymmenen Hyvösen lastenkodissa asunutta tyttöä Helsinki, Suomi	Voimauttava valokuva; valokuvan käyttö pedagogisena ja terapeuttisena menetelmänä Yhteisöllinen taideprojekti ”Maailman ihanin tyttö” (v. 1998 alkaen) (kirjoittaja menetelmän kehittäjä; taide- ja sosiaalikasvattaja)	Kovia kokeneiden tyttöjen tukeminen Voimaantuminen Itsetunnon tukeminen Itsensä näkeminen uusin silmin	Menetelmän avulla voidaan tutkia mm. teemoja, elämäntarinaa, perhesuhteita ja omia elämän rooleja Itsensä näkeminen moniulotteisena kokonaisuutena on tärkeää: itsensä näkeminen hyvänä Menetelmässä olennaista on tasavertaisuus Kuvausprosessissa tärkeää kuvattavan oma hyväksyvä katse omaa kuvaansa ja itseään kohtaan: olemassaolon merkityksellisyys ja muille iloa tuottava luonne on totta Projektin näkyväksi tekeminen (taidenäyttely) oli merkityksellistä tekijöille, lähipiirille ym. sidosryhmille
Dollin ja Day 2013	Mielenterveyskuntoutajat oikeuspsykiatriassa palveluissa Etelä-Wales, Iso-Britannia	Draamaworkshopit Vapaaehtoinen, kaikille avoin yhteisötaideprojekti (9 x 10 vk jaksoa 3 v. aikana)	Tukea osallisuutta Tarkkailla ja tukea tarkoituksenmukaisia sosiaalisia vuorovaikutussuhteita sekä parantaa terapeuttisia suhteita Parantaa vapaa-aikaa ja sosiaalisia taitoja Mahdollistaa luovaa ilmaisua turvallisessa ympäristössä	(Positiiviset) vaikutukset mielialaan Vähensi eristäytymistä ja pelkoa Aikaansaamisen kokemukset Itseilmaisun tukeminen tuki toipumista ja toi asiakkaiden omaa ääntä kuuluville sekä helpotti dialogista suhdetta työntekijöiden ja asiakkaiden välillä Taiteen tekeminen tuki hyvinvointia ja vastasi sosiaalisiin tarpeisiin Uusien taitojen ja realistisen tavoitteenasettelun oppiminen
Malte-Colliard ja Lampo 2013a, 2013b	Päihde- ja mielenterveyskuntoutajat, muistisairaat, kehitysvammaiset nuoret aikuiset, ikäihmiset ja erityistukea tarvitsevat nuoret erilaisissa hyvinvointialan organisaatioissa Tampere ja Vantaa, Suomi	Eri taiteen lajit (teatteri, sanataide, musiikki, valokuva, elokuva) Voimaa taiteesta -hankkeen kuusi pilottiprojektia	Taiteen soveltavien menetelmien käyttöönoton tukeminen hyvinvointialalla	Pilottiprojekteissa kehitettiin taidetta hyödyntäviä toimintamalleja sosiaali- ja terveysalan asiakastyöhön sekä muihin hyvinvointialan toimintaympäristöihin Tietoa tuottava opas (toimintamallit, taiteen käytön hyödyt, palvelumuotoilu) Yhteistyö (taiteilijat ja sote-työntekijät) vaatii suunnittelua, yhteisistä päämääristä sopimista ja toistensa työhön tutustumista Palvelujen suunnittelu yhdessä asiakkaan kanssa heidän tarpeistaan käsin mahdollistaa asiakaslähtöisyyden toteutumista myös taiteen soveltavien menetelmien käytön yhteydessä (mahdollistetaan paras menetelmistä saatavissa oleva hyöty)

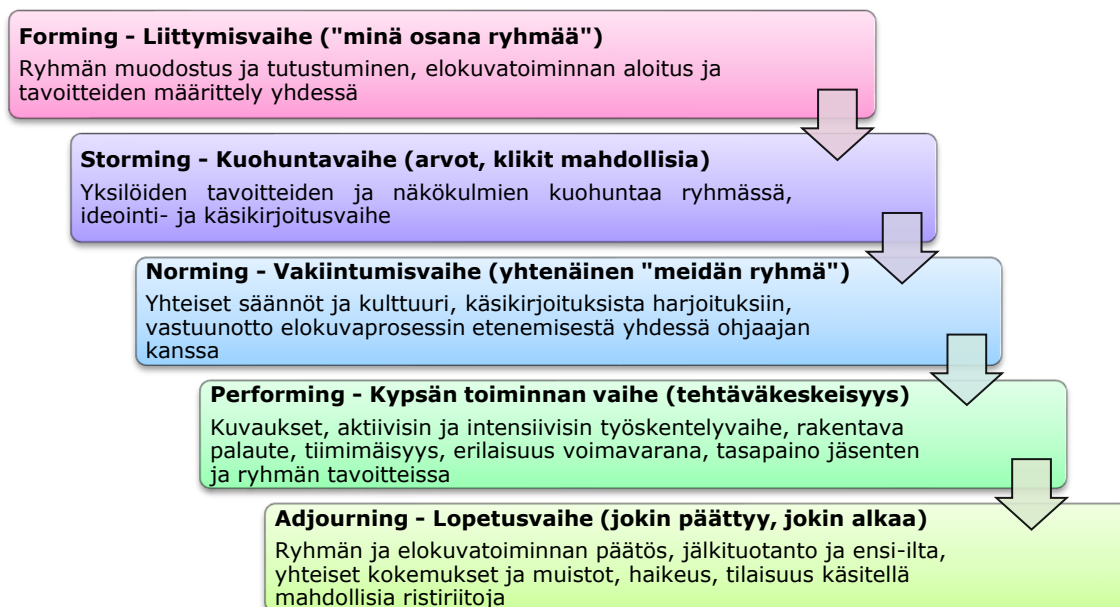
Mediakasvatus ja digitaalinen tarinankerronta ovat taidelähtöisten menetelmien lähikäsitteitä, vaikkei mediakasvatus suoranaisesti tähtääkään taiteen tekemiseen. Jotkin taidelähtöiset menetelmät kuitenkin voivat tukea medialukutaitoa, mikä nostaa myös mediakasvatuksen yhdeksi keinoksi lisätä osallisuutta ja yhteisöllistä voimaantumista. Osallisuuden näkökulmasta medialukutaito on taitojen kokonaisuus, jossa yhdistyvät kognitiiviset, sosiaaliset, kulttuuriset ja luovat taidot sekä tunteisiin liittyvät kyvyt. (Kupiainen ja Sintonen 2009, 17, 136–139.) Digitaalinen tarinankerronta puolestaan on yksi kaikenikäisille sopivista mediakasvatuksen välineistä. Siinä ohjaajan rooli on toimia ryhmän ja yksilöiden avustajana, jotta heidän tarinansa voivat tulla eläviksi. Osallisuuteen motivoidaan tukemalla medialukutaidon kehittymistä ja rohkaisemalla, valmiita vastauksia antamatta. (Kupiainen ja Sintonen 2009, 143–144, 152–156.)

3.3 Ryhmämuotoinen elokuvatoiminta

Marjo Kovanen ja työryhmän (2013) mukaan ”elokuva on kiintopiste koko audiovisuaalisen mediakasvatuksen kentällä”. Ryhmämuotoinen elokuvanteko puolestaan on yksi tapa soveltaa taidelähtöisiä menetelmiä. Kyseessä on tavoitteellinen toiminta, johon jokainen ryhmän jäsen tuo oman panoksensa (vrt. yhteisötaide) (ks. esim. Kiilakoski ja Tervahartiala 2015, 57–59; Känkänen 2013, 78; Oikarinen-Jabai 2017, 51). Tässä kehittämistyössä ryhmämuotoisesta elokuvanteosta käytetään käsitettä elokuvatoiminta.

Toimittaessa ryhmässä on huomioitava tiettyjä asioita, kuten ryhmädynamiikan kehitystä ja ryhmän jäsenten välistä vuorovaikutusta. Ryhmätoiminnassa on kiinnitettävä huomiota sekä ryhmään kokonaisuutena että jokaiseen ryhmän yksilölliseen jäseneseen. Tavoitteellinen toiminta vaatii onnistuakseen ryhmähengen panostamista ja luottamuksen luomista. (Ks. esim. Liikanen 2014, 32–33.) Taidelähtöisiä menetelmiä, kuten ryhmämuotoista elokuvatoimintaa, sovellettaessa ohjaajan voi kuitenkin olla haastavaa havainnoida ryhmädynamiikkaa ja nähdä sen taakse. Ikävimmässä tapauksessa taiteen varjolla voi jopa kanavoida kielteisiä tunteita toisia ryhmän jäseniä kohtaan. On pohdittava tarkoin, sopiiko valittu menetelmä kyseessä olevalle ryhmälle ja sen jäsenille. (Åstrand 2017, 88.)

Elokuvatoiminnan ryhmä kehittyy omaa tahtiaan muiden toiminnallisten ryhmien tapaan. Puhuttaessa ryhmän vaiheista ja kehittymisestä tehokkaaksi ryhmäksi nousevat usein esille Tuckmanin mallin mukaiset ryhmän vaiheet, joista jokainen peräkkäinen vaihe on tärkeä ryhmän toimivuuden kannalta. (ks. esim. Lin ja Shih 2018, 53; Öystilä 2012, 10–14.) Kuviossa 2 on havainnollistettu ryhmän kehitysvaiheita elokuvatoimintaan sovellettuna. Sosiokulttuurisen innostamisen hengessä elokuvanteossakin ohjaaja toimii usein fasilitaattorina ollen osa ryhmää (ks. esim. Kiilakoski ja Tervahartiala 2015, 35–36, 41–42; Åstrand 2017, 81, 84). On kuitenkin varottava, etteivät projektit henkilöidy liikaa ohjaajiin, mikä vaikeuttaa ryhmän lopettamisvaihetta. Ryhmäläisten innostaminen mukaan muihin toimintoihin jo prosessin aikana pehmentää projektin päättymisestä aiheutuvaa haikeutta ja helpottaa osallistujien jatkoa ja tulevaisuutta. (Åstrand 2017, 89; kuvio 2.)

KUVIO 2. Ryhmän vaiheet elokuvatoiminnassa (mukaiillen Lin ja Shih 2018, 53–55; Öystilä 2012, 10–14.)

Osallistavat menetelmät ovat nykyään suosittuja niin tutkimuksessa, elokuvassa kuin kehittämissä projekteissakin. Myös osallistava elokuvanteko on siten kasvattanut suosiotaan esimerkiksi kehitysyhteistyössä, kaupunkisuunnittelussa, nuorisotyössä ja akateemisessa tutkimuksessa. (Gruber 2016, 17.) Rogersin (2017, 195) mukaan osallistavaa elokuvantekoa on hyödynnetty maailmalla esimerkiksi epäkohtien esiintuomisessa erityisesti nuorten parissa muun muassa yhteisöissä ja oppilaitoksissa. Ahkerasta soveltamisesta huolimatta menetelmää on tutkittu ja analysoitu kriittisesti varsin vähän. Myös Kennelly (2018) kirjoittaa elokuva- ja videomenetelmien laajasta levinneisyydestä ja tavoitteista saada aikaan sosiaalinen muutos esimerkiksi syrjäytyneille nuorille. Kuitenkin nämä aktivoivat tavoitteet ovat usein päällekkäisiä ja hajanaisia.

TAULUKKO 2. Osallistavasta elokuvanteosta tehtyjä tutkimuksia ja sovelluksia

ESIMERKKEJÄ (RYHMÄMUOTOISEN, OSALLISTAVAN) ELOKUVANTEON SOVELTAMISESTA				
Tutkija/ soveltaja	Kohderyhmä/ toimintaympäristö	Menetelmät	Tavoitteet	Saadut tulokset
Kennelly 2018	Kahdeksan asunnotonta 16–24-vuotiasta Kanada	Osallistava elokuvanteko (3 lyhytelokuvaa) Yhteistyössä ammattieloku- vantekijä Ben Hoskynin kanssa	Kodittomien nuorten ää- nen saaminen kuuluville yhteiskunnassa Menetelmän rajoitteiden tutkiminen	Menetelmä ei välttämättä toimi parhaalla mahdollisella tavalla (di- lemma): nuoret toivat esille mm. heille tärkeän marihuanan laillista- misen, mutta kuinka tuoda se näkyviin julkisesti videoilla? Leikkauksen suorittivat tässä tapauksessa ammattilaiset: säilyikö nuorten viesti alkuperäisessä muodossaan?
Park, Kulbok, Keim-MalPass ja Kennedy 2017	Matalatuloisten asuin- alueen 23 nuorta, kesä- leiri Keskilänsi, USA	Osallistava videotuotanto/ produktio Digitaalinen mediaperustai- nen tupakoinnin ehkäisyoh- jelma (4 viikkoa, 8 kertaa, 4 videoklippia)	Nuorten tupakoinnin eh- käisy Osallistavan videotuo- tannon soveltuvuuden arviointi ja tutkiminen terveyskasvatuksen ken- tässä	Osallistava videotuotanto sopii terveyttä edistävän yhteisötyön ja terveyskasvatuksen välineeksi Nuoret osallistuivat aktiivisesti Vaikutukset havaittavissa myös jälkeensä (tupakointi vähentyi ja tupakoimattomuuden puolesta puhuminen lisääntyi) Hauskaa, mielekästä ja opettavaista Mielipiteiden ilmaisu, kriittisen ajattelun kehitys Sopivan helppoa ja haastavaa, jotta motivaatio säilyy
Rogers 2017	15–18-vuotiaat englan- ninkielisen taiteen opiskelijat (viisi luok- kaa) New Brunswick, Kanada	Osallistava elokuvanteko v. 2012 (12 viikkoa) Osana What's up Doc? -ni- mistä osallistavan elokuvan- teon ohjelmaa (v. 2009 al- kaen; kirjoittaja koordinoit ohjelmaa alusta lähtien)	Osallistavan elokuvan- teon kriittinen arviointi: pidetäänkö liian itses- tään selvästi syrjäytyviä ryhmiä voimauttavana?	Pelkkä osallistavan elokuvanteon soveltaminen ei synnytä sosiaa- lista oikeutta/oikeudenmukaisuutta tai voimaannuta nuoria Kouluympäristössä toteutettu osallistava elokuvanteko on hyvä läh- tökohta mahdollistaa marginaalissa olevien äänen esille tuomista Osallistava video on mahdollisuus lisätä kriittistä dialogia ja vaikut- taa yhteiskunnan toimintaan Kriittinen ajattelu ja voimaantumisen Osalle laadukas lopputuote ja sen esittäminen yleisölle on hyvin merkittävää; prosessi tukee osallistujia vähintään yhtä paljon kuin valmis elokuva
Gruber 2016	Maaseudun asukkaat (kolme yhteisöä/ryh- mää kolmessa eri maassa) Botswana, Namibia ja Angola	Osallistava etnografinen elo- kuvanteko Workshop-työskentelyt: kus- sakin maassa 4–7 tapaamista, joiden pohjalta kukin ryhmä teki oman elokuvan (kirjoit- taja antropologi ja elokuvan- tekijä)	Antaa osallistujille mah- dollisuus muotoilla oma elokuva ja luoda siten uusia muotoja yhteiselle tiedolle	Elokvien avulla saatiin näkyväksi usein näkymättömäksi jäävää maaseudun asukkaiden elämää Uudet elokuvantekoon ym. liittyvät taidot Omanlaiset, ryhmän näköiset prosessit Ohjaaja oppi heittäytymistä ja leikkisää tekemisen tyyliä Tärkeää muokata elokuvat sellaisiksi, että jokainen osallistuja kokee itsensä tärkeäksi osaksi projektia Myös lyhytaikaisilla projekteilla voi olla positiivinen vaikutus osal- listujan elämään ja henkilökohtaiseen kehittymiseen

ESIMERKKEJÄ (RYHMÄMUOTOISEN, OSALLISTAVAN) ELOKUVANTEON SOVELTAMISESTA

Taulukko 2 jatkuu

Tutkija/ soveltaja	Kohderyhmä/ toimintaympäristö	Menetelmät	Tavoitteet	Saadut tulokset
Hoechner 2015	Sosiaalisesti leimautunut ryhmä: Koraanikoulussa olevat pojat/nuoret miehet (<i>Almajirai</i>) Kano, Nigeria	Dokumenttielokuvan tekeminen osana osallistavaa tutkimusta Elokuva-alan ammattilaisena Nasiru Bappah Muhammad, mukana myös ammattinäyttelijöitä (12 viikkoa, tapaukset 2 x/vk)	Saada aikaan parempi foorumi uusien näkökulmien esiintuomiseksi <i>Almajiri</i> -systeemistä (stereotyyppioihin vaikuttaminen) Oppiminen myöhempää elämää varten	Ammattinäyttelijöiden ym. hyödyntäminen toi eettisyyttä haastavan ja aran aiheen käsittelyyn (taiteellisesti uskottava, yleisöön vaikuttava lopputuote) Alkuperäinen viesti säilyi, koska tekijät olivat mukana koko elokuvanteon kaaren ajan Yleisö otti elokuvan todesta, mikä oli voimaannuttava kokemus nuorille tekijöille (ylpeys, itsetunnon kohoaminen) Rakenteellisia epätasa-arvoisuuksia ei voitu poistaa, mutta yhteisöstä voitiin luoda totuudenmukainen kuva muille ihmisille
Liikanen 2014	12–18-vuotiaat nuoret Helsinki, Suomi	Ryhmätapaamisina järjestetyt elokuvantekorssit (Kannelmäki 6 kertaa, Malmi 3 kertaa) Operaatio Pulssin Make a Movie -kurssi	Operaatio Pulssin Make a Movie -kurssin elokuvakasvatuksen, taustojen ja tavoitteiden tutkiminen	Nuorille oli vaikea hahmottaa elokuvanteon kokonaisuutta (ennakkotyö, suunnittelu, käsikirjoitus), koska he olivat nähneet vain lopputuotteita eli valmiita elokuvia Kunnollinen kalusto puuttui, mikä häiritsi kurssin toteutusta Kurssit olivat valmiiksi suunniteltuja, joten täysin osallisuus ei niissä voinut siltä osin toteutua Sitoutuminen kurssikertoihin vaihtelevaa (projektit eivät edenneet) Elokuvanteko tarjoaa mahdollisuuksia kokeilla erilaisia työtehtäviä ja rooleja pienryhmässä Oman jutun, kuten kiinnostavan alan, löytäminen mahdollistuu Itse tehty elokuva on enemmän kuin osiensa summa
Heide 2013	Elokuvaryhmän yhdeksän nuorta ja kaksi työntekijää Sotkamo, Suomi	Versova Puu -elokuvatoiminta Elokuvanteko ryhmässä Kristillisen lyhytelokuvan teko osana seurakunnan nuorisotyön toimintaa	Versova Puu -elokuvatoiminnan tutkiminen: kuinka se tukee nuorten osallisuutta, hengellistä kasvua ja seurakuntayhteyttä?	Elokuvatoiminta on innovatiivinen menetelmä, joka tarjoaa osallisuuden, hengellisen kasvun ja seurakuntayhteyden tukemiseen hyvät puitteet Vahva, voimauttava ryhmäprosessi Vetovoimainen toiminta sopii myös haastavissa elämäntilanteissa oleville nuorille Lähtökohtana nuorten elämäntodellisuus

Taulukkoon 2 on taulukon 1 tapaan koottu esimerkkejä (osallistavaa) elokuvantekoa koskevista aikaisemmista tutkimuksista ja hankkeista. Suomessakin elokuvatoimintaa sovelletaan jonkin verran, mutta tutkittua tietoa on vaikea löytää. Ajankohtaisia kotimaisia elokuvaprojekteja kuitenkin on, esimerkiksi Kaikki kuvaa -elokuvatyöpajat kasvatusalalle sekä kilpailut, jonka sarjoihin voivat osallistua 8–19-vuotiaat nuoret (AP Haglund Oy / Amazement s.a.) sekä kaikille ryhmille avoin Uneton48-haaste, jossa tehdään elokuva 48 tunnissa (Uneton48). Osana Suomi 100 -juhluvuotta julkaistiin lasten ja nuorten videomuotoinen taidekalenteri, jossa lapset ja nuoret olivat taiteentekijöinä esittäen näkemyksiään muun muassa liputuspäivistä, kulttuurista ja luonnosta (Lasten ja nuorten taidekalenteri Suomi100 s.a.). ”Viinapiru” puolestaan oli päihteiden käyttäjien ja päihdetyöntekijöiden vuonna 2016 tekemä alkoholistien arjesta kertova lyhyt dokumenttielokuva (Isola ym. 2017, 34).

Ryhmämuotoista elokuvantekoa on hyödynnetty myös muun muassa seurakunnissa nuorisotyön menetelmänä. Esimerkiksi Versova Puu -elokuvatoiminta on osa Sotkamon seurakunnan nuorisotyön toimintaa (Heide 2013; Sotkamon seurakunta s.a.; Versova Puu 2019b). Myös Lapinlahden seurakunnan nuorisotyössä toteutettiin nuorten elokuvaprojekti vuosina 2017–2018. Edellä mainittuja elokuvatoiminnan sovelluksia tarkastellaan lähemmin tämän raportin seuraavissa luvuissa.

4 KEHITTÄMISTYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

Ryhmämuotoista elokuvatoimintaa sovelletaan sosiaalialalla melko vähän, vaikka menetelmästä tehdyt tutkimukset puoltavat sen käyttöä (ks. esim. Heide 2013; Åstrand 2017). Syynä voi olla uskalluksen puute tai korkea kynnyks kokeilla elokuvanteon kaltaista erilaista ja sitovaa toimintamuotoa (ks. Känkänen 2013, 29; Känkänen 2018), etenkin jos työntekijällä ei ole tarvittavaa tietoa tai menetelmäosaamista. Tutkimuksellinen kehittäminen oli perusteltua, jotta menetelmästä saadaan tietoa laajemmalle toteuttajakunnalle (Kananen 2012, 16; Toikko ja Rantanen 2009, 57, 85). Toisaalta tutkimusta tarvittiin myös sen kartoittamiseksi, millaisissa sosiaalialan toimintaympäristöissä ja millaisten kohderyhmien parissa elokuvatoimintaa voidaan soveltaa. Kehittämistyön tarkoituksena oli vastata tutkimuskysymyksiin/kehittämistehtäviin, joilla selvitettiin:

1. *Mitä elokuvatoiminnan menetelmä on?*
2. *Miten elokuvatoiminnan menetelmää voidaan hyödyntää sosiaalialalla?*

Kehittämistyöllä tavoiteltiin diffuusiota eli hyväksi havaitun toimintatavan levittämistä muiden organisaatioiden ja toimijoiden ulottuville. Tiedon ja taidon välittämällä tavoitellaan sitä, että yhä useampi saisi tietoa elokuvatoiminnan menetelmästä ja rohkaistuisi kokeilemaan sitä. (Toikko ja Rantanen 2009, 15–16, 18, 57.) Yksi tehokas keino toimintatapojen levitykseen on Toikon ja Rantasen (2009, 62–63) mukaan tuotteistaminen: Mitä varten elokuvatoimintaa on ja millaisia tuloksia sen avulla saadaan? Mistä toiminnassa on kyse, ja miten sitä voidaan toteuttaa?

Kehittämistyön tavoitteena oli tuottaa opas ryhmämuotoisesta elokuvatoiminnasta erilaisten toimijoiden käyttöön sotkamolaisen Versova Puu ry:n toimijoiden kanssa. Oppaan tavoite oli sanoittaa vuosien kokemus ja hiljainen tieto Versova Puu -elokuvatoiminnasta ja elokuvantekoprosesseista yksin kansiin. Oppaan tavoitteeksi asetettiin kuvata elokuvatoimintaa ja toimia käsikirjana erilaisten ryhmien parissa erilaisissa toimintaympäristöissä. Innostavan oppaan tulisi kannustaa ryhmiä käynnistämään toimintaa omassa organisaatiossaan tarjoten vinkkejä sekä vasta-alkajille että kokeneemmille. Oppaan tulisi palvella keitä tahansa elokuvanteosta tai elokuvatoiminnan menetelmästä kiinnostuneita. Sen teossa kiinnitettäisiin myös erityistä huomiota sovellettavuuteen sosiaalialalla. (Työryhmä 2018-01-17; Vehkaoja 2017-10-26.)

Elokuvatoiminnan oppaan punaiseksi langaksi otettiin kuvaus elokuvanteon prosessista ryhmätöiminnan näkökulmasta. Oppaan nimeksi ideoidulla ”Tehtäiskö leffa?” -otsikolla haluttiin viitata matalan kynnyksen yhdessä tekemiseen. Versova Puu -elokuvatoiminnan tuomaa kokemusta ja tietoa tahdottiin täydentää käytännön esimerkillä Lapinlahdella 2017–2018 toteutetusta elokuvaprojektista, mikä voisi rohkaista muitakin kokeilemaan menetelmää. (Työryhmä 2017-11-28.) Tehtävän oppaan tulisi olla ulkoasultaan mielenkiintoinen ja kieliasultaan helppolukuinen. Lisämateriaalia löytyisi QR-koodien takaa. Oppaan pitäisi perustella, miksi elokuvatoimintaa kannattaa toteuttaa ja mitä siihen käytännössä tarvitaan. (Työryhmä 2017-11-28; ks. myös Vilka ja Airaksinen 2003, 51–53, 65–67.)

Vastaavaa tuoretta elokuvanteon opasta ei ole saatavilla suomenkielisenä. Joitakin vanhempia teoksia löytyy, mutta niiden näkökulma ei ole ohjatussa ryhmätoiminnassa: Esimerkiksi Kovasen (2013) teos käsittelee elokuvakasvatusta, kun taas Pirilä ja Kivi (2005, 2008, 2010) pureutuvat elokuvantekoon niin teoreettisesti, ettei se sosiaalialan toiminnan kannalta ole tarkoituksenmukaista. Vanhempien teosten haasteena on myös ajan tasalla pysyminen kehittyvässä tekniikassa. Käytännönläheiselle perusteokselle on siis paikka ja uutuusarvoa esimerkiksi taidelähtöisten ja ryhmämuotoisten menetelmien ”harmaalla alueella” (Kananen 2012, 17, 48; Kananen 2015, 52). Lisäksi opas kytkeytyy useille toimijoille tuttuihin viitekehyksiin (Vilka ja Airaksinen 2003, 27), kuten osallisuuteen ja ryhmädynamiikkaan, mikä tarjoaa tarttumapintaa monille lukijoille.

Parhaimmillaan tietoa jakavalla kehittämistyöllä voidaan vastata myös osaltaan lainsäädännössä määriteltyyn osallisuuden tukemisen tarpeeseen erilaisten kohderyhmien parissa (ks. esim. Pyykönen 2014, 27–32). Osallisuutta tukevan elokuvatoiminnan toteuttaminen tarjoaa harrastustakuun peräänkuuluttamia harrastusmahdollisuuksia lapsille ja nuorille (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017) lisäten samalla taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019). Vetovoimaisen luonteensa ansiosta elokuvatoiminnalla voidaan tavoittaa ja tukea myös niitä yksilöitä, joita on muuten haastavaa tavoittaa (ks. Åstrand 2017, 81–82).

5 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

Tämä opinnäytetyö oli tutkimuksellinen kehittämistyö, jota voidaan kutsua myös toimintatutkimukseksi tai toiminnalliseksi opinnäytetyöksi. Olennaista lähestymistavalle on tutkimuksellisuuden ja käytännön kehittämisen kaksoistehtävä. (Heikkinen 2015, 204, 206; Vilka ja Airaksinen 2003, 9.) Teorian ja käytännön yhdistäminen on perusteltua, sillä tutkimuksellisuus ja kehittäminen tukevat toisiaan (Ylikoski ja Kurikka 2009, 106–107).

KUVIO 3. Kehittämisen prosessin eteneminen (mukaan Toikko ja Rantanen 2009, 64.)

Kehittämisen prosessi eteni Toikon ja Rantasen (2009, 64) projektityön lineaarisen mallin mukaisesti. Suunnitteluvaiheessa kehittämisen laadittiin aikataulu, jossa pyrittiin varaamaan kullekin työvaiheelle riittävästi aikaa (ks. Vilka 2015, 81). Prosessinkulkua on havainnollistettu kuviossa 3. Aikataulullinen eteneminen on esitetty tarkemmin liitteessä 1.

5.1 Kehittämisen suunnittelu

Tavoitteenasettelun jälkeen organisoitiin kehittämisen käytännön toteutusta. Kehittämisen työsuunnitelma laadittiin, ohjaus- ja hankkeistamissopimukset allekirjoitettiin sekä hoidettiin tarvittavat tutkimusluvut ja tiedotteet kuntoon. (Ks. Toikko ja Rantanen 2009, 58.) Kehittämisen

työtä ja Tehtäiskö leffa? -opasta ideoitiin työryhmän palaverissa (Työryhmä 2017-11-28; Työryhmä 2018-01-17). Teoreettiseen viitekehykseen tutustuminen tuki ja ohjasi kehittämistyötä teorian ja käytännön dialogin suuntaan (Ylikoski ja Kurikka 2009, 111–112).

Organisointivaiheessa on olennaista määritellä resurssit, joilla asetettuihin tavoitteisiin pyritään (Toikko ja Rantanen 2009, 58). Tässä henkilöstöresursseina olivat oppaan kolme kirjoittajaa, joista yksi on Versova Puu -elokuvatoiminnan nuorisotyön asiantuntija, toinen saman menetelmän elokuva-alan ammattilainen ja kolmas toimintaa tutkinut ja omassa työssään soveltanut. Kirjoittajat muodostivat työryhmän, jossa kullakin oli oma vastualueensa oppaan kirjoittamisprosessissa. (Liite 2; Työryhmä 2017-11-28; ks. myös Toikko ja Rantanen 2009, 59.) Aineistonkeruuta varten käytössä oli Lapinlahden seurakunnan tiloja. Kirjan kustantamiseen liittyvät ja prosessin muut mahdolliset kulut olivat Versova Puu ry:n vastuulla. Alustava kustannusarvio oppaan laajuudesta ja painoksen suuruudesta riippuen oli noin 1000–4000 euroa. Suunnitteluvaiheessa tarkoituksena oli löytää kirjalle ulkopuolinen kustantaja. (Työryhmä 2017-11-28.)

Kehittämistyön prosessin luonteen vuoksi oli kiinnitettävä huomiota myös tekijänoikeuskysymyksiin. Versova Puu ry sitoutui toimeksiantajana tarvittavien aineistojen luovuttamiseen oppaan kirjoitustyötä varten, mutta luonnollisesti aikanaan osaksi yhdistyksen varainhankintaa tulevaa opasta ei voitaisi julkaista kokonaisuudessaan esimerkiksi opinnäytetyön liiteosiossa. (Vehkajoja 2017-10-26.) Versova Puu ry vastasi kirjoittamisprosessin puitteista, kuten kustantamiseen ja markkinointiin liittyvistä tekijöistä (Työryhmä 2017-11-28). Vastuu opinnäytetyönä toimivan kehittämistyön ohjauksesta sisällön, menetelmävalintojen ja seminaarityöskentelyn osalta oli Savonia-ammattikorkeakoululla (Savonia-ammattikorkeakoulu 2016a, 2018a).

Kehittämistyön mahdollisten riskien todettiin olevan lähinnä taloudellisia ja siten prosessia hidastavia: Käytössä ei ollut Versova Puu -elokuvatoiminnan lailla Sotkamon seurakunnan määrärahoja. Yhdeksi riskiksi tiedostettiin sekin, ettei kustantajaa välttämättä löytyisi, mikä johtaisi omakustanneprosessiin. Varsinaisen kehittämispöytäselän jälkeen riskinä olisi myös kirjan markkinoinnin tai myynnin epäonnistuminen. Riskiksi tiedostettiin lisäksi jokaisen työryhmän jäsenen työ- ja opiskeluaikatauluihin liittyvät ajalliset haasteet. Työryhmän vahvan tahtotilan ja oppaan hyödyllisyyden ansiosta kehittämistyöhön ryhdyttiin haasteista huolimatta. (Työryhmä 2017-11-28; ks. myös Toikko ja Rantanen 2009, 15–18, 57; Ylikoski ja Kurikka 2009, 112.)

Rinnakkain etenevien tutkimus-, kirjoitus- ja kehittämisprosessien dokumentoinnissa hyödynnettiin Savonia-ammattikorkeakoulun WordPress-pohjalle tehtyä opiskelijan henkilökohtaista oppimisympäristöä (PLE, Personal Learning Environment), jonne koottiin opinnäyte- ja kehittämistyön materiaaleja. Blogi toimi tutkimuspäiväkirjana, jonka avulla asiantuntijuuden kehittymistä saattoi seurata ja kehittämistyön luotettavuutta arvioida. (Keuru 2009, 97; Savonia-ammattikorkeakoulu 2016b; Toikko ja Rantanen 2009, 81–82; Vilka 2015, 79–83.)

5.2 Laadullinen tutkimusote kehittämistyössä

Pelkkä elokuvatoiminnan oppaan kirjoittaminen ei ole tutkimusta. Tutkimuksellisen kehittämistyön toteutus on ideoinnin syventämistä, priorisointia, kokeilua ja mallintamista, jota aiempi tutkimustieto ja tutkimusmenetelmien hyödyntäminen edistävät. Tutkimuksellisuus myös parantaa tulosten luotettavuutta, siirrettävyyttä ja käyttökelpoisuutta, sillä se edellyttää muun muassa huolellista prosessin vaiheiden dokumentointia. (Kananen 2012, 19–21, 25, 37, 74; Kananen 2015, 33, 39; Toikko ja Rantanen 2009, 11, 58–60.) Tutkimuksellinen kehittämistyö on perustelujen valintojen tekoa, kuten tutkimusmenetelmien ja -aineiston tarkoituksenmukaista käyttämistä (Hakala 2015, 17; Kananen 2012, 9, 48). Koska kehittämistyön aihe liittyi ihmisten parissa tehtävään työhön ja ymmärryksen lisäämiseen, osoittautui laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusote parhaaksi lähestymistavaksi (Creswell 2014, 4, 152).

Laadulliselle otteelle tyypillisesti tavoitteena oli hahmottaa käsiteltävä ilmiö kokonaisvaltaisesti kiinnittäen huomiota laatuun ja merkityksiin. Laadullinen ote helpotti työsuunnitelman jalostamista prosessin edetessä. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 160–164.) Kehittämistyö alkoi laadullisen tutkimuksen (Heide 2013) pääteipisteestä (Kananen 2015, 9; ks. myös Ylikoski ja Kurikka 2009, 108–109) edeten suunnittelusta aineistonkeruuseen ja analysointiin, tulkintaan ja raportointiin (ks. Eskola 2018, 209–210, 231). Tarkoituksena oli ymmärtää, tulkita ja kuvata elokuvatoimintaa ja sen hyödyntämismahdollisuuksia sosiaalialalla (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 98). Laadullinen ote mahdollisti osallistavan lähestymisen koko kehittämistyön toteutukselle (ks. Gruber 2016, 17): Teemahaastatteluilla ja kollektiivisella oppaan kirjoitusprosessilla elokuvatoimintaan osallistuneiden ja sitä toteuttaneiden kokemukset ja hiljainen tieto tulivat näkyviksi avoimessa dialogissa. Tämä toi tasa-arvoisuutta myös työntekijöiden ja osallistujien näkemyksille. (ks. Laitinen ja Niskala 2013, 13–14; Mäkisalo-Ropponen 2016, 16–17; Määttä ja Aaltonen 2016, 157.)

Aineistoa kerättiin teemahaastatteluilla, joiden lisäksi aihetta lähestyttiin tutustumalla elokuvatoimintaa käsitteleviin asiakirjoihin ja kirjoittamalla opasta kollektiivisesti työryhmässä. Aineistonkeruumenetelmien yhdistämistä kutsutaan aineisto- ja menetelmätriangulaatioksi. Kehittämistyötä ja opasta varten kerättiin aineistoa kehittämisen alkulähteiltä eli ihmisiltä, joilla oli aiheesta kokemusta. (Creswell 2014 189; Kananen 2012, 179; Tuomi ja Sarajärvi 2018, 84, 98, 167–168.) Kohderyhminä olivat elokuvatoiminnassa mukana olleet nuoret ja Versova Puu -elokuvatoiminnasta vastaavat työntekijät. Saatu haastattelu- ja dokumenttiaineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä. Kollektiivisen kirjoittamisen ”aineisto” tuli suoraan osaksi opasta.

5.2.1 Aineistonkeruu teemahaastatteluilla

Haastateltaviksi valikoituivat Lapinlahden seurakunnan ja nuorten elokuvaryhmä Lenda Productionsin yhteistyönä vuosina 2017–2018 toteutettuun elokuvaprojektiin osallistuneet nuoret, sillä sotkamolaiseen Versova Puu -elokuvatoimintaan osallistuneet nuoret olivat kohderyhmänä jo aiemmassa tutkimuksessa (Heide 2013). Osallistujien kokemuksiin saatiin näin lisänäkökulmaa erilaisesta toimintaympäristöstä ja toteutustavasta. Kohderyhmän lähestymisessä hyödynnetään

usein avainhenkilöitä (Creswell 2002, 192–193). Tässä tutkija-kehittäjä toimi itse avainhenkilönä, sillä hän oli elokuvaprojektista vastaava työntekijä ja tunsikin nuoret. Ennen haastattelua tarvittavat tiedotteet ja tutkimusluvut hoidettiin kuntoon (ks. liitteet 3A–3C).

Nuoria haastateltiin laadullisilla puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla. Käsiteltävät aihepiirit eli teema-alueet määriteltiin tutkimus- ja kehittämistehtävän mukaisesti. Haastattelurunko (liite 4) toimi tukilistana, ja sen kolmetasoisia kysymyksiä (laajat teemat, apukysymykset ja yksityiskohdalliset pikkukysymykset) käytiin läpi siinä järjestyksessä kuin kullekin haastattelulle oli luontevaa. Haastattelija seurasi, että kaikki teemat tulee käytyä läpi. Haastattelujen keskiöön asetettiin haastateltavien tulkinnat ja heidän asioilleen antamansa merkitykset sekä näiden syntyminen vuorovaikutuksessa. (Eskola ja Vastamäki 2015, 27–30, 35–38; Tuomi ja Sarajärvi 2018, 88.)

Ennen varsinaisia nuorten haastatteluja toteutettiin yksilöhaastatteluina kaksi esihaastattelua Lapinlahden projektissa mukana olleille kouluttajille, jotka molemmat ovat elokuva-alan asiantuntijoita. Esihaastatteluilla testattiin laitteiston eli sanelimen toimivuutta ja teemahaastattelun runkoa. Tätä vaikeutti hieman se, että haastattelurunko oli suunniteltu nuorten haastattelemiseen. Runko kuitenkin todettiin toimivaksi, eikä siihen tehty muutoksia. Esihaastattelut olivat kuitenkin onnistuneita, joten niistä saatua aineistoa voitiin hyödyntää kehittämistyössä varsinaisen teemahaastatteluaineiston rinnalla. (Ks. Eskola ja Vastamäki 2015, 39–40.)

Nuorten teemahaastatteluihin osallistui yhteensä kymmenen elokuvaprojektissa mukana ollutta haastatteluhetkellä iältään 16–18-vuotiasta nuorta. Yhteensä elokuvaryhmäläisiä oli 13, joista kolme ei vastannut haastattelukutsuihin. Nuorten haastatteluja oli kuusi, joista yksi toteutettiin kolmen hengen ryhmähaastatteluna, kaksi parihaastatteluina ja kolme yksilöhaastatteluina. Erilaiset haastattelumuodot täydensivät toisiaan, joskin jokainen vaati haastattelutilanteessa tietynlaista otetta. Kaikki haastattelut nauhoitettiin sanelimella. Ryhmähaastattelu myös videoitiin siltä varalta, ettei haastateltavista olisi äänitallenteelta saatu selvää. (Eskola ja Vastamäki 2015, 28–29, 39–40; Hirsjärvi ym. 2009, 210–211.) Lisäksi tehtiin vihkoon muistiinpanoja (Creswell 2014, 194). Haastatteluympäristöinä olivat nuorille ja haastattelijalle tutut Lapinlahden seurakunnan tilat (kokoushuone ja leirikeskus), jotka olivat neutraaleja ja rauhallisia ja joihin haastateltavien oli helppo tulla. Haastatteluilmapiiri oli luottamuksellinen tuttuuden ja rennon esipuheen ansiosta. Nuorten kanssa ammattitermejä käytettiin vain vähän ja kun käytettiin, ne selitettiin ensin ymmärrettävästi. (Eskola ja Vastamäki 2015, 30–35, 41.)

Osallistuminen haastatteluihin oli vapaaehtoista, ja valtaosa nuorista oli jo odottanut haastatteluja saadakseen kokemuksensa kerrottua (Hirsjärvi ym. 2009, 205–206). Teemahaastattelut ovat oiva menetelmä hiljaisen tiedon ja autenttisten kokemusten tuomiseksi näkyville ja siten osaksi kehittämistietoa (Toikko ja Rantanen 2009, 40–44; ks. myös Creswell 2014, 152, 186). Työläät ja aikaa vievät haastattelut osoittautuivat oikeaksi valinnaksi, sillä ne olivat joustavia ja niiden kautta yksilöiden ääni tuli kuulluksi. Tarkentavien kysymysten avulla haastatteluissa päästiin jopa lähelle syvähaastattelun tasoa. (Hirsjärvi ym. 2009, 204–206; Tuomi ja Sarajärvi 2018, 85–86.)

5.2.2 Aineistonkeruun täydentäminen dokumenteilla ja kollektiivisella kirjoittamisella

Teemahaastatteluja täydentävinä aineistonkeruumenetelminä tutustuttiin Versova Puu -dokumentteihin (ks. esim. Creswell 2014, 190, 193; Hirsjärvi ym. 2009, 189) ja kirjoitettiin opasta kollektiivisesti työryhmässä. Versova Puu -elokuvatoimintaa ja sen kehittämistä koskevia asiakirjoja oli viisi. Suurempi määrä ei olisi ollut tarkoituksenmukainen, sillä dokumentit olivat pääosin saman henkilön kirjoittamia ja sisällöt varsin yhteneviä. Läpi käytyt dokumentit olivat hanke- ja työsuunnitelmia sekä kustannus- ja rahoitussuunnitelmia.

Versova Puu ry:n toimijoiden erillinen haastattelemine ei myöskään ollut tarpeen, sillä oppaan työstö suunniteltiin kollektiiviseksi prosessiksi. Kirjoittajat olivat opiskelija ja kaksi Versova Puu -elokuvatoiminnan toteuttajaa, joista toinen on nuorisotyön ja toinen elokuva-alan ammattilainen. Molemmilla koko elokuvatoiminnan kaaren ajan toimintaa toteuttaneella ja kehittäneellä työntekijällä on menetelmästä vahva tieto- ja kokemustausta, joka kollektiivisen kirjoittamisen avulla voitiin ottaa käyttöön. Opiskelija oli osa tiimiä tuoden prosessiin sosiaalialan osaamista ja tutkimuksellista otetta. Sisällöllisesti opas suunniteltiin koottavaksi taulukossa 3 esitettyjen vastualueiden mukaisesti. (Työryhmä 2017-11-28.) Vastuualueisiin perustuva työnjako on esitetty liitteessä 2.

TAULUKKO 3. Kehittämistyön vastualueet (Työryhmä 2017-11-28.)

Erityisnuorisotyönohjaaja (Versova Puu ry)	Elokvantekijä (Versova Puu ry)	Opiskelija (Savonia-amk)
Nuorisotyön asiantuntijuus	Elokuva-alan asiantuntijuus	Sosiaalialan ja nuorisotyön asiantuntijuus
Versova Puu -elokuvatoiminnan toteuttaja ja kehittäjä (v. 2005 alkaen)	Versova Puu -elokuvatoiminnan toteuttaja ja kehittäjä (v. 2005 alkaen)	Versova Puu -elokuvatoiminnan tutkija (v. 2013), toiminnassa mukana olemine Elokvatoiminnan toteuttaja/Lapinlahden seurakunta (v. 2017–2018)
Oppaan kirjoittaminen Kustantajan selvittäminen Oppaan markkinointi	Oppaan kirjoittaminen Oppaan markkinointi	Oppaan kirjoittaminen ja ”toimittaminen” (kokoaminen ja stillointi); Kehittämistyön raportointi (opinnäytetyön raportti)

5.2.3 Aineiston analysointi teoriaohjaavalla sisällönanalyysilla

Analysoitavaa aineistoa kertyi viiden eripituisen (1–11 sivua) dokumentin ja haastatteluaineiston verran. Äänitetyt haastattelut litteroitiin eli aukikirjoitettiin. Haastattelujen litterointi oli tarkoitus aloittaa välittömästi kunkin haastattelun jälkeen, mutta tämä ei valitettavasti onnistunut. Haastattelumuistiinpanojen lukeminen helpotti kuitenkin haastattelujen mieleen palauttamista. Aineisto litteroitiin sanatarkasti, poistaen vain aiheeseen kuulumatonta materiaalia. Anonymiteetin säilyminen varmistettiin poistamalla haastateltavien henkilötiedot litteroidusta tekstistä, minkä vuoksi suorissa lainauksissa ei ole tunnustetietoja. Haastatteluja ei tarvinnut muuntaa yleiskieliseksi, koska käytetty kieli oli melko yhtenevä. (Ks. Eskola 2018, 210, 228–229; Eskola ja Vastamäki 2015, 42; myös Creswell 2014, 189.) Kuudesta varsinaisesta haastattelusta ja kahdesta esihaas-

tattelusta äänitettyä materiaalia kertyi yhteensä 9 h 29 min (esihaastattelut 1 h 50 min ja varsinaiset haastattelut 7 h 39 min). Litteroitua materiaalia saatiin 183 arkillista (fontti Arial, fonttikoko 11, riviväli 1).

Litteroimalla haastattelumateriaali saatiin käsiteltävään muotoon (Eskola ja Vastamäki 2015, 42), ja aineistoon päästiin alustavasti tutustumaan (Eskola 2018, 210). Varsinainen analysointi aloitettiin aineiston huolellisella läpiluvulla, jonka jälkeen aineisto koodattiin väreillä (Eskola ja Vastamäki 2015, 42–43; ks. myös Eskola 2018, 216, 219) tätä varten tehdyn koodimerkistön avulla. Värikoodaus tehtiin manuaalisesti tekstinkäsittelyohjelmalla (Creswell 2014, 195). Haastattelu- ja dokumenttiaineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä, joka on laadullisen aineiston perusanalyysimenetelmä ja joka soveltuu minkä tahansa laadullisen aineiston analysointiin. Sisällönanalyysillä tavoitellaan tiivistettyä kuvausta tarkasteltavasta ilmiöstä. Johtopäätökset tehdään kuvauksen pohjalta. Sisällönanalyysia voi tehdä eri tavoin. Tässä kehittämistyössä päädyttiin teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin niiltä osin, kuin se oli tarkoituksenmukaista. Teoriaohjaava sisällönanalyysi sijoittuu aineisto- ja teorialähtöisten sisällönanalyysien välimaastoon: Teoria tukee analyysia, vaikkei analyysi suoraan pohjautu teoriaan. Empiirinen aineisto kytketään lopuksi teoreettiseen viitekehukseen. Teoria on tukena aineistonkeruussa ja siihen tutustumisessa, mutta aineiston ylitulkintaa teorian valossa pyritään välttämään. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 103, 109–110, 113, 117; Eskola 2018, 212–213, 216.)

Sekä puhtaasti aineisto- että teorialähtöiseen sisällönanalyysitapaan liittyy haasteita, sillä analyysi etenee harvoin täysin aineistolähtöisesti eli induktiivisesti. Vastaavasti täysin teorialähtöisen eli deduktiivisen päättelyn haasteena on totuuden säilyminen päättelyprosessissa. Abduktiivinen eli teoriaohjaava päättely puolestaan ottaa havaintojen ja teorianmuodostuksen tueksi teoriasta johdotajatuksen, ”johtolangan”. Usein lopputuloksesta lähtevä teoriaohjaava päättely on analyysiprosessin tukena, vaikkei sitä aina suoraan myönnetä. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 107, 114.) Tässä yhteydessä ei myöskään tehty kartoitettavaa tutkimusta, vaan kehittämistyötä. Sisällönanalyysin etenemisestä tehtiin ennen analysoinnin aloittamista ohje, joka toimi ”karttana” ja muistin virkistykseenä vaiheesta toiseen siirryttäessä (Eskola 2018, 211). Ohjeen sisältö on tiivistetty taulukoon 4. Kuten taulukosta käy ilmi, kehittämistyössä sovellettu sisällönanalyysi etenee yhdysvaltalaisen perinteen mukaisesti aineiston pelkistämisestä ryhmittelyyn sekä ala-, ylä- ja pääkategorioiden (eli -luokkien) sekä yhdistävien kategorioiden luomiseen (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 114).

Aluksi sisällönanalyysi eteni aineistolähtöisesti, ja analyysiyksiköt poimittiin aineistosta. Teoria otettiin analyysin tueksi ylä- ja pääluokkia muodostettaessa. Aivan kaikissa yläluokissa näin ei kuitenkaan ollut tarkoituksenmukaista tehdä, ja näissä tapauksissa hyödynnettiin aineistolähtöisempää otetta. Toisaalta teorian vaikutus näkyy joidenkin alaluokkien nimissä. Tällainen vaihtelu on teoriaohjaavalle päättelylle tyypillistä. (Ks. Tuomi ja Sarajärvi 2018, 109–110.) Tuomen ja Sarajärven (2018, 113) mukaan: ”Teoriaohjaava analyysi perustuu induktiiviseen päättelyyn, johon tuodaan teoria ohjaamaan lopputulosta. Siihen, missä vaiheessa teoria otetaan ohjaamaan päätelyä, ei ole mitään sääntöä. Tämä päätös on aineistolähtöinen ja tutkijakohtainen.” Analyysin

tienviittana pidettiin tutkimuskysymyksiin/kehittämistehtäviin vastaavuutta ja käyttöarvoa oppaan kirjoituksessa.

TAULUKKO 4. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin eteneminen tässä kehittämistyössä (mukailien Creswell 2014, 197–201; Tuomi ja Sarajärvi 2018, 104–107, 123–125, 165.)

Informaatioarvon säilyttäminen	<p>SISÄLLÖNANALYYSIN VAIHEET</p>
	<p>0 VAIHE: LITTEROINTI Haastatteluaineiston kuunteleminen ja aukikirjoitus sana sanalta</p>
	<p>1 VAIHE: RAAKADATA ON OLEMASSA Litteroitu haastatteluaineisto Versova Puu -dokumentit</p>
	<p>2 VAIHE: AINEISTON JÄRJESTÄMINEN ANALYYSIA VARTEN Vahva päätös siitä, mikä aineistossa kiinnostaa – muu jää pois Päätös perustuu tutkimuskysymyksiin/kehittämistehtäviin, eli aineistolta kysytään: 1. Mitä elokuvatoiminnan menetelmä on? 2. Miten elokuvatoiminnan menetelmää voidaan hyödyntää sosiaalialalla? Analyysiyksikön valinta: Yksittäiset sanat lauseet ja lausumat Soveltuvat aineistossa parhaiten kertomaan ja kuvailemaan tutkittavaa ilmiötä. Ovat tiiviitä, mutta kuvailevia, soveltuvat hyvin pelkistetyiksi ilmaisuiksi.</p>
	<p>3 VAIHE: AINEISTON LÄPILUKU JA SISÄLTÖÖN PEREHTYMINEN Aineiston lukeminen ajatuksella läpi. Ajan käyttäminen aineistoon tutustumiseen</p>
	<p>4 VAIHE: KOODAAMINEN Aineiston koodaus manuaalisesti värikoodein tekstinkäsittelyohjelmalla Aineistoon sisäänkirjoitetut muistiinpanot eli koodit jäsentävät aineistoa sekä kuvailevat sitä toimien testausvälineenä ja ”osoitteena” tarkistusta varten.</p>
	<p>5 VAIHE: REDUSOINTI ELI PELKISTÄMINEN Koodauksen toinen osa Pelkistettyjen ilmaisujen etsiminen aineistosta (lauseita pelkistettiin yksittäisiksi ilmaisuiksi) Pelkistettyjen ilmaisujen listaaminen allekkain (ja suorien lainausten listaus raportointia varten)</p>
	<p>6 VAIHE: KLUSTEROINTI ELI RYHMITTELY (TEEMOITTELU) Varsinainen analyysi Mitä mistäkin teemasta on sanottu/kirjoitettu (koodatut alkuperäisilmaukset); lukumäärät eivät tässä olleet merkityksellisiä, sillä aineisto oli varsin pieni ja kyseessä oli kehittämistyö eikä varsinainen tutkimus. Pelkistettyjen ilmaisujen yhdistely/ryhmittely: samaa kuvaavat ilmaisut yhteen 1. Alaluokkien muodostaminen ja nimeäminen 2. Yläluokkien muodostaminen ja nimeäminen (teoriaohjaavasti) 3. Pääluokkien muodostaminen ja nimeäminen (teoriaohjaavasti)</p>
<p>7 VAIHE: ABSTRAHOINTI ELI KÄSITTEELLISTÄMINEN Teoreettisten käsitteiden luominen Tutkimuksen/kehittämistyön kannalta olennaisen tiedon erottaminen ja käsitteiden muodostus Tulokset, tulkinta ja johtopäätökset</p>	

Aineistosta huomioitiin sekä yleisesti elokuvatoimintaa kuvaavat että poikkeavammat seikat. Samaa kuvaavien pelkistettyjen ilmausten määrien laskemista ei nähty tarpeellisena, vaikka sen vuoksi raportissa jouduttiinkin turvautumaan ”näennäistilastolliseen” ilmaisuun (”osa oli sitä mieltä, että...”) (Vrt. Eskola 2018, 230.) Aineiston loogisella jäsentelyllä pyrittiin kasvattamaan informaatioarvoa kautta analysointiprosessin (Eskola 2018, 219, 221; Tuomi ja Sarajärvi 2018,

118). Tutkimuskysymykset/kehittämistehtävät toimivat pääotsikkoina, joiden alla aineistoa ryhmiteltiin. Liitteessä 5 on esimerkki ylä- ja pääluokkien muodostumisesta toisen tutkimuskysymyksen/kehittämistehtävän osalta. Taulukossa 5 on puolestaan esimerkki ryhmittelystä.

TAULUKKO 5. Analysoinnin ryhmittelyn eteneminen tässä kehittämistyössä

Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka	Tutkimuskysymys/Kehittämistehtävä 1. Mitä elokuvatoiminnan menetelmä on?
hyvä yhteistyö on bondaavaa turvallinen ja vahva ryhmätoiminta pitkäjänteinen toiminta...	Ryhmän koheesio	Ryhmätoiminnan yhteisöllisyys	Elokuva-toiminta ryhmätoimintana	
mukavat yhteiset kokemukset tekemällä tutustuminen kaverien saaminen...	Tutustuminen muihin ryhmäläisiin			
mukava työskennellä nuorten kanssa tekemisen intoa löytyy myös "puoli-pakotetuilta" yhdessä tekeminen innostaa kavereiden kanssa hengata ja hillua...	Kavereiden kanssa hauska yhdessä oleminen ja tekeminen			
ryhädynamiikka on tärkeää hyvä yhteishenki oli kiva tehdä tällä porukalla...	Toimiva ryhmä	Toiminnan ryhmädynamiikka		
ryhmän koordinoinnin ja ryhmätyöskentelyn haasteet ja siunaukset erilaiset työskentelytavat oman roolin asettamat mahdollisuudet ja rajat kokonaisvaltainen tiimityö nopea puuttuminen huonoon ryhmähenkeen tai kiusaamiseen tärkeää...	Luovan ryhmätyöskentelyn erityispiirteet			
hiljaiset hetket kuvaustauoilla jälkepäin ärsyttää, jos jäi sanomatta jotain kyseenalaistaminen/röyhkeys haluttomuus tehdä yhteistyötä...	Ryhmässä toimisen haasteet			
kemioiden kohtaamattomuus yhden sluibaaminen vaikuttaa koko ryhmän toimintaan enemmän porukkaa, isompi soppa...	Ryhmädynamiikan haasteet			

Lapinlahden seurakunnan elokuvaprojektiin osallistuneiden yhteisessä kokoontumisessa keskusteltiin analysoinnin alustavista tuloksista haastatteluihin osallistuneiden kanssa anonymiteetistä huolehtien. Tuolloin annettiin mahdollisuus esittää kommentteja tai korjauksia joko paikan päällä tai kokoontumisen jälkeen esimerkiksi viestillä. Käytännöstä, jossa asianosaiset voivat itse arvioida tulosten ja todellisen tilanteen vastaavuutta, käytetään nimitystä face-validateetti tai member checking (Creswell 2014, 201–202; Tuomi ja Sarajärvi 2018, 165). Tämän kehittämistyön member checking ei tosin ollut täysin pätevä, sillä analysointi oli kokoontumisen aikaan vielä kesken.

6 KEHITTÄMISTYÖN TUOTOS

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteena oli selvittää, mitä elokuvatoiminnan menetelmä on ja miten sitä voidaan hyödyntää sosiaalialalla. Tätä tutkittiin teemahaastattelujen (liite 4) ja Versova Puu ry:n dokumenttien avulla. Luvuissa 6.1 ja 6.2 esitetyt tulokset hyödynnettiin elokuvatoiminnan oppaan kirjoittamisessa. Kehittämistyön tuotoksena syntynyt Tehtäiskö leffa? -opasta kuvaillaan luvussa 6.3. Aineistosta nousseet tutkimustulokset ja niiden pohjalta työstetty elokuvatoiminnan opas täydentävät toisiaan tutkimuksellisen lähestymisen ja käytännön kehittämistyön näkökulmista (ks. esim. Heikkinen 2015, 204, 206; Ylikoski ja Kurikka 2009, 106–107).

6.1 Ryhmämuotoinen elokuvatoiminta menetelmänä

6.1.1 Elokuvatoiminnan tavoitteellisuus

Aineiston mukaan elokuvatoiminta on tavoitteellista. Tavoitteita voi olla sekä itse toiminnalla että toiminnan lopputuotteella eli valmiilla elokuvalla. Tavoitteet voivat olla vetäjän tai ryhmäläisten itsensä asettamia. Itse toiminnan tavoitteena voi olla johdattaa osallistujat elokuvanteon kokonaisuuteen ja osa-alueisiin haastaen taiteellisen tuotannon yhteistyöhön. Tiiviissä ryhmätoiminnassa voi syntyä läheisiäkin ihmissuhteita. Aineiston perusteella elokuvanteko on parhaimmillaan yhteisöllinen prosessi, joka kokoaa yhteen osallistujia erilaisista lähtökohdista.

Se elokuvatuotantoryhmä niin se voi parhaillaan hioutua niinku semmoseks isoks perheeks.

Yhtenä elokuvatoiminnan tavoitteena voi olla osallisuuden tukeminen, mistä kertoivat niin haastattelut kuin dokumentitkin. Mahdollisuus vaikuttaa prosessiin ja tuoda omaa osaamistaan osaksi ryhmätöitä tukevat osallisuuden kokemusta. Itseilmaisu puolestaan kehittää luovuutta. Toimintaan voidaan aktivoida mukaan haastavissa elämäntilanteissa olevia, mikä voi ehkäistä syrjäytymistä ja mahdollistaa osallistujien tukemista pitkälläkin aikavälillä. Tavoitteena voi olla myös terveyden, sosiaalisen hyvinvoinnin ja elämänhallinnan edistäminen tai itsetunnon tukeminen. Dokumenttien mukaan nuorten parissa korostuvat kasvatukselliset tavoitteet, kuten identiteetin kehityksen tukeminen. Toiminnasta saa ainutlaatuisia muistoja sekä ryhmää ja yksilöitä vahvistavia onnistumisen kokemuksia. Aineiston mukaan elokuvatoiminta tarjoaa hyvät puitteet turvalliselle ryhmätoiminnalle. Pitkäjänteinen toiminta ja yhdessä koettu vahva prosessi tiivistävät ryhmää, ja vaativat sitoutumista projektiin ja tiimityöhön. Monenlaisia taitoja opettava prosessi onkin usein valmista elokuvaa tärkeämpi.

Elokuvan tekeminen on vaan meitä, semmonen meitä yhistävä tekijä. – – Meillä on semmonen yhteinen tavote, joka pitää meitä, meidän porukkaa kasassa ja työntää eteenpäin, – – harjottaa meidän tota ryhmätyöskentelytaitoja ja näyttelytaitoja ja tällasta. – – Loppujen lopuks se on, siitä hyötyy eniten itse, ne, jotka sitä tekee. Mutta tietysti jos, jos se elokuva on sellanen, joka, jolla on tai sellasia mahdollisuuksia, potentiaalia hyödyttää muitaki ku itseään, niin se on mahtava juttu.

Aineistosta käy ilmi, että lopputulos ja sen näkeminen ovat ryhmälle merkittäviä: valmis elokuva kertoo, että jotain on oikeasti saatu aikaiseksi. Usein elokuva on tekijöilleen positiivinen, itsetuntoa tukeva yllätys. Laadukkaan lopputuloksen tavoittelu innostaa, kun taas epävarmuus tavoitteista heikentää motivaatiota. Valmis elokuva tuo esiin tekijöidensä ääntä, mikä konkretisoituu elokuvaa muille näytettäessä. Oman ryhmän kesken katsottavilla hassutteluvideoillakin on merkitystä. Valmiin elokuvan tavoitteeksi voidaan asettaa myös julkaiseminen esimerkiksi internetissä tai tapahtumissa, jolloin sen kokevat myös monet katsojat. Omalla elokuvalla on itseisarvo taiteellisena tuotoksenaan ja taidonnäytteenä tekijöilleen ja muille. Se voi avata uramahdollisuuksiakin. Valmis elokuva peilaa tekijöidensä kokemusmaailmaa, ja sen viesti halutaan välittää myös yleisölle. Samaistuminen tekee elokuvaelämyksestä kiinnostavan, mikä tukee nuorten tekemien elokuvien käyttöä nuorten parissa. Valmiille elokuvalle voidaan asettaa kohderyhmä, jolloin elokuvan tavoitteena voi olla toimia omana työvälineenään esimerkiksi virikemateriaalina.

6.1.2 Elokvatoiminta vetovoimaisena toimintamuotona

Elokvaprojektiin osallistuneet kertoivat kokemuksiaan elokvatoiminnan vetovoimaisista puolia. He kuvailivat projektia pääosin mukavaksi, vaikkei kaikkea vielä osannutkaan hyvin. Välillä mokat olivat olleet hauskojakin. Yksi kertoi ajan kuluneen nopeasti hyvässä porukassa. Osa oli kokenut projektin toimivaksi kokonaisuudeksi, ja ideointiryhmäläiset kehuivat etenkin projektin alkuvaihetta. Elokvaleiriä haastatellut kuvailivat erityisen mielekkääksi kokemukseksi. Osa olisi voinut osallistua useammallekin kuin yhdelle leirille iltakokoontumisten sijaan. Leirillä elokvan- teko oli ollut tehokasta, ja leiri oli myös mahdollistanut vapaa-ajan viettämisen ja uusiin ihmiseen tutustumisen. Projekti oli ollut monelle uudenlainen, erilaisia muistoja tuova kokemus.

Joo, suunnittelu oli mukavaa. Se oli sellanen, silleen mukavaa, kun kokoonnuttiin yhdessä pieneen huoneeseen ja sitten keskusteltiin eri ideoista ja tällasesta. Ja sitten kun, kun kuvaukset alko, niin sekkii oli ihan mukavaa. Siinä on aina oma tunnelmansa niissä ensimmäisissä kuvauksissa.

Ja, no musta tää oli tosi niinku mukava kokemus sillee, ihan uuelainen. Et en oo koskaan ollu missään tämmösessä mukana.

Haastatellut korostivat elokvaprojektissa saatuja onnistumisen ja oppimisen kokemuksia toiminnan hyvinä puolina. Oppiminen koettiin toiminnan tärkeäksi anniksi, jota oli tapahtunut monella tasolla. Dokumenteissakin mainittiin omien vahvuuksien löytäminen toiminnan avulla. Lisäksi toiminta kartuttaa itseilmaisuu- ja ryhmätyöskentelytaitoja sekä valmiuksia työskennellä erilaisista lähtökohdista tulevien kanssa. Itse projektissa mukana oleminenkin voi olla uutta.

Varsinkii just sen leirin aikana sillee, ku siinä sai iha hirveesti kuvattua, ni koko koko ajan tuli vaan semmonen niinku hyvä mieli, että nyt päästää eteenpäin. – – Ja sitte ku pääs ite näyttelemään, ni sit se oli vaan sillee jippii.

Sillon kun se sanottiin vaan, että se on valmis, nii sillon tuli semmonen, että whii, me tehtiin se. – – Sitä ei uskonu aluks.

Mikä on tämän projektin aikana oppinu – – että mitkä on omia ominaisuuksia. – – Tämmöstä, että mä oon tiedostanu hyvin sen, että mä oon oppinu omasta persoonasta uusia asioita, mitkä on hyviä tällasessa ryhmätyöskentelyssä.

Dokumenttien kuvaama ”syväluotaava elokuva-alaan tutustuminen” auttaa oivaltamaan elokuvanteon eri osa-alueita ja rooleja kuvauspaikalla. Monelle elokuvatoiminta voi olla ensimmäinen kokemus näyttelemisestä kameran edessä. Toiminta kehittää myös medialukutaitoja ja viestintätaitoja. Esimerkiksi Versova Puu -elokuvatoimintaan kuuluu elokuvien ja median viestien analysointia mikä opettaa mediakriittisyyttä ja viestinnän etiikkaa. Lapinlahden elokuvaprojekti opetti uutta työskentelytapaa ja tuotantotiimin vastuita elokuvantekoa jo harrastaneille. Taustaorganisaatiolle elokuvaa tehtäessä on esimerkiksi elokuvan tarinaa harkittava tarkemmin. Myös elokuvanteon kalusto ja taiteellisen tuotannon yhteistyö tulevat elokuvatoiminnassa tutuiksi.

Että tämmönen taiteellisen tuotannon niin tämä yhteistyö, että miten, miten paljon se vaatii sellaista yhteistyötä ja että siitä tulee semmonen lopulta iso kokonaisuus. Niin sitä tämmönen elokuvaprojekti varmasti opettaa aika hyvinkin.

Vapaaehtoisprojekteissa sitoutuminen ja motivoituminen ovat aina oma lukunsa. Lapinlahden elokuvaprojektiin osallistuneet elokuvaryhmä Lenda Productionsin jäsenet kertoivat Sotkamoon tehdyn retken innoittaneen heitä kokeilemaan vastaavaa yhteistyötä oman seurakunnan kanssa isommalla porukalla. Seurakunta tarjoaisi resursseja ja yhteistyö voisi avata ovia myös uusiin projekteihin. Nuorten mukaan idea oli kuulostanut hyvältä ja mukavalta vaihtelulta.

No silleen voin sanoa omasta puolesta, että oli niinku tosi mielenkiintosta lähteä mukkaan. Varsinkii ku näki niitä [Versova Puu -] leffoja, nii vaikutti sillä tavalla ihan mielenkiintoselta, että osaisko – – tehä joittenkii muittenkii kanssa, ku vaa aina sillä omalla porukalla. Että saaha just niitä näyttelijöitä ja voijaan sitte ite keskittyä siihen tuotantopuoleen ja kattoo, että mitä siitä tullee.

Se [Sotkamoon Kino Visiolle tehty retki] oli semmonen tosi, tosi iso, että ahaa, ois siistiä ees yrittää tehä tällanen.

Moni näyttelijä ja avustaja kertoi tulleensa mukaan kaverin pyytämänä. Kavereiden seuran ja uusiin ihmisiin tutustumisen moni mainitsikin motivaattoriksi. Myös heikommin motivoituneilta oli löytynyt intoa ryhmässä tekemiseen. Välillä kavereiden kanssa hauskanpito saattaa hidastaa elokuvantekoa, mutta sekin kuuluu asiaan. Myös vapaa-aika ja lähellä asuminen olivat mahdollistaneet mukaan lähtemisen. Osaa olivat motivoineet kiinnostus elokuvantekoon ja omiin taitoihin liittyviin osa-alueisiin, kuten näyttelemiseen ja tekniikkaan, sekä elokuvan tarinan sijoittuminen nykynuorten maailmaan. Elokuvan tarina ja oma tehtävä tuotannossa innostavat tekemään. Elokuvakerronta on ainutlaatuinen väylä omien taitojen näyttämiseen ja käyttämiseen:

Sit kans yks iso oli se, että pääs käyttämään niinku omia taitoja. Se, että tossakin siis, kun tää produktion kulisseissa toimiva väki, kuvaajat, äänittäjät, käsittelijät, niin kaikki vaan niinku, nekii työt vaan jaettiin sen mukkaan, että kenellä oli välineet ja kuka osas. – – Niin se oli semmonen iso motivaattori. Et tavallaan, kun pääs käyttämään etenkin niinku, ku ei oo työtä, jonka kautta pääsis tekemään jotai äänihommia tai mitään tämmöstä. Niin pääs tavallaan käyttämään ja näyttämään taitosa ja osaamisen. Ja se oli iso, iso semmonen buusteri. – – Se ei ois ollu läheskään jos se ois ollu joku sanottu, että näytelkäähän tuosta joku vaikka Raamatunpätkä. Tai joku tämmönen niinku valmiiks tehty ja etenkin niinku se, että se oli just kirjoitettu just niinkun öö, sanotaan saman sukupolven kirjottama.

Elokuvanteon kerrottiin tuovan elämään erilaista sisältöä. Motivoivina tekijöinä toimintaan lähtemiseen haastatellut mainitsivat oman motivaation. Haastatteluissa kerrottiin sisäisen motivaation

synnyttävän intoa saada aikaan sekä toteuttaa itseään ja ideoitaan. Motivoivina tekijöinä mainittiin mielenkiinto lopputuloksen näkemiseen ja halu oppia uutta. Elokuvatoiminnassa voi tutustua elokuva-alaan ja erilaisiin ammatteihin, jotka voivat joillakin nuorilla olla tulevaisuuden haaveena.

Tulevaisuuden uralle periaatteessa saa niiku semmosen näytetyön.

Aineistosta kävi ilmi, että elokuvatoiminta vaatii sitoutumista elokuvanteko- ja ryhmäprosessiin. Toiminta sitouttaa myös vetäjät: esimerkiksi Versova Puu -tuotannoissa kohdataan osallistujien kanssa 200–500 tuntia vuosittain. Dokumenttien mukaan elokuvanteko on kokonaisvaltaista tiimityötä, joka toteutuu kokoontumisten ja jatkuvan yhteydenpidon välityksellä. Tiivis yhdessäolo pitkäjänteisessä toiminnassa luo vahvaa ryhmädynamiikkaa. Harrastuksena elokuvantekoa haastatellut kuvailivat aikaa vieväksi. Toinen esihaastateltu vertasi sitä seuratason urheiluun harjoituksineen. Lapinlahden projektiin osallistuneet suhtautuivat asiaan eri tavoin. Osa kertoi viihtyneensä hyvin kuvauksissa ja sitoutumisen olleen melko helppoa, vaikka projekti olikin venynyt suunniteltua pidemmäksi. Toisaalta ryhmäpaine ja velvollisuudentunto olivat tuoneet kuvauksiin silloinkin, kun itse ei olisi jaksanut: kavereille ei haluttu tuottaa pettymystä.

*Aika moni tuntu olevan sillee, että joo, että ei maanantaina kuvauksia tai niinku –
– että no me kuvattiin viime viikolla, nii ei nyt kuvata seuraavalla viikolla. Mut mä
oisin voinu olla sillee vaikka joka päivä täällä sillee helouu. Mut tietty mä ymmär-
rän, että ihmisillä on niinku varmaa kaikkee niiku omia juttuja.*

Menipä siinä miten kauan tahansa, mut se on luvattu homma, niin se tehään.

*Siis just se oikeestaan isoin syy oli just se, että nonii ollaan tehty tän verran, nii
enpä tässä kehtaa lähtee pois. Mennään nyt loppuun asti, ku kerran lähettiin. Ei-
kös se... No, se joka leikkiin ryhtyy, se leikin kestäköön.*

Haasteista huolimatta valtaosa projektiin osallistuneista oli ollut innolla ja sitoutuneesti mukana. Etenkin projektin alussa motivaatio oli ollut korkealla. Haastatellut painottivat poissaoloista ilmoittamisen tärkeyttä. Poissaoloille kerrottiinkin olleen pääosin päteviä syitä. Omia yllättäviä perumisia jopa hävettiin, koska ne olivat saattaneet hidastaa projektia. Yksi haastateltu kertoi tulleen eräisiin kuvauksiin vapaaehtoisesti avustamaan. Myös ikä oli motivoinut tekemään parhaansa.

*Ainakii tässä oli, mun mielestä meill' oli tosi hyvät tavoitteet sillä tavalla kaikilla. – –
Että lähettiin niinku tosissaan tekemään tätä.*

*Tullee itellekkii semmonen tunne, että tästä pittää saaha parempi. Että ku kuiteskii
ollaan jo tämän ikäsiä. Nii tuntuu, että ei voi olla iha semmonen sähellys tavallaa.*

Suurin osa elokuvaprojektiin osallistuneista haastatelluista lähtisi uudestaankin mukaan jonkinlaiseen elokuvaprojektiin. Projektista palautuminen ja lopputuloksen näkeminen saattavat innostaa uudestaan mukaan. Toisaalta kyse on myös henkilökohtaisesta elämäntilanteesta ja mieltymyksestä elokuvantekoon. Osa oli edelleen kiinnostunut näyttelästä, osa avustajan tai statistin rooleista. Eräälle haastatellulle tuli mieleen ensikertalaisten tutorina toimiminen. Osa toivoi projektiin toimintaa ja romantiikkaa. Yhtä haastatelluista kiinnosti stunnäyttelijän rooli. Muutamien haastateltujen mukaan elokuvatoimintaan osallistumiseen löytyisi halukkuutta jatkossakin, jos projekti olisi kestoiltaan lyhyempi. Yksi ehdottikin muutaman viikonlopun minileffaprojektia. Osallistujat pitivät erittäin tärkeänä mahdollisuutta vaikuttaa omaan rooliin projektissa.

6.1.3 Elokvatoiminta nuorten parissa Sotkamossa ja Lapinlahdella

Dokumenteissa kuvailtiin Sotkamossa toteutettavaa Versova Puu -elokuvatointia, joka on ai-
nutlaatuista Suomessa. Haastatellut nuoret ja kouluttajat puolestaan kertoivat Lapinlahden seu-
rakunnan ja nuorten elokuvaryhmä Lenda Productionsin yhteistyönä toteutetusta elokuvaprojek-
tista. Elokvatoimintaa nuorten parissa on jäsenelty tässä näiden esimerkkitapausten pohjalta.
Versova Puu -elokuvatoinnin kohderyhmänä ovat noin 13–25-vuotiaat. Noin kymmenen hen-
gen ydinryhmäläiset ovat 16–18-vuotiaita. Toiminnassa hyödynnetään inklusiivista toimintamallia,
missä eduksi ovat seurakunnan nuorisotyönohjaajana työskentelevän vetäjän kontaktit. Lapinlah-
della toteutetun elokuvaprojektin kohderyhmä muodostui olemassa olevasta nuorten elokuvaryh-
mästä ja muista mukaan tulleista nuorista. Yhteensä mukana oli 13 nuorta, joista elokuvaryhmä-
läiset vastasivat tuotantopuolesta ja muut näyttelijöiden ja avustajien tehtävistä.

Versova Puu -elokuvatointia luo puitteet videoiden ja muiden sisältöjen tuottamiseen. Kyse on
ammattimaisen elokuvanteon prosessin kehittämistä nuorisotyön menetelmäksi. Lyhytelokuvan
teko mahdollistaa osallisuuden toteutumista: Nuorten ehdoilla toteutettava innostava ja mielekäs,
nuorille maksuton toiminta on hyvä syy kokoontua yhteen. Toiminta muodostuu viikkokokoon-
tumisista, viikonloppuleireistä ja intensiivisistä toimintajaksosta. Etenkin suunnittelulle ja käsikirjoit-
tamiselle varataan paljon aikaa, jotta nuoret joutuvat ponnistelemaan tulosten saavuttamiseksi.
Vuosittain valmistuvat Versova Puu -lyhytelokuvat ovat tulleet osaksi Versova Puu -videokirjas-
toa, josta ne ovat ostettavissa muun muassa seurakuntien ja oppilaitosten virike- ja opetusmate-
riaaliksi. Lisäksi niitä esitetään tapahtumissa ja elokuvateatterissa. Videokirjasto voi innostaa mui-
denkin paikkakuntien nuoria vastaavaan toimintaan.

*Versova Puu -elokuvatoinnin johtajatus: "Erilaisista elämäntilanteista tulevat
nuoret ideoivat, käsikirjoittavat, suunnittelevat ja tekevät oman elokuvan yhdessä
elokuva-alan ja nuorisotyön ammattilaisten kanssa."*

Esimerkkitaupukset ovat kohderyhmästään huolimatta erilaisia. Versova Puu -elokuvatointia
on toteutettu vuodesta 2006 lähtien ja rahoitettu apurahoin ja avustuksin. Toimintaa on kehitetty
ja nuoria tuettu verkostoitumalla alueen toimijoiden kanssa, markkinoimalla ja tiedottamalla sekä
toteuttamalla hankkeita, kuten "Osallisuutta elokuvan teon avulla" -hankkeessa vuonna 2013.
Hankkeen myötä Sotkamoon perustettiin nuorten elokuvakeskus ja elokuvateatteri Kino Visio,
joka on turvallinen ympäristö sosiaaliselle toiminnalle ja itseilmaisulle. Keskus toimii mediakasvat-
tajana, nuorten olohuoneena ja vapaaehtoistyön keskuksena. Parhaimmillaan nuoret voidaan si-
touttaa elokuvakeskuksen yhteisöön vuosiksi. Kino Visio toimii nuorten äänenä julkaisemalla hei-
dän tuotantojaan. Lisäksi keskus toteuttaa muita elokuva- ja mediahankkeita Kainuun alueella ja
koordinoi eri puolella Suomea toteutettavia elokuvahankkeita, mikä mahdollistaa hyvien käytän-
töjen jakamista. Elokvateatterin tuotot ohjataan nuorten elokuvatoimintaan.

Lapinlahden seurakunnan nuorisotyön ja Lenda Productionsin vuosina 2017–2018 toteuttama
elokuvatointi sen sijaan lähti liikkeelle molempia osapuolia kannattavan yhteistyön ajatuksesta.
Haastatellut elokuvaryhmäläiset kertoivat yhteistyöprojektin houkutelleen vaihteluna omille pro-

jekteille. Seurakunta toimi projektissa ”ulkopuolisena” tuottajana ja tilojen tarjoajana. Varsinaisesti projekti käynnistyi silloisen vt. nuorisotyönohjaajan ehdotuksesta vierailta Sotkamossa Kino Visiolla. Vierailun kerrottiin kiinnostaneen, koska se tarjosi tilaisuuden saada vinkkejä ja palautetta omasta tuotannosta. Toteutuneesta retkestä innostuneina nuoret alkoivat alustavasti ideoida ”seurakuntaprojektiaan”. Varsinainen suunnittelu toteutettiin ideointiryhmän ja nuorisotyönohjaajan kesken. Yksi elokuvaryhmäläisistä työsti ideoiden pohjalta käsikirjoituksen.

Öö, no mun mielestä ihan niiku ylipäätäsä varmaan mahtavin juttu oli niinku käyä siellä ylipäätäsä siellä Sotkamossa, mistä tää koko juttu alko, koska se oli ihan tosi, tosi kiva juttu.

No, mietittiin aika paljo, että millanen tää projekti ois. Heti alussa oli semmonen pieni idea, että hei tässä vois niinku käyttää tota leirikeskusta, ja vois olla nuorisoporukka, joilla on joku ongelma. Ja sitten myö jostain syystä päädyttiin, että tämä on autiosaari tai jonku tapanen autioitunut saari, jonne mennään tota soutuveneellä tai jollain muulla vastaavalla. Ja sit siellä ruppee tapahtummaan jottain kummia. Ja sit ne hahmot ruppee miettimään asioita.

Suunnitteluvaiheen jälkeen edettiin harjoituskuvauksiin ja kuvauksiin, jotka toteutettiin pääosin kesän 2017 aikana Väärnin leirikeskuksesta. Kuvauksia oli useina iltoina ja myös viikonloppuisin. Lisäksi seurakunta tarjosi elokuvantekoa varten maksuttoman viikonloppuleirin. Projekti vietiin ”kunnialla loppuun” siitä huolimatta, että muun muassa alkuperäisestä tavoitteesta esittää elokuva yleisönsi-illassa paikallisessa Aikataika-tapahtumassa luovuttiin.

Kumpikin elokuvatoiminnan sovellus on esimerkki yhteistyöstä. Versova Puu -elokuvatoimintaa toteuttavat Sotkamon seurakunnan nuorisotyö ja elokuvatuotantoyhtiö Black Lion Pictures, mikä konkretisoituu toiminnassa yhdistyneenä nuorisotyön ja elokuva-alan osaamisena. Nuorten tarinoita voidaan toteuttaa onnistuneesti valmiiksi elokuviksi, koska heille voidaan opettaa elokuvanteon tekniikkaa. Nuorisotyön osaaminen puolestaan korostuu osallistujien henkilökohtaisen kehityksen tukemisessa ja toiminnan organisoimisessa. Lapinlahden elokuvaprojekti oli yhteistyötä seurakunnan nuorisotyön ja elokuvanteon harrastajien kesken. Elokuva-alan osaaminen oli pääosin osallistujien vastuulla, ja nuoret ohjasivat toisiaan eri rooleissa. Paljon opittiin tekemällä, yrityksen ja erehdyksen kautta. Projektissa vieraili kouluttajina kaksi elokuva-alan asiantuntijaa, jotka kertoivat elokuvanteon osa-alueista ja tuottamisesta. Toinen myös opasti laitteiden käytössä. Kouluttajien vinkit oli koettu hyödyllisiksi, mutta osan mielestä näyttelijöitä olisi voinut ohjeistaa enemmänkin. Säännölliset vinkit olisivat muutenkin olleet tarpeen. Sekä nuoret että kouluttajat pohtivat, että jos elokuva-alan ammattilainen olisi ollut mukana koko ajan, työskentely olisi edennyt sujuvammin. Toisaalta ilman ammattilaisen jatkuvaa läsnäoloa tunnelma oli ollut rento.

Esihaastatellut korostivat ammattilaisten neuvojen tärkeyttä, sillä elokuvanteon monet osa-alueet sekä aika- ja kalustotarpeen arviointi ovat ensikertalaisille haastavia. Elokvanteko myös vaatii tietynlaista kalustoa. Versova Puu -elokuvatoiminta tarjoaa nuorille välineet kehittää oma idea laadukkaaksi elokuvaksi, mikä sitouttaa toimintaan loppuun asti. Vastaavasti pienimuotoisesti Lapinlahdella toteutussa projektissa kalusto tuli pääosin projektiin osallistuneilta nuorilta. Kalusto ei kuitenkaan ole elokuvan laadun keskiössä, vaan tärkeintä on sisältö:

Mutta se tuotannon laatu ja se teoksen laatu sitte hyvin paljo minusta määrittäytyy sen käsikirjotuksen ja tarinan ja sisällön. – – Kalusto tai osaaminen tai tälle ei välttämättä sitten niin paljoo vaikuta siihen teoksen laatuun. Että määrittelevin tekijä on se käsikirjotus ja se tarina. – – Et siihen kannattaa panostaa.

Lapinlahden elokuvaprojektin työnjako mukaili elokuvanteon osa-alueita. Lenda Productionsin jäsenet vastasivat tuotantopuolesta, näyttelijät ja avustajat, kuten lavastajat, omista osuuksistaan parhaan kykynsä mukaisesti. Käsikirjoituksen tekijä toimi myös kuvaajana ja leikkaajana. Kaksi ohjaajaa ohjasi näyttelijöitä, ja kaksi valomiestä huolehti valokalustosta ja valaisusta. Yksi näyttelijöistä hoiti äänisuunnittelijan tehtäviä ja vastasi äänen jälkikäsitteystä. Kuvaussihteeri käytti klaffitaulua ja huolehti kuvausaikataulusta. Editoinnin kannalta hyödyllistä kuvauspäiväkirjaa ei tullut pidettyä, minkä kerrottiin jääneen harmittamaan. Kaksi lavastajaa huolehti lavastuksesta ja teknisestä kalustosta. Nuorisotyönohjaaja toimi tuotantopäällikön tehtävissä huolehtien lähiaikataulusta, ryhmän ohjaamisesta ja ruokahuollosta ollen samalla rento, hengessä mukana oleva ”kaveri”. Elokuvaleirillä oli mukana myös vapaaehtoinen ohjaaja. Roolijako oli varsin tiukka, mutta välillä siitäkin pystyttiin joustamaan.

Sekä Versova Puu -elokuvatoiminta että Lapinlahden projekti ovat seurakunnan nuorisotyössä toteutettua kristillistä elokuvatoimintaa. Lapinlahden projektiin osallistuneilta kysyttiin, miten he olivat kokeneet projektin kristillisyyden. Osan mielestä kristillisuus ja seurakuntayhteistyö oli antanut toiminnalle merkityksen. Oli ollut innostavaa ja hauskaa tehdä elokuvaa tiettyyn tarkoitukseen, kuten seurakunnan käyttöön esimerkiksi rippikouluissa. Muutamat mainitsivat Raamatun olevan inspiroiva ja kiinnostava lähde elokuvantekoa ajatellen. Haastatellut kertoivat, että kristillisuus oli pitänyt huomioida elokuvanteossa, mikä oli jonkin verran rajannut ideoinnin mahdollisuuksia. Nuoret olivat kokeneet myönteiseksi sen, että elokuvasta oli saanut tehdä omannäköisen kokonaisuuden, jossa kristillisuus on tekijöille luontevalla tavalla esillä.

Ku siihen annetaan käytännössä vapaat kädet, nii se ei oo pakko tehdä just niinku semmonen. Et se on semmosta hirveetä jeesustelua, vaan sen voi tehdä sillee, että siinä jollain pienellä tavoin asia näkyy, mutta sen ei tarvitse olla niinkun näkyvin asia. – – Niin sitten se elokuva saa tietyllä tavalla suuremman vaikutelman ehkä nuorempaan ihmiseen.

Ja toki sitte voi olla niinku ihan joku, vaikka joku sanomallinen, jos on kyseessä, nii sitten se sanoma on sellanen, jota haluis välittää ja kertoo ihmisille. Nii, nii sitte tota se voi motivoija. Hyvinki syvästi.

Lapinlahden projektissa oli mukana seurakunnan toiminnassa jo aiemmin mukana olleita nuoria sekä nuoria, joille seurakunnan toiminta ei ollut ennestään niin tuttua. Tästä huolimatta kristillisuus ei tuntunut olleen ongelma yhdellekään ryhmäläisistä, vaikka osa kertoikin, ettei ole itse uskova. Muutamien haastateltujen mukaan kristillisyyttä ei ollut juuri edes huomannut. Osalle kokemus seurakunnan toiminnassa mukanaolosta oli ollut jopa avartava: Asenteet kirkossa ovat nykyään vapaampia ja toimintaan voi osallistua, vaikkei kuulu kirkkoon. Seurakunnan toiminnasta oli välittynyt positiivinen kuva, vaikka ennen projektia olikin saattanut epäilyttää:

Kyllä seurakunnan toiminnasta tuli ihan erilainen kuva, minkä olin niinku kuvitellu aiemmin. – – Siis että niinku ihan hyvin voi olla seurakunnan toiminnassa mukana.

6.1.4 Elokuvatoininnan haasteet

Sekä haastattelu- että dokumenttiaineiston mukaan ryhmän toimivuus ja hyvä ryhmädynamiikka ovat elokuvatoiminnassa tärkeitä. Usein ryhmät hitsautuvat yhteen, mikä tekee kuvauksista sujuvia ja ristiriitoja voidaan ratkaista hyvässä yhteishengessä. Myös tuttuus helpottaa ryhmätyöskentelyä. Erään haastatellun mukaan ryhmädynamiikan ollessa kunnossa osallistujat hallitsevat omat tehtävänsä, pystyvät työskentelemään yhdessä ja osaavat samalla pitää hauskaa. Muutkin nostivat hyvän ryhmän ja ryhmähengen edellytyksiksi toiminnan onnistumiselle. Ryhmän vetäjällä on tässä iso vastuu. Ryhmäpaine myös sitouttaa toimintaan.

Aina ryhmätyöskentely ei kuitenkaan onnistu. Haastatellut nuoret kertoivat, että joskus oli jäänyt sanomatta jotain, mikä oli jälkeinpäin harmittanut. Ryhmäläisten väliset jännitteet voivat kärjistyä auktoriteetin puutteen tai persoonien yhteentörmäyksien takia. Hajanaisella, toimimattomalla ryhmällä on hankala työstää yhteistä projektia. Myös ryhmän koolla on merkitystä. Elokuvantekoa kuvailtiin kokonaisvaltaiseksi tiimityöksi, jota tehdään yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Tämä edellyttää vuorovaikutusta ryhmän kesken ja tarvittaessa sovinnon tekoa. Ryhmässä toimittaessa joutuu ajoittain tinkimään omista ideoista ja luovuudesta.

Täs oli monenlaisia persoonia tekemässä tätä, tätä projektia. Ja kaikki näiden persoonien cocktail, cocktail, yhdistelmä, semmonen, niin ei se oo tällasessa tilanteessa, ainakaan tällasessa tilanteessa, mikä meillä oli, niin se oli joskus paikoin, sen toimivuus oli aika, oli aika heikkoa välillä.

No, enemmän porukkaa niin niin sanotusti isompi soppa. Eli, öö, yleensä niinku jos me kuvataan mejän kaveriporukalla elokuva, niin se on yleensä jonkun yhden henkilön ideoima, koska silloin ne ideat, mitä ite siinä haluaa, nii tullee ilmi. Mutta tässä niinku ku on monta ideoijaa. Ideoita syntyy paljon, mutta ne mitä otetaan käyttöön, niin on sitten loppujen lopuks aika pieni osa. – – No hyviä puolია se, että niitä ideoita on paljon, ja on vara valita. Huonoja puolία just se, että se on niinku aika sekavaa sillee, et mikä sit loppujen lopuks valitaan. Ja niinku pittää tehdä päätöksiä paljo enemmän ja pittää enemmän tehdä tiimityötä.

Haastatellut nostivat esille luovan ryhmätyöskentelyn erityispiirteitä, jotka näkyvät taiteellisen yhteistyön ryhmän koordinoinnissa ja sen haasteissa. Ryhmän jäsenten työskentelytavat voivat poiketa toisistaan ja synnyttää erimielisyyksiä. Osa haastatelluista mainitsi epätasaisen ja osittain epäselvän työnjaon olleen haaste ryhmätyölle. Perinteisten elokuvanteon roolien asettamat rajat ja mahdollisuudet voivat olla ongelmallisia: Harrastelijaprojekteissa rooleissa voi olla vaikeaa pysyä. Liian tiukat roolit puolestaan saattavat synnyttää hierarkiaa, jolloin kaikkien näkökulmia ei välttämättä haluta kuunnella tasavertaisesti.

Nii, että kaikki on minun mielestä yhtä arvokkaita siellä niitä, antamaan niitä ohjeita. – – Siis että kaikki voi olla niinkun minun mielestä niitä ohjaajia siinä.

Haastateltujen mukaan motivoituminen ja pitkäjänteinen sitoutuminen projektiin ei aina ollut ongelmatonta. Osa haastatelluista arveli muutaman osallistujan heikon sitoutumisen johtuneen piittaamattomasta asenteesta tai halusta olla mukana vain kavereiden kanssa hengailakseen. Osa kertoi, ettei joinakin kertoina oikein mikään motivoinut tulemaan kuvauksiin, mutta paikalle oli kuitenkin tultu ja lopulta viihdyttykin. Muutaman mielestä joidenkin poissaolojen syyt saattoivat

olla keksittyjä. Yksi ryhmäläisistä poistui yhteydenpitoa varten luodusta WhatsApp-ryhmästä, eikä aina siellä ollessaankaan noteerannut viestejä. Muutama mukana ollut lähti projektista kesken pois, mikä vaikutti muihinkin ryhmäläisiin.

Toisaalta sitte, ku jotkut jäi kokonaan, niin sitte tuli itelle aika paljo enemmän hommaa ja se taas oli pois kaikkialta muualta. – – Nii seki sitte vähä söi sitte, että joo jos nitte ei tarvii tulla, nii miks minunkaa pitäsi?

Motivaatiota ja sitoutumista olivat haastaneet haastateltujen kertoman mukaan henkilökohtaiset syyt, kuten harrastukset, pitkät välimatkat ja opiskelukiireet. Tämytyypisen projektin sitouttavaa luonnetta ei myöskään välttämättä käsitä, ennen kuin siinä on jo mukana. Lisäksi haasteena olivat ehkä osittain heikoksi koettu ryhmähenki, aikataulun venyminen, epävarmuus tekemisen arvosta ja muut projektissa eteen tulleet vastoinkäymiset, joiden vuoksi motivaatio heitteli. Toisaalta myös keinoja motivoitumiseen oli löydetty. Pidempi kuvaustauko kesällä oli tukenut jaksamista, joka monella alkuinnostuksen jälkeen oli päässyt hiipumaan.

Elokuvatoiminnan haasteeksi mainittiin elokuvan ehdoilla eteneminen, mikä edellyttää jatkuvaa aikataulun päivittämistä tilanteen mukaan. Suunnitelmaa oli Lapinlahden projektissakin pitänyt muokata usein. Elokuvanteon monet liikkuvat osat ovatkin yksi menetelmän haasteista. Projektissa mukana olleet kertoivat haasteina olleen sääolosuhteiden ja yllätysten, kuten näyttelijöiden sairastumisten. Elokuvanteon suuritöisyys tuli harrastajillekin yllätyksenä, samoin uusi ryhmä melko kokemattomine näyttelijöineen ja uusine toimintatapoineen. Haastatteluissa nousivat esille myös elokuvatuotannolliset haasteet. Nuoret kertoivat luottaneensa välillä liikaa jälkikäsitteilyyn ja tehneensä kiireessä hätäisiä valintoja. Muutamain mainitsivat, ettei käsikirjoitus ollut heille mieleinen genren tai juonen takia. Käsikirjoituksen pituus, vuoden- ja vuorokaudenaikojen vaihtelusta johtuvat klaffivirheet, joidenkin äänitysten epäonnistuminen sekä tekniset haasteet ja erään kuvauspaikan huono sisäilma mainittiin myös Lapinlahden projektin kipupisteinä. Täysin ongelmantona uuden kaluston, kuten valojen, kanssa toimiminen ei myöskään ensikertalaisille ollut.

Haastateltujen mukaan Lapinlahdella toteutettu projekti ei ollut helpoin lajissaan. Myöskään ajoitus elokuvaryhmä Lenda Productionsille ei ollut otollinen. Osain mielestä projekti oli ollut sekava, ja kuvauksissa oli ollut paljon säätämistä ja levottomuutta. Keskittymisen kerrottiin olleen vaikeaa, koska jonkun aloittamaan pelleilyyn menivät muutkin mukaan ja koska kuvauspaikalla oli välillä ylimääräistä porukkaa. Eräs haastatelluista myös mainitsi, ettei elokuvanteko ollut hänen mielestään tuntunut mitenkään erityiseltä kokemukselta. Projektin aikataulun venyminen, lopulta useita kuukausia, oli monelle ainakin jonkin verran kielteinen kokemus. Näyttelijöiden etsintään ja kuvauksiin oli varattu liian vähän aikaa. Osittain kuvausten aikataulu petti myös ajankäytön tehottomuuden takia: kuvauksiin ryhtyminen oli ollut hidasta ja samoja kohtia jouduttiin kuvaamaan useita kertoja. Tuotannon suunnittelussa oli siis haasteita.

- *Ei kannata kiirehtiä sen aikarajan kanssa. Että siinä kuiteskii tullee menemään aikaa, ku mennee pilalle tai sitte ei joku pääse paikalle tai muuta.*
- *Jos aattelee, että niinku joo nyt tässä kohtauksessa, hei tää on lyhyt kohtaus, tässä mennee viis minnuuttia, nii...*
- *Siinä vois mennä päivä.*

6.2 Elokvatoiminnan hyödyntäminen sosiaalialalla

6.2.1 Elokvatoiminnan toimintaympäristöt ja kohderyhmät sosiaalialalla

Haastatellut olivat sitä mieltä, että elokuvantekoa voidaan soveltaa periaatteessa missä vain sosiaalialan toimintaympäristössä. Olennaista on, että organisaatiosta löytyy innokkuutta ja jostain toimiva ryhmä. Elokvantekoa oli esihaastateltujen mukaan toteutettu muun muassa 4H-yhdistyksellä ikäihmisten ja nuorten yhteisenä toimintana sekä nuorten harrasteluprojekteina. Nuoret haastatellut ehdottivat toimintaa myös päiväkotiin, vanhainkotiin ja sairaalaan. Erilaisissa toimintaympäristöissä korostuvat erilaiset tavoitteet. Mielenkiintoisia projekteja voisi syntyä esimerkiksi vankilaympäristössä:

Kuha on porukka, mitä saa kasaan kiinnostuneita, nii sehän toimii melkei missä vaa. Vaikka vankilassa ne on sillee, että joo me nyt halutaan tehdä tämmönen elokuva meijän, meijän unelmaelokuva.

Seurakuntiin moni haastatelluista kertoi toiminnan sopivan hyvin, vaikka kristillisyyden rajoittaakin esimerkiksi elokuvan myyntiä. Haastateltujen mielestä seurakunnilla on monia tahoja paremmin mahdollisuuksia aloittelijoille suunnattujen projektien organisointiin. Yrityksissä elokuvanteko taas voisi toimia mainostuskeinona. Vastaavasti kouluympäristöön toiminnan ei ajateltu sopivan niin hyvin ajanpuutteen ja hintavuutensa vuoksi. Osa suhtautui epäilevästi elokuvantekoon oppimisen edistäjänä koulussa. Toisaalta elokuvakurssi voisi sopia lukion ilmaisutaidon ala-aineeksi. Peruskoulussa toteutetut elokuvat taas voisivat olla yksinkertaisia, humoristisia projekteja, joita voisi näyttää omalle luokalle. Toinen esihaastateltava toi esille mahdollisuuden toteuttaa opinnäytetyö elokuvan muodossa: ”Dokumenttielokuvakin on dokumentti, samoin kuin kirjoitettu raportti.”

Elokvaprojektiin osallistuneet nuoret suosittelivat toimintaa muillekin. Haastatteluaineiston mukaan tärkeintä on uskaltaa aloittaa; innokkuus ja ideat kantavat pitkälle. On edettävä olemassa olevien resurssien mukaisesti. Loppupeleissä elokuvanteko ei toisen esihaastatellun mukaan ole ”tähtitiedettä”, ja kalustoakin löytyy käytännössä jokaiselta jo älypuhelimesta. Taiteellisesti näyttävää voi saada aikaan jo pienilläkin resursseilla ja kalustolla, eikä lopputuloksen ole pakko tavoitella täydellisyyttä. Olennaisinta ovat tarina ja ryhmätyö.

Mielekäs ja innostava toiminta tarjoaa uuden kokemuksen monille ryhmille. Elokv- ja videokerronta on nykyaikainen ja mediaseksikäs ilmaisumuoto; ”blogitkin ovat nykyään vloggeja”. Haastatellut kuvailivat elokuvantekoa monipuoliseksi, haastavaksi ja kiinnostavaksi ilmaisumuodoksi. Lisäksi eräs haastateltu kertoi tallentamisen tuovan joustavuutta ja vähentävän virheitä, sillä otoksen voi aina kuvata uudestaan. Elokvassa esiintyminen poikkeaa live-esiintymisestä, eikä sitä tarvitse samalla tavalla jännittää. Versova Puu -dokumentit korostivat elokvakerronnan mahdollisuuksia myös elämän tärkeiden kysymysten pohdinnassa: elokvnteko on luonteva ympäristö suurtenkin asioiden käsittelyssä. Elokvnteko on aineiston mukaan paitsi hauska tapa viettää aikaa yhdessä myös mahdollisuus aktivoida mukaan haastavissa elämäntilanteissa olevia osallistujia. Elokvatoiminnalla on paikkansa alueellisten ja paikallisten harrastusmahdollisuuksien sekä nuorisotyön toimintojen täydentäjänä, ja sillä voidaan myös kehittää alueellista kulttuuria.

Tää on tollanen tosi uniikki ja vapaa itsensä toteuttamisen muoto.

Nuorille ei ole Kainuussa tarjolla juuri lainkaan mediakasvatukseen tai elokuvailmaisuuksiin liittyviä toimintoja ja palveluita. Kainuu on myös syrjäseutualue, jossa ankaran taloudellisen tilanteen vuoksi supistetaan ennestään alueellista tarjontaa. – – Kainuun alueella on panostettu liikuntaan ja urheilumahdollisuuksiin, mutta media-alaan ja kulttuuriin liittyviä toimintoja on hyvin vähän tarjolla. Lukioikäiset nuoret ovat myös nuorisotyön näkökulmasta väliinputoajia kapea-alaisten toimintamahdollisuuksien vuoksi.

Elokuvatoiminta sopii haastateltujen mukaan lähes kaikenikäisille, sillä erilaisiin elokuvainkin tarvitaan erilaisia ja eri-ikäisiä näyttelijöitä. Asenne merkitsee ikää enemmän. Ikäryhmien mukaisesti toimintaa haastatellut pohtivat seuraavasti: Esi- ja alakouluikäisille voisi järjestää pienimuotoista toimintaa. Lapset suhtautuvat kameraan luontevasti, jännittämättä, mutta toisaalta osaamista ei vielä ole. Esiteini- ja yläkouluikäisillä keskittymiskykyä johdettuun elokuvantekoon alkaa olla. Yläkouluikäiset ovat hyvä kohderyhmä muun muassa kohtuumittaisten koulupäivien ansiosta. Osa haastatelluista ja dokumentit nostivat otollisimman kohderyhmän 15- tai 16-vuotiaisiin ja sitä vanhempiin, mitä perusteltiin kypsyydellä, keskittymiskyvyllä ja haastavalla ideointivaiheella. Dokumenteissa kuvailtiin yhtenäisen tarinan työstön olevan nuorempien kanssa vaikeampaa. Toisaalta osa haastatelluista kritisoi toisen asteen opiskelijoita kohderyhmänä, koska opintojen aikana projekteissa mukanaolo voi olla haastavaa. Ajanpuutteeseen haastatellut vetosivat aikuisten työssäkäyvienkin kohdalla. Ne, joilla kiinnostusta on, pyrkivät elokuvillaan suoraan markkinoille. Sen sijaan ikäihmisille tai eläkeläisille elokuvatoiminta voisi olla virkistävä harrastus: heillä on aikaa sitoutua ja paljon tarinoita kerrottavanaan. Esihaastattelussa nousi esiin myös ylisukupolvisen työskentelyn mahdollisuus. Esimerkiksi ikäihmisillä ja nuorilla on paljon annettavaa toisilleen:

Nuorin taisi olla viisitoista- vai kuusitoistavuotias ja vanhin oli sitten tämmönen, nii, reilusti yli yheksänkymppinen sotaveteraani. Ja he pelasivat siellä kameran edessä korttia ja yhdessä tehtiin elokuvaa. Tämä päivä oli, varsinkin nämä vanhemmat, niin olivat niinkun todella innoissaan tästä.

Myös haastavampia sosiaalialan kohderyhmiä nousi esiin haastatteluissa. Elokuvatoimintaa ehdotettiin vertaistukiryhmille, kuten päihde- ja mielenterveyskuntoutujille sekä vakavasti sairaille.

Elokuvanteko tarjoaa mahdollisuuden vaihtoehtoisten roolien kokeiluun:

Koska niiku siinä saa, niiku saa esittää just niinku toisenlaista ku itteensä. Nii mun mielestä se vois olla ihan hyvää, semmosta terapeutista, niinku niille. – – Samahan toimii niiku myös semmosille, joilla on päihdeongelmia.

Haastateltujen mukaan kaikille avoin toiminta voi olla haastavaa sekä osallistujien että toiminnan vetäjien kannalta. Dokumentit toivat esille myös kääntöpuolen: avoimuus mahdollistaa monipuolisten ryhmien muodostumisen. Versova Puu -elokuvatoiminnassa huomioidaan ilmoittautumisjärjestyksen ohella nuoria tukevien tahojen kanssa, kenelle toiminnasta olisi hyötyä. Toiminnassa noudatetaan inklusiivista mallia, jossa perusr ryhmän joukkoon otetaan joitakin haastavissa elämäntilanteissa olevia. Muut nuoret ja turvallinen ryhmätoiminta tukevat kasvua ja itsetunnon kehitystä. Erään haastateltavankin mukaan avoimuus voi toimia, kunhan vain riittävästi yritetään.

Lopputuloks näyttää yleensä siltä, niinku tekijöiltään.

Haastatteluaineiston mukaan elokuvatoiminta sopii periaatteessa kaikille. Osallistujan ulospäin-suuntautuneisuudella tai kokemuksella elokuvanteosta ei ole merkitystä. Toiminta sopii hyvin niille, joilla on kiinnostusta elokuvantekoon, johonkin sen osa-alueeseen tai itsensä toteuttamiseen luovilla menetelmillä. Tärkeintä on, että homma toimii ja että osallistujat ovat motivoituneita ja sitoutuneita prosessiin sekä uuden oppimiseen. Pelkän maineen tai kaverin perässä elokuvatoimintaan ei kannata haastateltavien mukaan tulla. Kaikesta valittavat ja ne, joille sitoutuminen tuottaa suuria hankaluuksia, aiheuttavat lähinnä harmitusta muille ryhmäläisille.

Kunhan kiinnostusta riittää. – – Se sitoutuminen on se vaan se avain, että kun sitoudut, niin sitte et yhtäkkiä oo sillee, et seikkytviis prosenttia elokuvasta valmis, oot vaa sillee et joo heippa.

Elokuvatoiminta edellyttää tiettyjä taitoja ainakin toiminnan vetäjiltä. Esihaastattelun mukaan elokuvanteko vaatii monimutkaisten, laajempien kokonaisuuksien hallintaa, hyviä hermoja ja kykyä nähdä tilanteessa olennaisin. Yhteistyö- ja neuvottelukyky sekä kärsivällisyys ovat nekin avuksi. Eräs haastateltu kiteytti tämän sanoen, että vetäjän tulisi olla ”täysjärkinen”. Vastaavasti osallistujia tukevia tekijöitä olivat haastateltujen mukaan avoimuus uusille ihmisille ja tilanteille sekä esilläolon kokeminen mielekkääksi. Toinen esihaastateltava kertoi, että elokuvanteossa auttavat nöyryys, palvelualltius, positiivisuus ja seikkailunhaluisuus. Kokemus elokuvanteosta on ”bonusta”. Muutama haastatelluista oli sitä mieltä, että ujoille toiminta voi olla vaikeampaa kuin sosiaalisille. Elokuvanteko tarjoaa kuitenkin monia tehtäviä, eikä kaikkien tarvitse olla kameran edessä. Muitakin taitoja voi hyödyntää, ja kaikenlaisille tekijöille löytyy toiminnasta paikkansa.

No, sen takia minä tavallaa osittain myös hajin siihen [avustajan rooliin], että kun en sillee tykkää olla kameran edessä.

6.2.2 Elokuvatoiminnan järjestäminen käytännössä

Haastatelluilta kysyttiin, miten elokuvatoimintaa heidän mielestään kannattaisi järjestää. Eniten suositeltiin projektimuotoista ja ainakin osin leirimuotoista toimintaa ryhmän kokoon saamiseen. Yksittäisten kuvauskertojen sopiminen projektissa on työlästä, mutta se tuo myös joustavuutta. Nuorten mukaan leiri on tehokas ja mielekäs tapa elokuvantekoon, vaikka se vaatiikin resursseja. Noin kahden vuorokauden leiriä pidettiin riittävänä. Kerhotyyppisen toiminnan ongelmana puolestaan koettiin sitoutumisen haasteet ja kerhokerran rajallinen aika. Toisaalta haastateltujen mukaan kerhossa on puitteet toiminnan aikataulutukseen ja kausisuunnitelman mukaiseen etenemiseen, kunhan suunnitelmaan varataan riittävästi aikaa. Etenkin nuoremmille kerho voisi sopia.

Tietysti jos alottaa suunnittelemaan projektia, öö, niinkun me alotettiin, niin tietysti kyllä siinä semmoset kahen tunnin kokoontumiset voi olla ihan hyviä alkuun. Mutta siinä vaiheessa, kun pitää oikeesti ruveta töihin, niin ei. Siinä vaiheessa pitää muuttaa, muuttaa sitä kokoontumisen formaattia paljo pidempään.

Ookoo, mitä nuoremmille, niin sitä parempi on se kerho. Koska voi olla vaikka yks elokuva per kerta. Voi olla, voi olla sillee, että tehhää vaa, kuvataan puhelimitä, mennään tauolle ja puhelimitä jatketaan sillee näi ja sitte tauolle. Ja sitte keksitään tällee vaa, vaikka improvisoidaan aina joku elokuva.

Elokuvatoiminnan formaatin valintaan vaikuttavat haastateltujen mukaan ryhmä, projekti ja toiminnan tavoitteet, ryhmän motivaatio sekä taito- ja kehitystaso. Heikosti motivoituvien ryhmien kanssa voi esihaastatellun mukaan tehdä päiväprojekteja ja pienten lasten kanssa muutaman minuutin sessioita. Toinen esihaastateltu kertoi onnistuneesti eläkeläisten parissa toteutetuista elokuvapajoista. Lisää mahdollisuuksia tuovat dokumentit ja kokeelliset elokuvaprojektit, kuten mediataide. Toinen esihaastateltu esitti mahdolliseksi toiminnan kaareksi seuraavaa: Elokuvatoiminta alkaisi koulutuksella elokuvanteon eri osa-alueisiin, mikä toteutettaisiin viikonloppuleirein tai kerhomuotoisesti. Tämän jälkeen jatkettaisiin projektina. Käsikirjoittajia voisi olla useampia, ja ryhmä voisi äänestää heidän ideoistaan tai käyttää vaihtoehtoisesti valmista käsikirjoitusta. Demokuvausten avulla harjoiteltaisiin kuvauspaikkatilannetta, minkä jälkeen tehtäisiin kuvausaikataulu, jonka mukaan edettäisiin. Myös jälkituotantovaiheesta rooleineen ja työnjakoineen tehtäisiin suunnitelma. Jälkituotantovaiheen aikana pidettäisiin vielä palavereita ennen ensi-iltaa.

Aineistossa painottuivat elokuvatoiminnan ajankäyttö ja suunnitelmallisuus. Suunnitteluun ja kuvauksiin on varattava reilusti aikaa. Yksi haastateltu ehdotti säännöllisiä kuvausaikoja estämään projektin pitkittymistä. Realistinen toiminnan suunnittelu ja huolellinen toteutus vähentävät ylimääräistä työtä myöhemmissä vaiheissa. Suunnitelmista voi tarvittaessa joustaa. Maalaisjärkeä ja kuvauspäiväkirjaa ehdotettiin keinoiksi työskentelyn sujuvoittamiseen. Myös kuvauspaikkojen valintaa kannattaa harkita: lähekkäin sijaitsevat, vain vähäistä lavastusta vaativat kuvauspaikat nopeuttavat elokuvantekoa. Kuvauksiin varattu vuodenaikakin voi vaikuttaa paljon:

Yks positiivinen juttu, mikä pitää mainita on se, että me – – kuvattiin tää kesällä. Koska sen minä sanon, että jos tätä ois kuvattu talvella, niinku omista kokemuksista, niin tätä ei ois kestäny erkkikään.

Elokuvatoiminnan ryhmäkoko voi määrittyä haastateltujen mukaan ensinnäkin tuotannon ja resurssien mukaisesti. Tällöin lähtökohtana on tuottaja-ohjaaja-käsikirjoittaja -kolmikosta laajentaminen muihin elokuvanteon osa-alueisiin, kuten kuvaajaan, lavastajiin, ääni- ja valomiehiin sekä näyttelijöihin roolihahmojen määrän mukaisesti. Myös elokuvan lajityyppi vaikuttaa ryhmäkoon: fiktiivisessä elokuvassa noin 10–15 hengen ryhmä on realistinen, kun taas dokumenttielokuvassa voidaan pärjätä parilla kolmellakin tekijällä. Tärkeää on, että jokaiselle riittää sopivasti tekemistä. Toiseksi elokuvatoimintaa voi toteuttaa olemassa olevan ryhmän mukaan. Ryhmälähtöisessä lähestymistavassa on suhteutettava ryhmäkoko ryhmän taitojen mukaisesti. Aloittelijoiden kanssa pienempi ryhmäkoko toimii usein paremmin. Yleisesti ottaen noin kymmenen hengen ryhmäkoko pidettiin sopivana. Ydinryhmän ei kannata olla liian suuri, jotta yhteinen tarina saada rakennettua. Isolla ryhmällä yhteisten kokoontumisten sopiminen on myös haastavampaa. Pienikin ryhmä voi saada hyvin aikaiseksi, kun kaikki tekevät kaikkea kameran molemmin puolin. Dokumenteista kävi ilmi myös se, että jotkin kohtaukset voivat vaatia paljon avustajia. Kuvauksiin voidaankin tämän ansiosta osallistaa useita kymmeniä ihmisiä myös ydinryhmän ulkopuolelta.

Haastatellut mainitsivat monia käytännön vinkkejä elokuvatoiminnan järjestämiseen. Erittäin tärkeää heidän mielestään oli panostaminen ryhmätyöskentelyyn ja ryhmädynamiikkaan, jolloin jo-

kainen voisi kokea itsensä arvokkaaksi ja vaikutusvaltaiseksi ryhmän jäseneksi. Ryhmätyön tiivistämiseen ehdotettiin monitorointia, jolloin kokonaisuutta luodaan ja seurataan yhdessä suuremmalta näytöltä. Ryhmävalintaan voi halutessaan vaikuttaa koe-esiintymisillä. Koska tuttuus helpottaa ryhmätyötä, suositeltiin koko elokuvantekoryhmän kokoamista heti toiminnan alussa. Lisäksi haastatellut kehottivat varomaan klaffivirheitä ja etsimään koko ryhmää kiinnostavaa visiota esimerkiksi ympäristöstä, kirjoista, musiikista tai valmiista elokuvista:

- *Ja kattokaa [elokuvia] ihan sillä silmällä, että mitenkä tässä on nyt laitettu valot, mitenkä tässä, mitenkä tässä näyttelijä toimii ja näin. Ei vaan sillee, että katoon vaan ja että olipa hyvä leffa.*
- *Eikä välttämättä ees kannata kattoo niitä hyviä leffoja koko ajan. Kannattaa kattoo myös niitä huonoja leffoja.*

Haastateltujen mukaan elokuvatoiminnan vetäjän on hyvä tietää, mistä elokuvanteossa on kyse. Lisäksi he suositelivat, että toiminnasta vastaisi työpäri tai useampi vetäjä. Tämä helpottaisi vastuiden jakamista, kuten kalustosta, ruokahuollosta ja kuvausluvista huolehtimista. Sopivan kaluston ja ryhmänohjauksen avulla toiminta haastateltujen mukaan onnistuu. Toimintaa esimerkiksi oppitunnilla toteutettaessa olisi erään haastatellun mukaan viisainta antaa oppilaiden itse päättää ryhmä, jolloin elokuvanteko onnistuu paremmin kuin vieraassa porukassa. Erityisesti fiktiivisten elokuvien teko on aikaa vievää ja kuvauksellisesti haastavaa, mikä vaatii tarkoituksenmukaista tauotusta ja tehokasta ajankäyttöä. Myös yllätyksiä voi tulla. Haastatellut kuitenkin kaikesta huolimatta kannustivat lämpimästi tarttumaan elokuvantekoon:

Eikä välttämättä tarvii ees olla niin paljo kokemusta. Että jos on vaikka kamera ja sitte kuvaat, ku eihän sen tarvii olla semmonen just niiku ihan täydellinen.

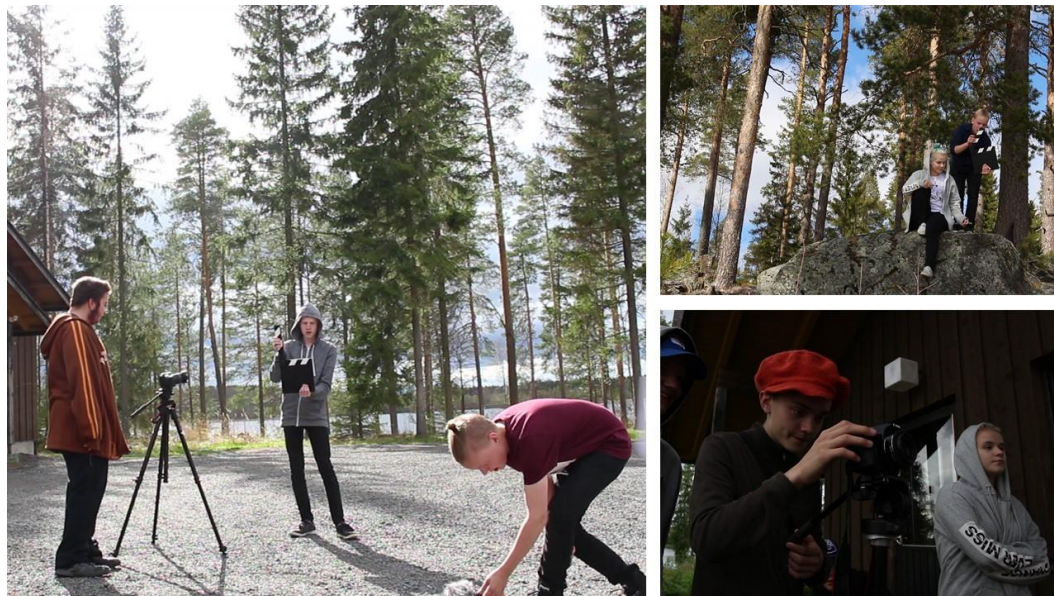
Että varatkaa aikaa, hankkikaa hyvä porukka ja tehkää siitä mieleistä. Tai jotakii. Ei siinä, se on nii yksinkertasta.

6.3 Tehtäiskö leffa? -opas

Aineiston ja edellä kerrottujen tulosten pohjalta kehittämistyön tuotoksena syntyi kirjamuotoinen opas elokuvanteosta kiinnostuneille ryhmille ja ohjaajille. Kirja julkaistaan omakustanteena kevään 2019 aikana, minkä jälkeen sitä voi tilata Versovan Puun verkkokaupasta. Oppaan koko nimeksi tuli ”Tehtäiskö leffa? Opas elokuvanteosta ryhmille”. Sisällöllinen työnjako perustui kirjoittajien osaamiseen kollektiivisen kirjoittamisen hengessä (liite 2). Äänitykseen ja äänisuunnitteluun sekä puvustukseen ja maskeeraukseen liittyvät sisällöt kirjoittivat näiden alojen ammattilaiset. Alaluvuissa 6.1 ja 6.2 esitetyt tutkimustulokset ja koko analysoitu tutkimusaineisto olivat pohjana opiskelijan sosiaalialaa sivuavien osuuksien työstölle, mikä teki oppaan tekstin tuottamisesta vahvasti tutkimuksellista kehittämistä.

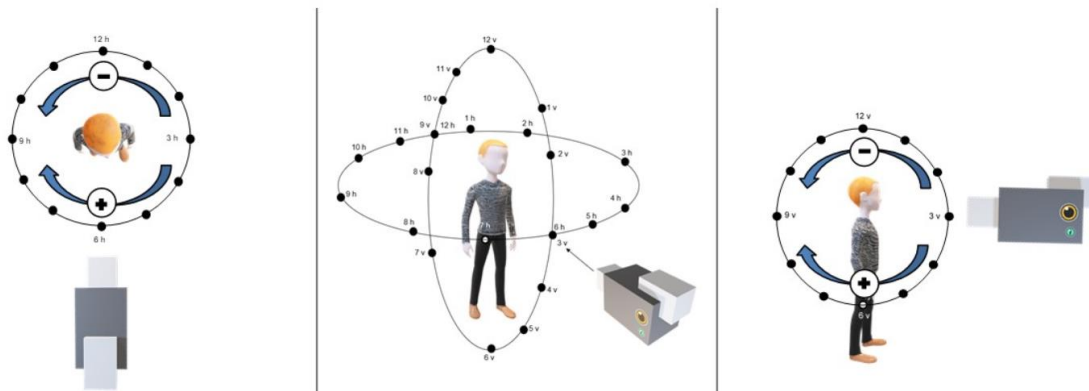
Kirja jakautuu sisällöllisesti kolmeen osioon, jotka muodostuvat yhteensä kymmenestä pääluvusta. Ensimmäinen osio kertoo, mistä ryhmämuotoisessa elokuvanteossa on kyse. Osio kuvailee elokuvatoimintaa ja sen hyötyjä ryhmätyön menetelmänä sekä antaa vinkkejä elokuvatoiminnan hyödyntämiseen esimerkiksi sosiaalialan toimintaympäristöissä. Osiossa käydään myös läpi jo elokuvanteon prosessi pääpiirteissään ja pohjustetaan, mitä elokuvantekoon tarvitaan. Toinen osio

käy läpi vaihe vaiheelta elokuvanteon kaaren ideonnista käsikirjoitukseen ja kuvauksiin valmistautumiseen, varsinaisiin kuvauksiin liittyviin tehtäviin sekä jälkituotantovaiheeseen ja aina ensi-iltaan saakka. Kolmannessa osiossa elokuvatoiminnan hyödyntämistä on esitelty kahden käytännön esimerkin avulla, jotka myös tämän raportin aiemmissa luvuissa mainittiin. Ennen lähteitä ja liitteitä kirjassa on ryhmämuotoiseen elokuvantekoon liittyvä sanasto, joka toimii samalla hakemistona. Kirjan sisällysluettelo on esitetty liitteessä 6.

KUVA 1. Tehtäiskö leffa? -oppaaseen tulevaa kuvitusta (Lapinlahden seurakunnan nuorisotyön ja nuorten elokuvaryhmä Lenda Productionsin yhteistyöprojekti 2017–2018.)

Visuaalisesti merkittävässä roolissa oppaassa ovat sisältöjä havainnollistavat kuvat ryhmämuotoisesta elokuvatoiminnasta ja elokuvanteon osa-alueista. Kuvia on käytetty runsaasti, ja niitä on sijoitettu paitsi tiettyjen aiheiden yhteyteen myös rytmittämään oppaan kokonaisuutta. Kuvat tuovat konkretiaa elokuvatoiminnan menetelmää avaavaan tekstiin. Joitakin sisältöjä on havainnollistettu myös kaavioin ja kuvasarjoin (esimerkkeinä kuva 1 ja kuvio 4).

KUVIO 4. Kolmipistevalaisun kaaviokuva (mukaillen Millerson 1991.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä selvitettiin, mitä elokuvatoiminnan menetelmä on ja miten sitä voidaan hyödyntää sosiaalialalla. Aineistosta saatujen tulosten, niiden pohjalta tehdyn oppaan sekä aiempien tutkimusten ja teoretiedon perusteella elokuvatoiminnan menetelmä soveltuu hyödynnettäväksi erilaisissa sosiaalialan toimintaympäristöissä moninaisten kohderyhmien parissa. Kyseessä on puoleensavetävä ja kokonaisvaltainen toimintamuoto, joka muiden osallistavien taidelähtöisten menetelmien tavoin paitsi tukee osallistujien luovuutta ja itseilmaisua (Sivenius ja Friman 2017, 28, 33) myös edistää hyvinvointia ja sosiaalisia taitoja (Dollin ja Day 2013; Malte-Colliard 2013a, 2013b; Kiilakoski ja Tervahartiala 2015; Känkänen 2013). Käsite ”osallistava elokuvanteko” (participatory filmmaking) kuvaa tarkasteltua menetelmää melko hyvin. Se ei kuitenkaan täysin päästä oikeuksiinsa vahvaa ryhmäprosessia, tekemisen ja onnistumisen kokemuksia sekä yhteisöllisyyttä, joita ryhmämuotoinen elokuvanteko eli elokuvatoiminta ainutlaatuisimmillaan tarjoaa (ks. Gruber 2016).

7.1 Osallistava ja vetovoimainen elokuvatoiminta

Tulosten ja aiemman tutkimustiedon valossa tarkasteltuna elokuvatoiminta tukee osallisuutta. Toiminnassa yksilö voi kokea olevansa arvokas ryhmän jäsen, joka voi tasavertaisesti vaikuttaa elokuvanteon eri vaiheissa. (Ks. Heide 2013; Kiilakoski ja Tervahartiala 2015, 41–42.) Osallisuuden toteutuminen edellyttää myös yhteisöä ja vuorovaikutusta (Määttä ja Aaltonen 2016, 157; Talon ym. 2014, 2; Åstrand 2017, 81), jotka ryhmämuotoisessa elokuvanteossa toteutuvat. Elokuvatoiminta mahdollistaa osallisuuden ulottuvuuksien toteutumisen tietämisestä suunnitteluun, päätöksentekoon ja toimintaan (Mäkisalo-Ropponen 2016, 16–17). Etenkin toiminnallinen ulottuvuus voi konkretisoida yksilön toteuttaessa itseään mieleisellä ja merkityksellisellä tavalla (Kiilakoski ja Tervahartiala 2015, 42–44; Särkelä-Kukko 2014, 35, 43). Elokuvatoiminta tukee hyvinvointia monipuolesti: se on yhteisöllinen (belonging) toiminta (acting), joka edistää osallistujien toimeen tuleamista ja elämänhallintaa (having) (Isola ym. 2017, 9). Se ei ole vain taiteen katselemista vaan aktiivista itse tekemistä, josta pääsevät yhteisötaiteen tavoin osallisiksi myös katsojat (Kiilakoski ja Tervahartiala 2015, 57–59; Känkänen 2013, 74, 78; Oikarinen-Jabai 2017, 51).

Tulosten mukaan yksilön sisäinen halu ja motivaatio ovat olennaisia elokuvatoimintaan osallistuvan ominaisuuksia. Ne myös luovat perustan aidon osallisuuden kokemiselle (Isola ym. 2017, 3, 9, 15). Elokuvatoiminta soveltuu myös sosiaalisen vahvistamisen menetelmäksi, jolla voidaan osallistaa haastavissakin elämäntilanteissa olevia (ks. Mehtonen 2011, 13, 16–18; Howarth ym. 2014, 3–4, 12–13). Pelkkä toimintaan mukaan ottaminen, osallistaminen, ei synnytä osallisuutta, mutta osallistumisen kautta osallisuuskin voi toteutua (Särkelä-Kukko 2014, 35; Valkama ja Raisio 2013, 92; Virolainen 2015, 102; ks. myös Isola ym. 2017, 3, 15, 38). Voimaannuttavalla, itse-tuntoa tukevalla elokuvatoiminnalla voidaan vaikuttaa positiivisesti yksilön ja yhteisön terveyteen ja hyvinvointiin (vrt. osallisuustyö). Itsensä arvokkaana ja hyvänä näkeminen puolestaan vahvistaa toimintakykyä. Kasvattava ja opettavainen toiminta tarjoaa osallistujille elämän eväitä. (Isola ym. 2017, 5, 10, 23–24, 60; Savolainen 2008, 175.)

Elokuvanteon kokonaisuutta on vaikea hahmottaa sitä itse kokematta. Elokuvatoiminnan selkärangan oleva elokuvakerronta on taiteenlajina ja ilmaisumuotona moniulotteinen ja haastava, mikä lisää menetelmän vetovoimaisuutta. Vaikka tämä motivoikin, edellyttää se myös opastusta elokuvanteon tekniikkaan ja osa-alueisiin (ks. Gruber 2016, 30–31). Elokuvatoiminta toimii myös mediakasvattajan roolissa, mikä tukee osallisuutta nykyisessä viestintäkulttuurissa (Kupiainen ja Sintonen 2009, 17, 136–139). Osallisuuden ja toiminnan mielekkyyden kannalta on oleellista, että jokaisella osallistujalla on sopivasti tekemistä yhteisessä projektissa. Tällöin kukin yksilö voi kokea itsensä tärkeäksi osaksi projektia. Tehtävänjako voidaan tehdä joko spontaanisti tai perinteisten elokuvanteon roolien mukaisesti. (Gruber 2016, 30–31.) Elokuvailmaisuus mahdollistaa erilaisten roolien ja tehtävien kokeilemisen. Kameran edestä ja takaa löytyy tehtävää niin introverteille kuin ekstroverteillekin (Liikanen 2014, 60).

Elokuvatoiminnalla, kuten taidelähtöisillä menetelmillä yleensäkin, on itseisarvo (lopputuotteen merkitys) ja välinearvo (toiminnan muut tavoitteet). Elokuvatoimintaa sosiaalialalla sovellettaessa korostuu välinearvo eli elokuvanteon prosessi, jolla voidaan tavoitella esimerkiksi ryhmäytymistä, osallisuutta, voimaantumista tai kokonaisvaltaista hyvinvointia. Näiden ohella osallistujille tärkeitä ovat lopputuotteen synnyttämät onnistumisen kokemukset. (Åstrand 2017, 87.) Kuten voimauttavan valokuvan menetelmä, myös elokuvatoiminta tarjoaa mahdollisuuden nähdä oman panoksen merkitys yhteisessä projektissa. Tällaisen kokemuksen jakaminen myös muille on palkitsevaa. (ks. Savolainen 2008, 175.)

Jotta elokuvatoiminta olisi aidosti osallistavaa, on olennaista antaa osallistujien lähestyä teemoja ja elokuvanteon prosessia omista lähtökohdistaan (ks. Gruber 2016, 30–31; Vilmilä 2016, 14; Åstrand 2017, 88). Tämä virittää osallistujat kertomaan tarinaansa elokuvan keinoin, haastavikaan teemoja kiertämättä. Elokuva on vaikuttava taiteenmuoto, jolla voi jättää jäljen ja saada osallistujien äänen kuuluville (ks. Häkämies 2013, 9–10; Isola ym. 2017, 30–31; Liikanen 2014, 34). Tärkeää on huolehtia osallistujien viestin säilymisestä alkuperäisessä muodossaan. Tämä onnistuu parhaiten, kun osallistujille annetaan mahdollisuus olla mukana koko elokuvanteon kaaren ajan. (ks. Hoechner 2015; vrt. Kennelly 2018.)

7.2 Innokkuus, yhteistyö ja ryhmädynamiikka elokuvatoiminnan keskiössä

Oleellista elokuvatoiminnan soveltamisen onnistumisessa ovat innokkaat tekijät: ryhmäläisillä ja vetäjillä on oltava aito halu, into ja kyky sitoutua toimintaan. Elokuvatoiminnassa onkin paljon sosiokulttuurisen innostamisen piirteitä. Ohjaajan asettuminen osaksi ryhmää, tasa-arvoiseen asemaan ryhmäläisten kanssa, vaikuttaa tulosten ja teorian perusteella toimivimmalta tavalla elokuvatoiminnan ohjaamiseen. (Heimonen ym. 2015, 11; Kiilakoski ja Tervahartiala 2015, 35–36, 41–42; ks. myös Mäkisalo-Ropponen 2016, 16.) Olennaista on antaa osallistujien tehdä projektista omannäköisensä, eikä tarjota valmiita ratkaisuja. Asettuminen taustalle innostajan, fasilitaattorin, rooliin kannustajaksi ja tarvittaessa suunnannäyttäjäksi vaatii uskallusta ja heittäytymistä. (Ketomäki 2014, 170–173; Lintumäki 2018-04-20; Åstrand 2017, 81, 84.)

Pitkäkestoinen ja tasavertainen projekti tarjoaa luontevan tilan myös asiakkaan ja ammattilaisen väliselle kohtaamiselle (Sivenius ja Friman 2017, 35; Westerlund ym. 2016, 8). Jokaisen ryhmän prosessi ja elokuva ovat yksilöllisiä, ryhmäläisten ja tavoitteiden näköisiä. Taiteilijan ja sosiaalialan ammattilaisen moniammatillinen työparityöskentely lisää toiminnan menetelmällisiä mahdollisuuksia. Osaamista ja tehtäviä voidaan näin jakaa ja yhdessä pohtia, kuinka yhteistyöstä saadaan käyttöön parhaat synergiahyödyt. (Känkänen 2013, 139; ks. myös Gruber 2016, 30–31; Isola ym. 2017, 46; Malte-Colliard ja Lampo 2013a, 2013b.) Kuten tuloksissakin mainittiin: ”Vetäjän on hyvä tietää, mitä tekee.”

Ohjaajaa ei aina heti hyväksytä osaksi ryhmää (Liikanen 2014, 32). Luottamuksen saavuttaminen ja ohjaajan tuleminen hyväksytyksi ryhmän jäseneksi vievät aikaa ja ovat osa ryhmäprosessin kehitystä (ks. Lin ja Shih 2018, 53–55; Öystilä 2012, 10–14). Huolellisesti suunnitellut kokoontumiset saattavat mennä uusiksi, mikä turhauttaa ohjaajaa ja ryhmäläisiä (ks. Liikanen 2014, 41). Tässäkin avuksi on Gruberin (2016, 30–31) ja Ketomäen (2014, 170–173) korostama heittäytyvä ja leikkisä tekemisen tyyli. Parhaiten elokuvatoiminta ja vaikeidenkin asioiden esiin tuominen onnistuu turvallisessa ilmapiirissä (Liikanen 2014, 35). Elokuvanteko voi muun taiteen tekemisen tavoin herättää voimakkaita tunteita (ks. Åstrand 2017, 88) joko teeman tai ryhmätoiminnan vuoksi. Hyvään yhteishenkeen ja toimivaan ryhmädynamiikkaan panostaminen elokuvanteon kaltaisessa tiiviissä ryhmäprosessissa on ensiarvoisen tärkeää, jotta ryhmässä työskentely on tasavertaista ja mielekästä (ks. Liikanen 2014, 33). Olennaista on löytää tasapaino ja välttää liian hierarkkista roolijakoa, joka ryhmämuotoisessa tekemisessä voi koitua ongelmalliseksi.

Elokuvanteko ja elokuvatoiminta ovat valintojen tekemistä. Halutessaan voi tehdä tarkasti ja ammattimaisesti, mikä on luonnollisesti kalliimpaa. On kuitenkin myös vaihtoehtoisia tapoja matalan kynnyksen kokeilemiseen ja tekemiseen. (Vehkaoja 2018-12-10.) Kuten tuloksista käy ilmi, elokuvatoimintaa voi toteuttaa suurella mittakaavalla Versova Puu -elokuvatoiminnan tapaan tai pienimuotoisemmin monin eri tavoin. Se, toteutetaanko elokuvatoimintaa projektin, kerhon tai esimerkiksi workshopien muodossa (ks. Dollin ja Day 2013; Gruber 2016; Åstrand 2017), riippuu käytävissä olevista resursseista, ryhmästä, tuotannosta ja vetäjästä. Realistisella suunnitelmalla, harjituilla ratkaisuilla ja riittäväillä ajallisilla resursseilla sekä toimivalla ryhmäkoolla päästään jo pitkälle. Kalustoa tärkeämpää ovat toiminnan sisältö ja tavoitteet sekä elokuvalla kerrottava tarina. Tulokset ovat linjassa esimerkiksi Gruberin (2016) tutkimuksen kanssa siinä, että myös lyhytkestoiset projektit tai muu elokuvatoiminta voivat saada aikaan positiivisia vaikutuksia osallistujien elämässä ja hyvinvoinnissa (ks. myös Kiilakoski ja Tervahartiala 2015).

7.3 Elokvatoiminta muuntuu moneksi – ohjeistusta tarvitaan

Sektorin- ja ikärajan elokuvatoiminta sopii muiden taidelähtöisten menetelmien tavoin monenlaisille kohderyhmille (Känkänen 2018; 2013, 29; Malte-Colliard ja Lampo 2013a, 2013b; Park ym. 2017). Toimintamuoto on laajasti sovellettavissa erilaisiin sosiaalialan organisaatioihin, vertaistuen ja kuntoutumisen välineeksi sekä sukupolvia yhdistävään työhön, joista esimerkkinä tuloksissa mainittiin ikäihmisten ja nuorten yhteiset elokuvatyöpajat. Elokvatoimintaa on toteutettu

nuorten parissa esimerkiksi oppilaitoksissa, seurakunnan nuorisotyössä ja erilaisissa projekteissa. Osassa on hyödynnetty inklusiivista toimintamallia (ks. esim. Åstrand 2017). Ryhmän kehitys- ja taitotason huomiointi on tärkeää toiminnan onnistumisen ja mielekkyyden kannalta. Esimerkiksi lasten keskittymiskyky pitkäjänteiseen prosessiin ja ohjeiden kuuntelemiseen sekä ideointiin ja suunnitteluun on rajallista (ks. Liikanen 2014, 32).

Tietyissä ympäristöissä ja toimintakulttuureissa voi olla omat haasteensa menetelmän käyttöönottoon. Esimerkiksi oppilaitosympäristö osoittautui sekä tutkitun tiedon (ks. Kiilakoski ja Tervahartiala 2015; vrt. Rogers 2017) että tulosten perusteella joiltain osin haastavaksi ympäristöksi elokuvatoiminnalle, koska koulussa toimintaan osallistuminen on usein pakollista eikä se välttämättä edistä tietyn aiheen oppimista. Toisaalta elokuvatoiminnalla voidaan jossain määrin vaikuttaa organisaatiosta syntyviin mielikuviiin: Lapinlahden seurakunnan nuorisotyön elokuvaprojektiin osallistuneilta kysyttiin, kuinka he olivat kokeneet projektin kristillisyyden. Tulosten mukaan elokuvatoiminta antoi positiivisen kuvan myös taustaorganisaatiosta (ks. myös Heide 2013).

Vaikka elokuvatoiminta onkin tulosten ja teorian valossa erittäin sitouttava menetelmä, myös sitoutumisen ja motivoitumisen haasteita esiintyy. Tämä hankaloittaa toiminnan suunnittelua ja turhauttaa muita ryhmäläisiä. Joskus ongelmat voivat johtaa projektista pois jättäytymiseen, jos esimerkiksi osallistujien asenne projektia kohtaan on kielteinen tai mukaan on tultu vain hengailemaan kavereiden kanssa. Tällöin etenkin pitkäjänteistä sitoutumista on vaikeaa ylläpitää. (Liikanen 2014, 32–33; Åstrand 2017, 88.) Vastoinkäymiset ja menetelmän suuritöisyys voivat osoittautua jollekulle osallistujalle ylitseppäsemättömiksi. Elokuvatoiminnan menetelmä, kuten mikään taidelähtöinen työtapana, ei ole oikotie osallisuuteen, voimaantumiseen tai muuhun hyvinvointia tukevaan tavoitteeseen (Kiilakoski ja Tervahartiala 2015, 32–33; Rogers 2017, 197, 217; Åstrand 2017, 87; Westerlund ym. 2016, 3). Tämänkaltaisiin tavoitteisiin pääsemiseksi tarvitaan vahvaa sosiaalialan osaamista ja syvää ymmärrystä toiminnassa mukana olevan ryhmän erityispiirteistä.

Joka tapauksessa kyseessä on monenlaisille ryhmille ja moniin toimintaympäristöihin soveltuva taidelähtöinen menetelmä, jonka hyödyntäminen tuo taidetta ja kulttuuria yhä useamman ulottuville. Elokuvatoiminta on myös oiva osallisuutta tukeva harrastus kaikenikäisille. (ks. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017; 2019; Westerlund ym. 2016, 5.) Innostava, uusia kokemuksia tarjoava vahva ryhmäprosessi tekee elokuvatoiminnasta vetovoimaisen menetelmän, jota voidaan soveltaa olemassa olevien resurssien ja osallistujien mukaan. Loppujen lopuksi tarvitaan vain innokkuutta ja uskallusta tarttua menetelmään (vrt. Känkänen 2013, 29), mihin kynnystä voidaan mataltaa tarvittavalla ohjeistuksella ja hiljaisen tiedon näkyväksi tekemisellä. Tämän perusteella kehittämistyön tuotoksena syntyneelle Tehtäiskö leffa? -kirjan kaltaiselle oppaalle on paikkansa sosiaalialan asiantuntijoiden joukossa.

8 POHDINTA

Tutkimuksellisen kehittämistyön vaiheikas prosessi on takanapäin. Matkan varrella kehittämisprosessi opetti monia taitoja, syvensi tutkimuksellisen kehittämisen merkitystä ja aiheutti ehkäpä ajoittain turhautumisenkin kokemuksia – aivan kuin elokuvatoiminta konsanaan. Monella tapaa antoisa matka jätti jälkeensä positiivisen jännityksen kirjan julkaisun, ”ensi-illan”, odotteluun. On tullut aika arvioida ja jatkaa matkaa.

8.1 Kehittämisprosessin etenemisen ja oppaan arviointi

Toikko ja Rantanen (2009, 61–62) näkevät arvioinnin yhtenä tehtävänä kehittämisprosessin suuntaamisen. Prosessiarvioinnissa huomiota kiinnitetään kehittämistyön lähtökohtiin, organisointiin ja toteutukseen, joissa voi tapahtua prosessin kuluessa muutoksia. Arviointi on taitekohtien näkyväksi tekemistä sekä tiedon tuottamista kehittämisen kohteesta ja mahdollisesta tuotteesta. Tässä yhteydessä kehittämistyön arviointi toteutettiin sisäisenä arviointina, eli arvioijat analysoivat itse toteuttamaansa kehittämistyötä. Vaikka ulkoinen arviointi olisi tuonut arviointiin puolueettoman näkökulman, myös sisäisellä arvioinnilla oli puolensa: kehittämiskohde tunnettiin hyvin ja prosessin varrella saatu arviointitieto voitiin suunnata suoraan prosessin jatkamiseen.

Vaikuttavuuden arviointi tässä kehittämistyössä perustui sille asetettuihin tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen (Toikko ja Rantanen 2009, 61, 148). Osatavoitteiden täyttymistä, kuten tiettyjen työvaiheiden valmistumista, seurattiin kehittämistyön omassa WhatsApp-ryhmässä (Työryhmä 2017-11-28), palaverissa ja puhelinkeskusteluissa. Lähtökohtaisesti kehittämistyön tavoitteena oli tukea diffuusiota eli hyväksi havaitun menetelmän käyttöönottoa erilaisten organisaatioiden ja kohderyhmien käyttöön. Tavoitteen saavuttamiseksi hyödynnettiin tuotteistamisen keinoja kokoomalla opas elokuvatoiminnasta ryhmille. (ks. Toikko ja Rantanen 2009, 15, 62–63; ks. myös Viikka ja Airaksinen 2003, 9, 38–39; Ylikoski ja Kurikka 2009, 111.) Tutkimuksellisella kehittämisellä ja siihen perustuneella oppaalla voidaan levittää tietoa elokuvatoiminnan menetelmästä siitä kiinnostuneille (ks. Kananen 2012, 16; Toikko ja Rantanen 2009, 57, 85), esimerkiksi sosiaalialan kentällä toimiville työntekijöille. Tämä taas parhaimmillaan madaltaa kynnystä uuden toimintamuodon hyödyntämiseen (ks. Känkänen 2013, 26; 2018).

Kehittämisprosessi eteni pääpiirteissään Toikon ja Rantasen (2009, 10, 64) lineaarisen mallin mukaisesti. Kuten edellä mainitut kirjoittavat, jouduttiin tämänkin kehittämisprosessin kulkua pitkin matkaa korjaamaan ja suuntaamaan uudelleen. Kustantajan pitkällinen etsintä ei lopulta tuottanut tulosta, minkä vuoksi turvaututtiin omakustanneprosessiin. Tämä oli onneksi jo alun alkaen kirjattu mahdolliseksi vaihtoehdoksi (Työryhmä 2017-11-28). Kirjoittajien aikatauluhaasteiden vuoksi oppaan kokoamisen aikataulu myöhästyi alkuperäisestä suunnitelmasta useita kuukausia. Prosessin pitkittyminen aiheutti kirjoittajatiimissä huolestuneisuutta, mikä olisi ehkä ollut vältettävissä vuorovaikutteisemmalla viestinnällä. Kollektiivinen kirjoittamisprosessi ei ollut niin tiivis ja yhteinen prosessi, kuin oli tavoiteltu. Tiimiläisten kommentointi toistensa osuuksiin ja yhteinen

tekstin muokkaus oli suunniteltua huomattavasti vähäisempää. Olennaista kuitenkin oli, että kirjan työstö koettiin tärkeäksi ja prosessi eteni muutoksista huolimatta päätepisteeseen.

Tutkimukselliseen kehittämistyöhön kytkeytyneen kirjaprojektin keskeisenä tavoitteena oli tuottaa yhtenäinen, käsikirjamainen opas ryhmämuotoisesta elokuvatoiminnasta. Selkeäksi kokonaisuudeksi tiivistettyä työtavan kehitystulosta voidaan kutsua mallintamiseksi, josta käyvät ilmi työprosessin vaiheet. Tässä tapauksessa opas toimii mallinnuksena, tuotteena, jolla voidaan edistää tulosten käytettävyyttä ja siirrettävyyttä. (Toikko ja Rantanen 2009, 60–61, 85.) Kehittämistyön tulokset julkistettiin paitsi avoimesti Theseuksessa opinnäytetyön raporttina myös ostettavan elokuvatoiminnan oppaan muodossa. Myös YAMK-opinnäytetyön kypsyysnäyte on artikkeli sosiaalialan julkaisuun (Savonia-ammattikorkeakoulu 2018c), joka tässä tapauksessa tehtiin blogimuotoisena Savonian omaan Sosiaalialaa kehittämässä -blogiin.

Kehittämistyön tuotoksena syntyneessä Tehtäiskö leffa? -oppaassa yhdistyvät nuorisotyön sekä elokuva- ja sosiaalialan ammattilaisten osaaminen että toiminnassa mukana olleiden nuorten näkemykset. Opas sanoittaa ryhmämuotoiseen elokuvantekoon liittyvää hiljaista tietoa ja soveltuu hyödynnettäväksi niin sosiaalialalla kuin muidenkin ryhmien parissa. Kokonaisuutena ”Tehtäiskö leffa?” on helppolukuinen, erilaisia ryhmiä ja työntekijöitä menetelmän käyttöönottoon kannustava elokuvantekokirja, mikä oli kehittämistyön keskeinen tavoite. Tekstin yleistajuisuutta edisti muun muassa se, että menetelmää muihin työryhmän jäseniin verrattuna vähemmän soveltanut tiimiläinen vastasi opastekstin kokoamisesta ja muokkaamisesta. (Vehkaoja 2018-12-10.)

Opas tuo hyvin esille asioita, joita elokuvanteon prosessissa on otettava huomioon (Vehkaoja 2018-12-10). Kaikkiaan kyseessä on kirja, joka kertoo asiantuntijoiden ja toiminnassa mukana olleiden äänellä, miksi elokuvatoimintaa kannattaa toteuttaa, millaisia vaiheita elokuvanteon prosessi sisältää, mitä toimintaan tarvitaan ja kuinka tämä kaikki kytkeytyy elokuvatoiminnan ryhmäprosessiin. Oppaasta vinkkejä voivat saada myös elokuvantekoa jo jonkin verran kokeilleet, mutta erityisesti siitä on hyötyä elokuvatoimintaa harkitseville ja aloitteleville:

Jos haluat tehdä elokuvan, etkä tiedä siitä mitään. Oikeestaan. Nii sitte tommonen kirja antaa jonkunlaista tietoa, millasta se on suunnilleen. Et niinku on ihmisiä, jotka on tehny sitä, ja ne kertoo siitä jollain tavoin, nii kyllä se helpottaa. Ihmiset, niinku toisen tyyppin työtä. Et niinku se, että helpompi alottaa. Semmoset, niinku alottelijalle mää sen tai niinku ”alottelijalle”, ensikertalaiselle tai tämmöselle sen antasin. Vähemmän elokuvia tehneelle.

Mutta kuitenkin sitä, että se antaa vähä osviittaa siitä, että mitä ois hyvä sen vetäjän tietää ja suurin piirtein osata. Ja mä veikkaan, et tää ois varmaan vetäjälle ihan hyvä luettava. Ei, emmä usko, että siitä ois niinkää hyötyä, jos jokaselle tota näyttelijälle lätkitään tuo kirja kätteen, vaan lähinnä, että se vetäjä tietää vähä.

Alun perin oppaan tyylistä tavoiteltiin vielä käsikirjamaisempaa kokonaisuutta, jossa havainnollistavia kuvia ja kaavioita olisi ollut enemmän. Näiden avulla olisi voitu paremmin konkretisoida elokuvanteon osa-alueita ja tarjota enemmän vaihtoehtoja käytännön elokuvantekoon. Tämä haaste havaittiin tekstin koonti- ja muokkausvaiheessa. Realistiseksi nähtiin kuitenkin jatkaa prosessia jo kootulla tekstiversiolla, jota täydennettiin mahdollisuuksien mukaan havainnollistavilla kuvilla ja

muulla visuaalisella materiaalilla. Oppaan loppuun lisättiin tässä vaiheessa myös ryhmämuotoiseen elokuvantekoon liittyvä sanasto. Yksityiskohtaisempaa tietoa ja materiaalia elokuvanteon osa-alueista on nykyisellään helposti saatavilla monista lähteistä, joten opas toimii hyvin yleisluontoisena teoksena elokuvantekoon. (Vehkaoja 2018-12-10.) Oppaaseen kaavailtu lisämateriaali, kuten QR-koodien takaa löytyvä videomateriaali, päätettiin harkitusti jättää tekemättä, koska ilman kustantajaa näin työläiden materiaalien tekeminen ei olisi ollut tarkoituksenmukaista.

Kehittämistyön tuotoksena syntynyttä opasta ei tässä yhteydessä arvioida painettuna kirjana, vaan lähinnä tekstisisällön perusteella. Perusteena tähän on, että kirja ei tämän opinnäytetyön valmistuessa ole vielä ulkoasultaan täysin valmis, ja toisaalta ulkoiset seikat eivät ole sosiaalialan opinnäytetyöprosessin kannalta niin merkityksellisiä. Opasta tai sen vaikutusta menetelmän käyttöönoton laajentumiseen ei myöskään arvioida, sillä se olisi vaatinut huomattavasti pidemmän aikajänteen seurantaa, kuin tässä kehittämis- ja opinnäytetyöprosessissa oli mahdollista toteuttaa. Samoin elokuvatoiminnan oppaan levittäminen on Versova Puu ry:n vastuulla oleva oma prosessinsa. (Työryhmä 2017-11-28.)

8.2 Kehittämistyön luotettavuus ja eettisyys

Kehittämistyön eettisyyden vaalimiseksi asiaankuuluvat luvat, sopimukset ja tiedotteet hoidettiin kuntoon hyvissä ajoin. Ennen kenttätutkimusvaihetta laadittiin ohjaus- ja hankkeistamissopimus opiskelijan, toimeksiantajan ja oppilaitoksen välillä (ks. Savonia-ammattikorkeakoulu 2018b). Sopimuksen liitteinä olivat ohje toimeksiantajalle, aihekuvaus ja työsuunnitelma, tarvittavat tiedotteet sekä tekijänoikeussopimus ja työryhmän ensimmäinen palaverimuistio. Kehittämisprosessin dokumentoinnissa oltiin kautta linjan huolellisia; kaikki sovitut asiat, olennaiset tiedot ja päivitykset tallennettiin tutkimuspäiväkirjamaisesti PLE-oppimisympäristöön. Näin voitiin seurata, suunnata ja arvioida prosessin etenemistä. Tieteelliselle tiedolle ominaisesti tavoiteltiin tutkimusmenetelmien, -prosessin ja -tulosten luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä. Luotettavuus mittaa tuotetun tiedon käyttökelpoisuutta. (Toikko ja Rantanen 2009, 80, 121, 125.) Luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä haettiin tehtyjen ratkaisujen huolellisella harkinnalla ja perustelulla. Perustelut raportoitiin tarkoin, jotta lukijakin voi arvioida valintojen tarkoituksenmukaisuutta. (Eskola 2018, 231.)

Teemahaastatteluihin osallistuneet allekirjoittivat suostumukset. Myös alaikäisten huoltajilta pyydettiin lupa nuoren haastatteluun osallistumiseen. Samassa yhteydessä nuorilta ja huoltajilta pyydettiin suostumus kuvien käyttöön oppaassa. (Liitteet 3B ja 3C.) Koska Lapinlahden seurakunta toimi kenttävaiheen fyysisenä tutkimusympäristönä ja haastatellut nuoret olivat olleet mukana seurakunnan järjestämässä elokuvaprojektissa, haettiin tutkimukseen suostumus myös Lapinlahden seurakunnalta (liite 3A). Anonymiteetistä huolehdittiin jättämällä raportista haastateltujen tunnistetiedot pois, sillä aineiston homogeenisuuden vuoksi tiedoilla ei olisi lukijan kannalta ollut merkitystä, mutta haastateltavat olisivat voineet tunnistaa toisensa. (Ks. Eskola 2018, 229.) Myöskään oppaassa nimiä ei mainita, koska niillä ei sisällöllisesti ole merkitystä (Työryhmä 2017-11-28). Haastattelumateriaali säilytettiin vain haastattelijan hallussa, edes muu työryhmä ei voinut siihen tutustua. Materiaali tuhottiin prosessin päätyttyä.

Teemahaastatteluihin osallistui yhteensä 12 haastateltavaa. Haastatteluaineistoa voidaan pitää riittävänä, sillä laadullisessa otteessa määrä ei ole ratkaiseva. Kylläntymiseen eli saturaatioon riittää noin 15 haastateltavaa – opinnäytetöissä usein vähempikin riittää. (Creswell 2014, 189; Eskola ja Vastamäki 2015, 30–34, 41; Tuomi ja Sarajärvi 2018, 99.) Haastatteluaineisto alkoi monin paikoin toistaa itseään, muttei aivan kaikilta osin. Tämä saattoi johtua esimerkiksi elokuvatoimintaan osallistuneiden erilaisista kokemuksista kyseisessä ryhmässä mukanaolosta. Toisaalta laadullinen ote perustuu aristoteeliseen ajatukseen, jonka mukaan yksityisessä toistuu yleinen. Yleistettävyyden perustuu tulkintojen kestävyteen ja syvyyteen. Haastatteluissa on aina myös jonkin verran virhelähteitä. (Hirsjärvi ym. 2009, 182, 206; Tuomi ja Sarajärvi 2018, 86, 98.) Lisäksi muun muassa elokuvatoiminnan soveltamiseen liittyvä haastatteluteema (ks. liite 4) saattoi olla nuorille haastava. Nuorilla ei lähtökohtaisesti ollut vahvaa käsitystä sosiaalialasta ja sen toimintaympäristöistä. Tätä tosin haastattelujen yhteydessä avattiin. Haastavuudesta huolimatta haastateltujen spontaanit vastaukset olivat varsin osuvia.

Teoriaan perehtyminen ja hyvän tieteellisen käytännön nuodattaminen (Savonia-ammattikorkeakoulu 2018b; Vilkkä 2015, 31) tukivat johtopäätösten luotettavuutta sekä koko tutkimuksellisen otteen validiutta (pätevyyttä) ja reliaabeliutta (luottavuus) eli laadullisen otteen vaikuttavuutta (Kananen 2012, 9, 162; Kananen 2015, 13; Toikko ja Rantanen 2009, 122–123). Luotettavuutta tukivat metodisen triangulaation hyödyntäminen aineistonkeruussa ja – vaikkakin osin vaillinaisen – face-validiteetin (member checking) soveltaminen sisällönanalyysissa (Creswell 2014, 201–202; Tuomi ja Sarajärvi 2018, 165, 168). Analysointivaihe oli vaikeahko, koska aineisto oli niin laaja. Sisällönanalyysia varten tehty ohje kuitenkin tuki vaiheen huolellista läpivientiä ja informaatioarvon säilyttämistä (ks. Eskola 2018, 211, 219, 221; Tuomi ja Sarajärvi 2018, 11) tulosten ja johtopäätösten raportointia varten. Tuloksissa hyödynnettiin runsaasti lainauksia kerätystä aineistosta, millä saatiin erityisesti haastatteluihin osallistuneiden ääntä kuuluville. Johtopäätöksiä pyrittiin työstämään mahdollisimman puolueettomasti, mikä tosin oli tuttuuden vuoksi hankalaa: tuttuus ja roolit luovat tietynlaiset silmälasit, joiden läpi aihetta katsotaan.

Kehittämistyössä ja kirjoittajatiimissä olivat läsnä moninaiset roolit. Omalla kohdallani jouduin pohtimaan roolejani tarkoin aina prosessin edetessä uuteen vaiheeseen. Prosessin aikana vaihtelivat niin raportoivan sosiaalialan opiskelijan kuin menetelmän omakohtaisen soveltajan roolit, tutkijan ja kehittäjän roolit sekä kirjan kirjoittajan ja toimittajan roolit. Roolien viidakko toi haasteiden ohella työskentelyyn syvyyttä ja paljon tietoa. Usein jouduin tasapainottelemaan läheisen aiheen ja ulkopuolisen tutkija-kehittäjän roolien välimaastossa. Tämä vaati jatkuvaa kriittistä reflektiota ja kehittämisprosessin vaiheiden mukaista ”roolinvaihtoa”. Osa rooleista toi mukanaan tuttuuden niin haastateltujen kuin kirjoittajatiiminkin kesken, mikä toisaalta tuli työskentelyä, mutta toisaalta oli haaste eettisyyden kannalta. Tuttuuden aiheuttama tunnelataus saattoi vaikuttaa esimerkiksi edellä mainittuun johtopäätösten työstöön ja viestintään kirjoittajatiimissä.

Tiedonhakuprosessi eteni pitkin matkaa kehittämistyön prosessin rinnalla. Aluksi haettiin teoria- ja tutkimustietoa aihekuvaus- ja työsuunnitelmavaiheita varten. Kun tutkimuksellisen kehittämistyön kokonaisuus, teoreettinen viitekehys ja tutkimusmenetelmävalinnat mukaan lukien, alkoi

hahmottua, pystyttiin tiedonhakua rajaamaan yhä tarkemmin sekä aiheen että tutkimusmenetelmien ja kehittämissprosessin ympärille. Tässä hyödynnettiin myös informaation ohjausta (Savonia-ammattikorkeakoulu 2018d). Tiedonhaussa kiinnitettiin erityistä huomiota lähteiden luotavuuteen ja monipuolisuuteen. Kehittämistyötä varten etsittiin tuoretta ja relevanttia kirjallisuutta, tutkimusartikkeleita ja muuta hyödyllistä materiaalia. Näin saatiin aikaan kattava tietopohja, johon kehittämistyön tuloksia ja prosessia peilattiin: Synteesien muodostaminen johtopäätöksiin mahdollistui ja elokuvatoiminnan menetelmää sekä sen käyttöarvoa sosiaalialalla onnistuttiin selvittämään. Viimeksi mainittu taas mahdollistaa parhaimmillaan menetelmän laajemman käyttöön-oton tulevaisuudessa. (ks. Hirsjärvi ym. 2009, 230.)

Avainsanoiksi valikoituivat kehittämistyön aihetta ja myös tavoitetta läheisesti kuvaavat osallisuus, taidelähtöiset menetelmät, elokuvatoiminta, ryhmätoiminta ja opas. Osallisuus ja (osallistavat) taidelähtöiset menetelmät muodostavat kehittämistyön raportin teoreettisen viitekehyksen. ”Ryhmämuotoinen elokuvanteko” jaoteltiin tässä kahdeksi avainsanaksi, elokuvatoiminnaksi ja ryhmätoiminnaksi, jotta raportti olisi hakukoneissa helpommin löydettävissä. Hakusanoista kaikki muut paitsi elokuvatoiminta löytyvät Finto-hakupalvelusta (Finto s.a.). Elokuvatoiminnan käsitettä päätettiin kuitenkin käyttää, koska se on tehdyn kehittämistyön ja aiemman aihetta käsitelleen tutkimuksen (Heide 2013) perusteella hyvin kuvaava termi ryhmämuotoiselle elokuvanteolle. Ryhmämuotoisesta elokuvanteosta, elokuvatoiminnasta, löytyy varsin vähän kotimaista tutkittua tietoa, vaikka menetelmää jo jonkin verran toteutetaankin. Vastaavasti kansainvälisiä tutkimuksia löytyi parhaiten hakusanalla ”participatory filmmaking”, osallistava elokuvanteko.

Kehittämistyö toteutettiin mahdollisuuksien mukaan myös kestävä kehityksen periaatteita kunnioittaen (Työryhmä 2017-11-28). Kirjoittajatiimin yhteydenpidossa suosittiin sähköistä viestintää, kuten sähköpostia ja kirja-projektia varten luotua WhatsApp-ryhmää. Osa palavereista pidettiin puhelinpalavereina. Tämän ohella kenttätyövaiheessa haastatteluja pyrittiin haastateltavien aikataulujen mukaan varaamaan useampia samoille päiville, jottei edestakaista matkustelua tulisi niin paljon. Lisäksi turhaa tulostamista vältettiin.

8.3 Oman ammatillisen kasvun reflektointi

Tutkimuksellisen kehittämistyön toteuttaminen opinnäytetyönä toi mukanaan monenlaisia ajatuksia ja oivaltamisen hetkiä. Prosessin aikana oivalsin uudella tavalla tutkimuksellisen kehittämisen idean, jossa teoria ja käytännön kehittäminen ovat dialogissa. Aluksi näiden yhdistäminen tuntui hankalalta, enkä ollut päästä irti pakonomaisesta tarpeesta alkaa suoraan kirjoittaa opasta elokuvatoiminnasta. Lopulta palaset kuitenkin loksahelivat paikoilleen, ja tutkimuksellinen kehittämissprosessi kenttävaiheineen ja analysointineen sekä oppaan kirjoitustöineen vei mennessään.

Sekä opinnäytetyöprosessin että koko sosiaalialan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tärkeimpänä oppimiskokemukseni näenkin juuri tutkimuksellisen kehittämisen merkityksen ymmärtämisen. Aiemman työkokemuksen perusteella kehittämistyö oli jostain syystä näyttäytynyt

kovin pinnallisena toimintakäytänteiden muutoksena ilman sen syvällisempiä perusteita. Sitä vastoin luovuutta ja innovatiivista otetta sekä tutkittua tietoa yhdistelemällä kehittämistyö voidaan rakentaa lujalle perustukselle. Kehittämisen on aina oltava tarkoituksenmukaista ja perusteltua.

Tämäntyyppinen kehittämistyö tuki asiantuntijuuden, itseilmaisun ja etätyöskentelytaitojen kehittämistä. Oppaassa sain kertoa ryhmämuotoisesta elokuvatoiminnasta ja sen toteuttamisesta sekä siten tuoda toimintaan osallistuneiden ääntä kuuluville. Kokemusten jakaminen harjaannuttaa vähintään yhtä paljon kertojaa kuin vastaanottajaakin. Toisaalta kirjamuotoisen oppaan tekeminen luotsasi myös ilmaisemaan itseäni mahdollisimman ymmärrettävästi ja kansantajuisesti, verhoutumatta sosiaalialan ammattitermistön taakse. Kohtaamisen ammattilaiselle tällainen taito on ensiarvoisen tärkeää. Yhä enenevässä määrin on myös syytä pitää meteliä omasta ammattialasta, mikä sekin vaatii sujuvaa suullista ja kirjallista viestintää. Lisäksi pääosin etätyönä toteutettu oppaan kirjoitusprosessi kartutti etätyöskentelyssä tarvittavia taitoja, jotka nekin ovat nykyajan työelämässä erittäin hyödyllisiä. Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen merkitys ja niiden vaikutus tiimin ilmapiiriin avautui kehittämistyön monipolvisen prosessin aikana erityisen valaisevalla tavalla.

Aivan kuin elokuvatoiminnalla itsellään ja valmiilla elokuvalla, myös kehittämisprosessilla ja oppaalla oli omat tavoitteensa. Niin elokuva kuin opas syntyvät jonkin toiminnan lopputuotteena. Jos toiminnassa keskitytään ainoastaan lopputuotteen valmistamiseen, valtava osa itse prosessin hyödyistä saatetaan sivuuttaa. Kapeakatseisuuden sijaan onkin syytä edetä askel kerrallaan kohti päätavoitetta, ohittamatta merkittäviä virstanpylväitä matkan varrella. Itselleni tämän oivaltaminen vaati pitkäkestoista kypsyttelyä, mutta se oli vaivan arvoista. Tuskallisuus ja ajoittainen tahmeus olivat osa oppimisprosessia. Elokuvantekokin voi tuntua työläältä ja välillä vastoinkäymiset saattavat uuvuttaa työryhmän, mutta siitä huolimatta siihen kannattaa yhdessä tarttua. Prosessin lopputuotteella, oli kyseessä sitten elokuva tai tässä tapauksessa opas, on aina jotain annettavaa paitsi tekijöille itselleen myös sen äärellä viivähtävälle katsoja- tai lukijakunnalle.

Osallisuuden kokemuksen merkitys yksilölle ja ympäröivälle yhteisölle syvenivät kehittämistyön edetessä. Jokaisen sosiaalialalla työskentelevän olisikin tärkeää hahmottaa oma tapansa Isolan ym. (2018, 5, 10, 23–24, 60) määrittelemän osallisuustyön tekemiseen. Oli se sitten osallistavien taidelähtöisten menetelmien hyödyntämistä tai jotain ihan muuta, on kyse tasavertaisesta kohtaamisesta (ks. Sivenius ja Friman 2017, 35; Westerlund ym. 2016, 8; Åstrand 2017, 81, 84) sekä dialogista asiantuntijoiden ja asiakkaiden välillä (Laitinen ja Niskala 2013, 13–14). Osallisuuden kokemusten mahdollistaminen paitsi tukee yksilöitä ja ryhmiä myös palkitsee työntekijää. Erityisen hedelmällistä on tukea osallisuutta toiminnan avulla ja yhdessä tekemällä (ks. esim. Kiilakoski ja Tervahartiala 2015, 42–44). Kuten raportin otsikkokin sen ilmaisee: ”Loppujen lopuksi siitä hyötyy eniten itse – ne, jotka sitä tekee.”

Osallisuus kulki kantavana ajatuksena läpi koko tämän opinnäyte- ja kehittämistyöprosessin. Osallisuuden käsitteeseen ja osallistaviin taidelähtöisiin menetelmiin teoriassa tutustuminen oli hyvä perusta jatkaa kehittämistyön toteutukseen ja menetelmävalintoihin, joissa niissäkin huomi-

oitiin osallisuus niin elokuvatoimintaa toteuttavien kuin toimintaan osallistuneidenkin näkökulmasta. Elokuvatoiminnan opas työstettiin vahvasti paitsi haastateltujen nuorten kokemusten myös menetelmää pitkään kehittäneiden hiljaisen tiedon pohjalta. Runsaalla suorien lainausten käytöllä kehittämistyön raportissa haluttiin tuoda esille erityisesti haastateltujen ääntä, mikä saa raportin ja oppaan täydentämään toisiaan. Parhaassa tapauksessa osallisuus läpileikkaa myös tulevaa oppaan käyttöä elokuvatoiminnasta kiinnostuneiden sosiaalialan asiantuntijoiden joukossa. Kehittämistyön ja elokuvatoiminnan tarina voi jatkua oppaana erään haastatellun sanoin:

Mä oisin toivonu, että tämä [opas/kirja] ois tullu henkilönä sinne. Se ois kertonu just, et mikä toimi, missä ois ollu isoja parannettavia ja mitä ne ite huomaa matkan varrella. Niin se ois auttanu ainakin henkilökohtasesti tosi paljo eteenpäin. Se ois antanu uusia ajatuksia.

Osallistavaan, ryhmämuotoiseen elokuvatoimintaan tutustuminen monien roolien kautta on opettanut paljon tästä hienosta menetelmästä. Ennen kaikkea se on osoittanut hyvin vaikuttavan tavan kohdata yksilöitä ja ryhmiä osallistavan yhteisöllisen tekemisen merkeissä. On ollut upeaa huomata niin tutkijan kuin käytännön soveltajankin näkökulmasta, kuinka elokuvatoiminta saa erilaiset ihmiset laittamaan itsensä likoon yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Toiminnan edut ja hyvät kokemukset kantavat pitkälle. Elokuvatoiminnassa kyse on fasilitoinnista – innostamisesta ja mahdollistamisesta (Kiilakoski ja Tervahartiala 2015, 35–36, 41–42; Lintumäki 2018-04-20; Åstrand 2017, 81, 84) – sekä heittäytyvästä asiakaslähtöisyydestä, jota tulevaisuuden työelämässä tarvitaan (ks. Gruber 2016, 30–31; Ketomäki 2014, 170–173). Näiden kokemusten ja oivallusten täydentäessä asiantuntijuuden matkalaukkuani voin hyvillä mielin jatkaa uusien haasteiden äärelle, mitä ne sitten ikinä tuovatkaan tullessaan.

8.4 Jatkotutkimus- ja kehittämisideat

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteena oli madaltaa kynnystä ottaa ryhmämuotoisen elokuvatoiminnan menetelmä käyttöön erilaisissa sosiaalialan toimintaympäristöissä sekä muissa yhteyksissä, joissa elokuvanteosta ollaan kiinnostuneita. Tehtäiskö leffa? -oppaalla rohkaistaan uusia tekijöitä ottamaan koppi vetovoimaisesta toimintamuodosta. Toisaalta parhaimmankaan oppaan ei voida yksin olettaa jonkin tietyn menetelmän haltuunoton olevan itsestäänselvyys. Eskola (2018, 228) kuvailee osuvasti tutkijan näkökulmasta kehittämistyön rajoitteita:

Tutkijan on myös osattava jossain vaiheessa laittaa työnsä piste. – – Aineistoon (ja sitä kautta tutkittavaan ilmiöön) tehdään joukko retkiä ja tutustutaan siihen, aivan kuten turistimatalla uuteen kaupunkiin tutustutaan eri tavoin. Matka päättyy kuitenkin aikanaan ja on aika lähteä kotiin. Tutkijakin joutuu jossain vaiheessa päättämään, että tämä työ on valmis, vaikka sitä voisi vielä työstää vaikka kuinka. Samaan kaupunkiin voi palata jos mielenkiintoa jäi, tai seuraavan matkan voi tehdä jollekin toiselle paikkakunnalle. (Eskola 2018, 228.)

Kehittämisprosessia ei voi jäädä viilaamaan loputtomiin. Jossain kohtaa tulee vastaan hetki, jolloin prosessi on saatettava päätökseen. Tässäkin kehittämistyössä saatiin paljon aikaiseksi, mutta joitakin kiinnostavia polkuja jäi kulkematta. Kuten edellä on arvioinnin yhteydessä todettu, aivan kaikkea toivottua materiaalia ei Tehtäiskö leffa? -kirjaan kehittämisprosessin aikana saatu sisällytettyä. Näiden lisämateriaalien, kuten elokuvanteon eri osa-alueita koskevien video-ohjeistusten,

tekeminen jääkin odottamaan otollisempaa hetkeä. Lisäksi itse opasta ja sen soveltuvuutta sosiaalialalle voitaisiin arvioida käytännön kokeilun ja lukijoiden palautteen avulla.

Toikko ja Rantanen (2009, 60, 63) mainitsevat koulutukset kehittämistyön tulosten levittämisen tukena. Yksittäisillä koulutuspäivillä tuotetta voidaan markkinoida, mutta vasta pidempikestoiset koulutusprosessit, kuten useammat workshop-tyyppiset tapaamiset, edistävät oikeasti uuden toimintatavan leviämistä. Loppukäyttäjille suunnatut koulutukset ja palautteenkeruu myös ovat omiaan tuotteen – kuten elokuvanteon opasmateriaalin tai elokuvatoiminnan ylipäättään – edelleenkehittäelyssä. Näin elokuvatoiminnan levittäminen ja kehittäminen eri toimintaympäristöille ja käyttäjille voi sekin olla osallistavaa, kuten itse menetelmäkin on. Ideaa mahdollisesta oppaaseen perustuvasta koulutuksesta ja verkkokurssista on jo ilmoille heiteltykin. Kehittämistyön rajoituksen kannalta järkevintä kuitenkin oli, että koulutuksen konseptointi jäi omaksi prosessikseen.

Elokuvatoiminnan menetelmää voidaan kehittää monin tavoin. Esimerkiksi Versova Puu -videokirjaston tuotanto on jatkossa katsottavissa myös YouTubessa Kirkkohallituksen ostettua oikeudet niiden julkaisuun, mikä on omiaan lisäämään elokuvatoiminnassa tuotettujen lyhytelokuvien käyttöä. Vuodesta 2019 lähtien Versova Puu -elokuvatoimintaa tehdään osarahoituksella tehden elokuvia tilaustyönä, jolloin tilaaja maksaa osan toimintakuluista. Esimerkiksi vuoden 2019 lyhytelokuvan on tilannut 20-vuotista taivaltaan juhliiva Avartti-säätiö. Yhdistyksen tulevaisuuden haaveena on myös koko illan elokuvan tekeminen sponsoreiden tukemana. (Vehkaoja 2018-12-10.)

Aika näyttääkin, kuinka ryhmämuotoinen elokuvatoiminta oppaan avulla ottaa tuulta siipiensä alle osana erilaisten kohderyhmien parissa tehtävää sosiaalialan työtä, kenties aivan uudelaissa toimintaympäristöissä. Ryhmämuotoisen elokuvatoiminnan saralla on nähty lukuisia erilaisia kokeiluja ja myös melkoisia menestystarinoita. Välillä on opittu asioita kantapään kautta. Paljon on nautittu yhdessä tekemisen riemusta taiteellisesti kiehtovan tarinankerrontamuodon äärellä. Tässä vaiheessa lienee jo aika tiedustella, millainen on sinun ryhmäsi elokuva. Uskalla rohkeasti nostaa kamera pöydälle ja kysyä: "Tehtäiskö leffa?"

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

ANTTONEN, Erja 2011. Yhteisötaide eri-ikäisten kohtaamisessa: Löytäjää saa pitää. LUNDBOM, Pia ja HERRANEN, Jatta (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 86–96.

AP HAGLUND OY / AMAZEMENT s.a. Tervetuloa Kaikki kuvaa -sivustolle [verkkójulkaisu]. [Viitattu 2018-11-04.] Saatavissa: <http://kaikkikuvaa.fi/>

van BIJLEVELD, Ganna G., DEDDING, Christine W. M. ja BUNDERS-AELEN, Joske F. G. 2015. Children's and young people's participation within child welfare and child protection services: a state-of-the-art review [verkkolehti]. *Child and Family Social Work* 20:2015, 129–138. [Viitattu 2018-10-23.] Saatavissa: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=a664f0a9-6cfd-4b17-9e88-9d8e23d2daeb%40pdc-v-sessmgr06>

BRUNILA, Kristiina ja ISOPAHKALA-BOURET, Ulpukka 2014. Marginaali säätelevänä ja tuottavana voimana. Julkaisussa: BRUNILA, Kristiina ja ISOPAHKALA-BOURET, Ulpukka (toim.) Marginaalin voima! Aikuiskasvatuksen 51. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura, 23–37.

CHOUDHARY, Rashmi ja GUPTA, Deepali Sharma 2017. Civic engagement a precursor to well-being [verkkolehti]. *Indian Journal of Health and Wellbeing* 8(2):2017, 152–156. [Viitattu 2018-10-16.] Saatavissa: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=9&sid=1f3b7cec-1d97-4d81-8990-5298744d2581%40sessionmgr103>

CRESWELL, John W. 2002. Educational research: planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research. Upper Saddle River, New Jersey: Merrill.

CRESWELL, John W. 2014. Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. International student edition. Thousand Oaks: SAGE Publications.

DOLLIN, Sian ja DAY, Jan 2013. How working with a community arts project benefits service users [verkkolehti]. *Mental Health Practice*, 16(8):2013, 36–38. [Viitattu 2018-10-30.] Saatavissa: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.savonia.fi/ehost/detail/detail?vid=0&sid=86bb76ed-d7d8-4cf1a948-13d87b90b997%40sessionmgr103&data=Jmxhbm9Zmkmc2l0ZT1laG9zdC1sa-XZl#AN=87545063&db=afh>

ESKOLA, Jari 2018. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Julkaisussa: VALLI, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 209–231.

ESKOLA, Jari ja VASTAMÄKI, Jaana 2015. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Julkaisussa: VALLI, Raine ja AALTOLA, Juhani (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–44.

FINTO s.a. Suomalainen sanasto- ja ontologiapalvelu [verkkójulkaisu]. [Viitattu 2019-01-01.] Saatavissa: <https://finto.fi/fi/>

GRUBER, Martin 2016. Participatory ethnographic filmmaking: Transcultural collaboration in research and filmmaking [verkkolehti]. *Visual Ethnography Journal* 5(1):2016, 15–44. [Viitattu 2018-10-17.] Saatavissa: https://www.researchgate.net/publication/306306506_Participatory_ethnographic_filmmaking_Transcultural_collaboration_in_research_and_filmmaking

HAKALA, Juha T. 2015. Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Julkaisussa: VALLI, Raine ja AALTOLA, Juhani (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 14–26.

HEIDE, Nina 2013. "Tää on ite asiassa mejän leffa": Elokvatoiminta seurakunnan nuorisotyön menetelmänä Sotkamossa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 2019-01-09.] Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013111817312>

HEIKKINEN, Hannu L. T. 2015. Toimintatutkimus: Kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Julkaisussa: VALLI, Raine ja AALTOLA, Juhani (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 204–219.

HEIMONEN, Kirsi, KALLIO-TAVIN, Mira ja PUSA, Tiina 2015. Johdatusta kesken-erillisyyteen. Julkaisussa: HEIMONEN, Kirsi, KALLIO-TAVIN, Mira ja PUSA, Tiina (toim.) Kesken-erillään: taiteessa altistumisesta. Aalto-yliopiston julkaisusarja Taide + Muotoilu + Arkkitehtuuri 2:2015. Helsinki: Aaltoyliopisto, 7–16.

HIRSJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirkko ja SAJAVAARA, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

HOECHNER, Hannah 2015. Participatory filmmaking with Qur’anic students in Kano, Nigeria: ‘speak good about us or keep quiet!’ [verkkolehti]. International Journal of Social Research Methodology, vol 18. 6:2015, 635–649. [Viitattu 2018-10-16.] Saatavissa: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&sid=dbcbdf09-cbdc-4659-808c-649e9dacd8e9%40pdc-v-sessmgr05>

HOUNI, Pia, PÄSSILÄ, Anne ja VÄKEVÄ, Lauri 2017. Taide kaikkien oikeutena. Julkaisussa: HOUNI, Pia, PÄSSILÄ, Anne ja VÄKEVÄ, Lauri (toim.) Taide kuuluu kaikille. Nuorisotutkimuksen Taide-teemanumero 35 (1–2):2017, 1–4.

HOWARTH, Sharon, MORRIS, David, NEWLIN, Meredith ja WEBBER, Martin 2014. Health and social care interventions which promote social participation for adults with learning disabilities: a review [verkkolehti]. British Journal of Learning Disabilities 44:2014, 3–15. [Viitattu 2018-10-23.] Saatavissa: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=-10&sid=a664f0a9-6cfd-4b17-9e88-9d8e23d2daeb%40pdc-v-sessmgr06>

HÄKÄMIES, Annukka 2013. Osallistavaa taidetta tarvitaan [verkkokirja]. Julkaisussa Voimaa taiteesta – Malleja taiteen soveltamiseen hyvinvointialalla. Tutkivan teatterityön keskuksen julkaisu. Tampereen yliopisto, 9–10. [Viitattu 2018-09-13.] Saatavissa: http://www.voimaataiteesta.fi/uploads/pdf/Voimaa_taideesta.pdf

ISOLA, Anna-Maria, KAARTINEN, Heidi, LEEMANN, Lars, LÄÄPERI, Raija, SCHNEIDER, Taina, VALTARI, Salla ja KETO-TOKOI, Anna 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa [verkkoaineisto]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen työpaperi 33/2017. [Viitattu 2018-10-24.] Saatavissa: <https://www.julkari.fi/handle/10024/135356>

ISOPAHKALA-BOURET, Ulpukka ja BRUNILA, Kristiina 2014. On aika puhua marginaalista. Julkaisussa: BRUNILA, Kristiina ja ISOPAHKALA-BOURET, Ulpukka (toim.) Marginaalin voima! Aikuis- ja nuorisokasvatusta 51. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura, 11–19.

KANANEN, Jorma 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä: Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

KANANEN, Jorma 2015. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas: Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

KENNELLY, Jacqueline 2018. Envisioning Democracy: Participatory Filmmaking with Homeless Youth [verkkolehti]. Canadian Review of Sociology/Revue canadienne de sociologie 55(2):2018, 190–210. [Viitattu 2018-10-16.] Saatavissa: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/cars.12189>

KETOMÄKI, Jaana 2014. Heittäytyminen on yhteinen matka tuntemattomaan. Julkaisussa: JÄMSÉN, ARJA ja PYYKKÖNEN, Anne (toim.) Osallisuuden jäljillä. Joensuu: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry, 170–173.

KEURU, Kari 2009. Blogit oppimisympäristönä. Julkaisussa: HERRANEN, Jatta (toim.) Kohti kumppanuuksia. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan askeleita Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 13:2009. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 94–105.

KIILAKOSKI, Tomi ja TERVAHARTIALA, Marika 2015. Taiteen osallisuus, osallisuuden taide – Tulkin-toja taidelähtöisten menetelmien käytöstä koulussa [e-artikkeli]. Julkaisussa: Sosiaalipedago-ginen aikakauskirja 16, 31–68. [Viitattu 2018-10-23.] Saatavissa: https://www.researchgate.net/profile/Tomi_Kiilakoski/publication/303281530_Taiteen_osallisuus_osallisuuden_taide_-_Tulkin-toja_taidelahtöisten_menetelmien_kaytosta_koulussa_The_art_of_participation_participation_through_art_interpretations_on_the_use_of_art-based_methods_in/links/573af20708ae-9f741b2d4511.pdf

KOVANEN, Marjo ja työryhmä 2013. Elokuvasvatuksen opas. Helsinki: Nemo.

KUNTALAKI. L 2015/410. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-10-23.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410>

KUOPPAMÄKI, Anna ja VILMILÄ, Fanny 2017. ”Musta tuntui, että mulla on ohjat” – nuoret musiikillisen toimijuuden sanoittajina. Julkaisussa: HOUNI, Pia, PÄSSILÄ, Anne ja VÄKEVÄ, Lauri (toim.) Taide kuuluu kaikille. Nuorisotutkimuksen Taide-teemanumero 35 (1–2):2017, 5–25.

KUPIAINEN, Reijo ja SINTONEN, Sara 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Palmenia.

KÄNKÄNEN, Päivi 2013. Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa – kohti tilaa ja kokemuksia. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

KÄNKÄNEN, Päivi 2018. Taidelähtöiset menetelmät [verkkójulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2018-11-02.] Saatavissa: https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tu-eksi/menetelmat/taidelahtöiset_menetelmat

LAITINEN, Merja ja NISKALA, Asta 2013. Sosiaalityön suhde asiakkuuteen. Julkaisussa: LAITINEN, Merja ja NISKALA, Asta (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 9–16.

LAKI IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN TOIMINTAKYVYN TUKEMISESTA SEKÄ SOSIAALI- JA TERVEYS-PALVELUISTA. L 2012/980. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-10-23.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>

LAKI SOSIAALIHUOLLON ASIAKKAAN ASEMASTA JA OIKEUKSISTA. L 2000/812. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-10-23.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

LAPINLAHDEN SEURAKUNNAN NUORISOTYÖN JA NUORTEN ELOKUVARYHMÄ LENDA PRODUCTIONSIN YHTEISTYÖPROJEKTI 2017–2018. Tehtäiskö leffa? -oppaaseen tulevaa kuvitusta [digikuvakollaasi]. Google Drive, elokuvaprojektin tiedostot [verkkójulkaisu]. Sijainti: Lapinlahti: Srk-projektin jaettu kansio.

LASTEN JA NUORTEN TAIDEKALENTERI SUOMI100 s.a. Etusivu [verkkójulkaisu]. [Viitattu 2018-11-04.] Saatavissa: <http://www.suomikalenteri.fi/>

LASTENSUOJELULAKI. L 2007/417. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-10-23.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

LIIKANEN, Taru 2014. Tekemistä vai taitamista? Tapaustutkimus Operaatio Pulssin Make a Movie -kurssin elokuvakasvatuksesta, taustoista ja tavoitteista. Aalto-yliopisto. Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. Taiteen laitos, kuvataidekasvatus. Pro gradu -tutkielma. Sijainti: Helsinki: Aalto-yliopisto, Learning centre.

LIN, Chang-Hsin ja SHIH, Ju-Ling 2018. Analysing Group Dynamics of a Digital Game-based Adventure Education Course [verkkolehti]. Educational Technology & Society 21(4):2018, 51–63. [Viitattu 2018-11-04.] Saatavissa: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=90747011-55fc-4c0a-9694-130ebfc7377e%40pdc-v-essmgr06>

LINTUMÄKI, Aki 2018-04-20. Media- ja yhteisötaiteilija. [Luento.] Osallisuudella hyvinvointia -seminaari. Iisalmi: Savonia-ammattikorkeakoulu.

LUNDBOM, Pia ja HERRANEN, Jatta 2011. Sosiaalisen vahvistamisen ajankohtaisuus. Julkaisussa: LUNDBOM, Pia ja HERRANEN, Jatta (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 4–12.

MALTE-COLLIARD, Katri ja LAMPO, Marjukka 2013a. Voimaa taiteesta 2010–2013 ja Johdanto [verkkokirja]. Julkaisussa: Voimaa taiteesta – Malleja taiteen soveltamiseen hyvinvointialalla. Tutkivan teatterityön keskuksen julkaisu. Tampere: Tampereen yliopisto, 2, 5. [Viitattu 2018-09-12.] Saatavissa: http://www.voimaataiteesta.fi/uploads/pdf/Voimaa_taideesta.pdf

MALTE-COLLIARD, Katri ja LAMPO, Marjukka 2013b: Soveltavan taiteen palveluita hyvinvointialalle. Julkaisussa: Voimaa taiteesta – Malleja taiteen soveltamiseen hyvinvointialalla [verkkokirja]. Tutkivan teatterityön keskuksen julkaisu. Tampereen yliopisto, 16–19. [Viitattu 2018-09-13.] Saatavissa: http://www.voimaataiteesta.fi/uploads/pdf/Voimaa_taideesta.pdf

MEHTONEN, Tuija 2011. Sosiaalisen vahvistamisen osaaminen. Julkaisussa: LUNDBOM, Pia ja HERRANEN, Jatta (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 13–29.

MILLERSON, Gerald. 1991. The Technique of Lighting for Television and Film. Oxford: Focal Press.

MÄKISALO-ROPPONEN, Merja 2016. Kohti yhdessä tekemisen kulttuuria. Helsinki: Draamatyö.

MÄÄTTÄ, Mirja ja AALTONEN, Sanna 2016. Between rights and obligations – rethinking youth participation at the margins [verkkolehti]. International Journal of Sociology and Social Policy, 36 (3–4):2016, 157–172. [Viitattu 2018-10-23.] Saatavissa: <http://www.emeraldinsight.com.ezproxy.savonia.fi/doi/pdfplus/10.1108/IJSSP-09-2014-0066>

NUORISOLAKI. L 2016/1285. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-10-23.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

NÄRHI, Kati, KOKKONEN, Tuomo ja MATTHIES, Aila-Leena 2013. Nuorten aikuisten miesten osallisuuden ja toimijuuden reunaehdot sosiaali- ja työvoimapalveluissa. Julkaisussa: LAITINEN, Merja ja NISKALA, Asta (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 113–145.

OIKARINEN-JABAI, Helena 2017. Suomensomalialaiset nuoret paikantumisiaan tutkimassa. Julkaisussa: HOUNI, Pia, PÄSSILÄ, Anne ja VÄKEVÄ, Lauri (toim.) Taide kuuluu kaikille. Nuorisotutkimuksen Taide-teemanumero 35 (1–2):2017, 40–54.

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ 2017. Jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus mieleiseen harrastukseen [verkkoinfo]. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 19:2017. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. [Viitattu 2018-07-18.] Saatavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80110/okm19.pdf>

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ 2019. Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden parantaminen [verkkosivu]. [Viitattu 2019-02-13.] Saatavissa: <http://minedu.fi/taidejakulttuuri>

PARK, Eunhee, KULBOK, Pamela A., KEIM-MALPASS, Jessica ja KENNEDY, Michael J. 2017. Adolescent Smoking Prevention: Feasibility and Effect of Participatory Video Production [verkkolehti]. Journal of Pediatric Nursing 36:2017, 197–204. [Viitattu 2018-10-16.] Saatavissa: https://ac-els-cdn-com.ezproxy.savonia.fi/S0882596316303876/1-s2.0-S0882596316303876-main.pdf?_tid=a3bd3314-f54b-44f9-9233-65d1af057923&acdnat=1539599079_a4e7a010b8dc30410b06de-a4c50dc652

PERUSOPETUSLAKI. L 1998/628. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-10-23.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

PIRILÄ, Kari ja KIVI, Erkki 2005. Otos. Elävä kuva – elävä ääni -sarja. Ensimmäinen osa. Helsinki: Like.

PIRILÄ, Kari ja KIVI, Erkki 2008. Leikkaus. Elävä kuva – elävä ääni -sarja. Toinen osa. Helsinki: Like.

- PIRILÄ, Kari ja KIVI, Erkki 2010. Teos. Elävä kuva – elävä ääni -sarja. Kolmas osa. Helsinki: Like.
- PRITZKER, Suzanne ja RICHARDS-SCHUSTER, Katie 2016. Promoting Young People’s Participation: Exploring Social Work’s Contribution to the Literature [verkkolehti]. *Social Work* 61 (3):2016, 217–226. [Viitattu 2018-10-23.] Saatavissa: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&sid=a664f0a9-6cfd-4b17-9e88-9d8e23d2daeb%40pdv-sessmgr06>
- PYYKKÖNEN, Anne 2014. Oivalluksesta osallisuuteen – Sallin matkassa. Julkaisussa: JÄMSÉN, ARJA ja PYYKKÖNEN, Anne (toim.) *Osallisuuden jäljillä*. Joensuu: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry, 22–32.
- ROGERS, Matthew 2017. Participatory Filmmaking Pedagogies in Schools: Tensions Between Critical Representation and Perpetuating Gendered and Heterosexist Discourses [verkkolehti]. *Studies in Social Justice* 11(2):2017, 195–220. [Viitattu 2018-10-18.] Saatavissa: <https://journals.library.brocku.ca/index.php/SSJ/article/view/1522>
- SAVOLAINEN, Miina 2008. *Maailman ihanin tyttö*. Helsinki: Blink Entertainment.
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU 2016a. Opinnäytetyön ohjaus [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-08-06.] Saatavissa: <https://reppu.savonia.fi/opinnaytetyo/yamktutkinnot/Sivut/Ohjaus.aspx>
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU 2016b. Opinnäytetyön toteutus ja raportointi [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-08-06.] Saatavissa: <https://reppu.savonia.fi/opinnaytetyo/yamktutkinnot/Sivut/Toteutusjaraportointi.aspx>
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU 2018a. Opinnäytetyöt (YAMK-tutkinnot) [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-08-06.] Saatavissa: <https://reppu.savonia.fi/opinnaytetyo/yamktutkinnot/Sivut/default.aspx>
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU 2018b. Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-08-06.] Saatavissa: <https://reppu.savonia.fi/opinnaytetyo/yamktutkinnot/Sivut/Eettisyysluotettavuus.aspx>
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU 2018c. Opinnäytetyön julkaiseminen ja kypsyysnäyte [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-08-06.] Saatavissa: <https://reppu.savonia.fi/opinnaytetyo/yamktutkinnot/Sivut/Julkaiseminenjakypsyysnayte.aspx>
- SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU 2018d. Mikä opinnäytetyön työsuunnitelma on ja miksi se tehdään [verkkojulkaisu]? [Viitattu 2019-01-01.] Saatavissa: <https://reppu.savonia.fi/opinnaytetyo/yamktutkinnot/Sivut/Opinnaytetyosuunnitelmantekeminen.aspx>
- SIVENIUS, Ari ja FRIMAN, Iina 2017. Taidelähtöinen projekti tutkimuksellisena lähestymistapana – nuorten elämää kuvin ja sanoin. Julkaisussa: HOUNI, Pia, PÄSSILÄ, Anne ja VÄKEVÄ, Lauri (toim.) *Taide kuuluu kaikille*. Nuorisotutkimuksen Taide-teemanumero 35 (1–2):2017, 26–39.
- SOTKAMON SEURAKUNTA s.a. Nuorisotyö [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-11-04.] Saatavissa: <https://www.sotkamonseurakunta.fi/18-nuorisotyö>
- SUOMEN PERUSTUSLAKI. L 1999/731. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-10-23.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- SÄRKELÄ-KUKKO, Mona 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Julkaisussa: JÄMSÉN, ARJA ja PYYKKÖNEN, Anne (toim.) *Osallisuuden jäljillä*. Joensuu: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry, 34–50.
- TALO, Cosimo, MANNARINI, Terri ja ROCHIRA, Alessia 2014. Sense of Community and Community Participation: A Meta-Analytic Review [verkkolehti]. *Soc Indic Res* 117:2014, 1–28. [Viitattu 2018-10-16.] Saatavissa: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.savonia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=1f3b7cec-1d97-4d81-8990-5298744d2581%40sessionmgr103>

- TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS 2019. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra) [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2019-01-09.] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sokra>
- TOIKKO, Timo ja RANTANEN, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- TUOMI, Jouni ja SARAJÄRVI, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- TYÖRYHMÄ 2017-11-28. Palaverimuistio 28.11.2017 [PLE-blogi]. [Viitattu: 2018-07-16.] Saatavilla: <https://blogi.savonia.fi/ninaheide/wp-content/uploads/sites/4435/2017/11/Palaverimuistio-28.11.2017.pdf>
- TYÖRYHMÄ 2018-01-17. Palaverimuistio 17.1.2018 [PLE-blogi]. [Viitattu: 2018-07-16.] Saatavilla: <https://blogi.savonia.fi/ninaheide/wp-content/uploads/sites/4435/2018/01/Palaverimuistio-17.1.2018.pdf>
- UNETON48 s.a. Etusivu [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2018-11-04.] Saatavissa: <https://uneton48.com/>
- VALKAMA, Katja ja RAISIO, Harri 2013. Kansalaisraati – Deliberatiivinen demokratia rakenteellisen sosiaalityön muotona. Julkaisussa: LAITINEN, Merja ja NISKALA, Asta (toim.) Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä. Tampere: Vastapaino, 87–112.
- VALTIONEUVOSTON KANSLIA 2017. Ratkaisujen Suomi: Puolivälin tarkistus. Hallituksen toimintasuunnitelma vuosille 2017–2019 [verkkoaineisto]. Hallituksen julkaisusarja 5:2017. [Viitattu 2018-10-23.] Saatavissa: http://valtioneuvosto.fi/documents/10616/4610410/Toimintasuunnitelma+H_5_2017+280417.pdf
- VEHKAOJA, Kari-Pekka 2017-10-26. Varapuheenjohtaja / Erityisnuorisotyönohjaaja. [Puhelinkeskustelu.] Sotkamo: Versova Puu ry.
- VEHKAOJA, Kari-Pekka 2018-12-10. Varapuheenjohtaja / Erityisnuorisotyönohjaaja. [Puhelinkeskustelu.] Sotkamo: Versova Puu ry.
- VERSOVA PUU ry 2019a. Etusivu [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2019-01-03.] Saatavissa: <http://versovapuu.fi/>
- VERSOVA PUU ry 2019b. Elokuvat toiminta [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2019-01-03.] Saatavissa: <http://versovapuu.fi/elokuvatoiminta/>
- VILKKA, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- VILKKA, Hanna ja AIRAKSINEN, Tiina 2003. Toiminnallinen oppinäytetyö. Helsinki: Tammi.
- VILMILÄ, Fanny 2016. Elämäntaitojen äärellä. Taidetyöpaja nuorten elämäntaitojen vahvistajana [verkkokirja]. Nuorisotutkimusseuran verkkajulkaisuja 102. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. [Viitattu 2018-09-12.] Saatavissa: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/elamantaitojen_aarella.pdf
- VIROLAINEN, Jutta 2015. Näkökulmia osallistumiseen, osallisuuteen ja osallistumattomuuteen taiteen ja kulttuurin kentällä [verkkokirja]. Julkaisussa: PYYKKÖNEN, Miika (toim.) Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja 2015. Helsinki: Kulttuuripolitiikan tutkimuksen seura, 100–107. [Viitattu 2018-10-23.] Saatavissa: <https://journal.fi/kultpol/article/view/60082>
- WESTERLUND, Heidi, LEHIKONEN, Kai, ANTTILA, Eeva, HOUNI, Pia, KARTTUNEN, Sari, VÄKEVÄ, Lauri, FURU, Patrick, HEIMONEN, Marja, JANSSON, Satu-Mari, JUNTUNEN, Marja-Leena, KANTONEN, Lea, LAES, Tuulikki, LAITINEN, Liisa, LAUKKANEN, Anu ja PÄSSILÄ, Anne 2016. Taiteet, tasa-arvo ja hyvinvointi: Katsaus kansainväliseen tutkimukseen [verkkoaineisto]. Kokos-julkaisu 2:2016. Helsinki: ArtsEqual ja Taideyliopisto. [Viitattu 2018-09-12.] Saatavissa: <http://www.artsequal.fi/documents/14230/0/Katsaus+kansainvaliseen+tutkimukseen/9c77-2fd2-edd5-46ee-9807f8004590cf52>

YLIKOSKI, Esa ja KURIKKA, Pauli 2009. Toiminnallisuus ja tutkimuksellisuus opinnäytetyössä – kehittämisprojektin ja opinnäytetyön yhdistämisen mahdollisuuksia. Julkaisussa: HERRANEN, Jatta (toim.) Kohti kumppanuuksia. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan askeleita Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Sarja B. Projektiraportit ja selvitykset 13:2009. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 106–118.

ÅSTRAND, Riikka 2017. Taiteen mahdollisuudet, rajat ja riskit vaikeissa tilanteissa olevien nuorten tukemisessa – Myrsky-hankkeen taiteilijaohjaajien näkemyksiä. Julkaisussa: HOUNI, Pia, PÄSILÄ, Anne ja VÄKEVÄ, Lauri (toim.) Taide kuuluu kaikille. Nuorisotutkimuksen Taide-teemanumero 35 (1–2):2017, 80–91.

ÖYSTILÄ, Satu 2012. Ryhmädynamiikka ja ryhmän ohjaaminen [verkkójulkaisu]. [Viitattu 2018-11-04.] Saatavissa: <http://www.redu.fi/loader.aspx?id=d1b0aca1-5c45-46b7-98b3-8318264-35e06>

LIITE 1: KEHITTÄMISPROSESSIN AIKATAULULLINEN ETENEMINEN

TAULUKKO 6. YAMK-opinnäyte- ja kehittämistyöprosessin eteneminen opiskelijan (hops), Savonia-ammattikorkeakoulun (ont-prosessi) ja kehittämistyön (kirjaprojekti) näkökulmista

	Aikajana	Opiskelija (hops)	Savonia-amk (ont-prosessi)	Kehittämistyö (Opas elokuva-toiminnasta)
PLE-ympäristö: blogi. savonia.fi/ninaheide	5–10/2017	ideointi, toimeksianto idean esittäminen aihekuvaus/työstäminen	 idean esittäminen aihekuvaus/palautte	ideointi, toimeksianto aihekuvaus/kommentointi
	11–12/2017	tiedonhaku: menetelmäkirjallisuus, teoreettinen viitekehys kirjaprojektin suunnitelmien ja käytännön asiat -palaveri 28.11. työsuunnitelman työstäminen 12.12. mennessä ja esittäminen 16.12.	 työsuunnitelma/palautte ja ohjaus	 kirjaprojektin suunnitelmien ja käytännön asiat -palaveri 28.11. työsuunnitelman kommentointi 15.12. mennessä
	1/2018	työsuunnitelman muokkaaminen ohjaus- ja hankkeistamissopimus kustantaja, oppaan sisältö ja työnjako -palaveri 17.1. kirjaprojektin varsinaisen käynnistäminen	 ohjaus- ja hankkeistamissopimus	kustantajan selvittäminen ohjaus- ja hankkeistamissopimus kustantaja, oppaan sisältö ja työnjako -palaveri 17.1. kirjaprojektin varsinaisen käynnistäminen
	2–3/2018	päivitetyn työsuunnitelman esittäminen 7.2. ohjaus- ja hankkeistamissopimus sekä tutkimusluvut ont-ohjausta haastattelut/Lapinlahden elokuvaprojekti	palautte/päivitetty työsuunnitelma ohjaus ja hankkeistamissopimus ont-ohjausta	 ohjaus- ja hankkeistamissopimus kirjan työstäminen ja kustantajan selvittäminen

PLE- ympä- ristö: blogi. savo- nia.fi/ ninaheide	4-7/2018	haastattelujen litte- rointi, dokumenttien läpikäynti ja aineis- ton analysointi kirjan työstö kehittämistyön ra- portointi		kirjan työstäminen ja kustantajan sel- vittely
	8-12/2018	tilannekatsauspala- veri 10.10. kehittämistyön ra- portin työstöä kirjan "toimittami- nen" 19.12. mennessä valmis kirjan teksti- sisältö	ont-ohjausta	tilannekatsauspala- veri 10.10. kirjan työstäminen; kaikki osiot koossa 18.11. mennessä 19.12. mennessä valmis kirjan teksti- sisältö/kommen- tointi
	1-5/2019	raportin viimeistelyä ohjaus- ja hankkeis- tamissopimuksen päivitys kypsyyssäily (blogi) opinnäytetyön esit- täminen 11.4. opinnäytetyön jul- kaiseminen (kirjan julkaisu) valmistuminen	ont-ohjausta ohjaus- ja hank- keistamissopimuk- sen päivitys kypsyyssäily opinnäytetyön esittäminen 11.4. opinnäytetyön jul- kaiseminen valmistuminen	kuvat oppaaseen (ohjaus- ja hank- keistamissopimuk- sen päivitys) omakustannepro- sessin käynnistys (opinnäytetyön esittäminen 11.4.) (opinnäytetyön jul- kaiseminen) kirjan julkaisu

LIITE 2: TEHTÄISKÖ LEFFA? -OPPAAN SISÄLLÖN TYÖNJAKO

TAULUKKO 7. Tehtäiskö leffa? -oppaan työnjako (Työryhmä 2018-01-17.)

SISÄLLÖN TYÖNJAKO TEHTÄISKÖ LEFFA? -OPPAASSA		
Erityisnuorisotyön-ohjaaja (Versova Puu ry)	Elokvantekijä (Versova Puu ry)	Opiskelija (Savonia-amk)
		Esipuhe
1 Johdanto		
2 Tehtäiskö leffa? <i>Prosessin kuvaus</i>		2 Tehtäiskö leffa? <i>Toiminnan edut ja tulokset ryhmässä</i> <i>Elokvanteko työmenetelmänä</i>
	3 Mitä tarvitaan? <i>Budjetti</i> <i>Tuottajan tehtävät</i>	
		4 Ryhmä <i>Ryhmän kokoaminen</i> <i>Rajaus ja ikärakenne</i> <i>Ryhmäkoko</i> <i>Toiminnan tavoitteet</i> <i>Lopputuotteen tavoitteet</i>
5 Aloitus <i>Idea</i>	5 Aloitus <i>Mitä elokuva on?</i> <i>Tarina</i> <i>Käsikirjoitus</i>	
6 Mitä tarvitaan? <i>Kuvauspaikat ja -luvut</i> <i>Aikataulut</i> <i>Casting</i> <i>Harjoitukset</i>		
7 Kuvaukset <i>Kuvauksiin meno</i> <i>Valot</i> <i>Lavastus</i> <i>Kuvauspaikat</i> <i>Ruokahuolto</i>	7 Kuvaukset <i>Kuvaus</i> <i>(Ääni)</i> <i>Ohjaus</i> <i>Näyttelijät</i> <i>Kuvaussihteeri</i> <i>(Maskeeraus ja puvustus)</i>	
	8 Jälkituotanto <i>Leikkaus</i> <i>(Äänisuunnittelu)</i> <i>Musiikki</i> <i>Tehosteet</i> <i>Värimääritys</i> <i>Graafiset työt</i> <i>Valmis elokuva</i>	
9 Ensi-ilta		
		10 Elokvatoimintaa käytännössä <i>Versova Puu -elokvatoiminta</i> <i>Sotkamossa</i> <i>Lapinlahden elokvaprojekti</i> <i>2017–2018</i>
Liitteet		Sanasto Lähteet Liitteet

LIITE 3A: TIEDOTE HAASTATTELUISTA LAPINLAHDEN SEURAKUNNALLE

Iisalmi 18.1.2018

Tiedote Lapinlahden seurakunnalle

Lapinlahden seurakunnan nuorisotyön ja nuorten elokuvaryhmä Lenda Productionsin jälkituotannossa parhaillaan oleva lyhytelokuvaprojekti saa jatkoa. Elokvatoiminnasta työstetään käsikirjatyyppinen menetelmäopas, joka julkaistaan alustavasti loppuvuodesta 2018.

Kirjan tavoitteena on rohkaista työntekijöitä erilaisissa ympäristöissä (esim. seurakunnat, koulut, yhdistykset...) ottamaan elokuvatoiminnan menetelmä käyttöön. Kirjasta saavat tukea elokuvatoimintaa jo toteuttavat ja periaatteessa ketkä vain elokuvien teosta kiinnostuneet. Lapinlahdella toteutettu elokuvaprojekti on omanlaisensa sovel- lus elokuvatoiminnasta, ja siitä tehdään tulevaan kirjaan havainnollistava tapausesimerkki.

Taustatiedot:

Sotkamossa sijaitseva Versova Puu ry toteuttaa nuorten kristillistä elokuvatoimintaa ja erilaisia nuorisohankkeita Kainuun alueella. Toiminnassa yhdistyy nuorisotyön ja elokuva-alan asiantuntijuus. Versova Puu -elokuvatoimintaan voit tutustua osoitteessa versovapuu.fi/elokuvatoiminta/. Toiminnassa mukana olleet nuoret ja sitä toteuttavat työntekijät ovat kokeneet toiminnan vetovoimaiseksi ja nuorten aktiivista osallisuutta tukevaksi.

Olen itse mukana kirjoittamassa menetelmäopaskirjaa ja vastaan Lapinlahden tapausesimerkistä. Opiskelen Savonia-ammattikorkeakoulussa Iisalmessa sosionomin YAMK-tutkintoa, ja kirjaprojekti toimii myös opinnäytetyönäni. Opinnäytetyön on tarkoitus valmistua keväällä 2019.

Haastattelujen tavoite ja toteutus:

Lapinlahden tapausesimerkkiä varten haastatellaan toiminnassa mukana olleita nuoria käyttäen teemahaastatte- luja (yksilö-, pari- ja ryhmähaastattelut). Tällä pyritään siihen, että nuorten ääni, kokemukset ja ajatukset eloku- vaprojektista saadaan esille. Haastatteluaineistoa hyödynnetään menetelmäoppaassa (kirjassa) ja opinnäytetyön kirjallisessa raportissa.

Nauhoitettu haastatteluaineisto litteroidaan eli kirjoitetaan tekstimuotoon, minkä yhteydessä haastateltujen ja aineistossa esiintyvien nimet poistetaan/muutetaan peitenimiksi. Haastateltujen nimiä ei julkaista menetelmäop- paassa eikä opinnäytetyön raportissa. Äänite ja litteroitu tekstiaineisto tulevat ainoastaan haastattelijan (eli mi- nun) käyttöön. Aineisto hävitetään kirjan ja opinnäytetyön raportin julkaisemisen jälkeen.

Lapinlahden projektista julkaistaan myös kuvamateriaalia, johon pyydetään kuvassa/kuvissa esiintyvien suostu- mukset. Suostumus varmistetaan kuvan kohdalla, jos nuori ja alaikäisen nuoren huoltaja ovat antaneet luvan ku- van julkaisuun haastatteluluvan yhteydessä.

Kiitos yhteistyöstä!

Nina Heide
 Sosionomi YAMK-opiskelija
 Savonia-ammattikorkeakoulu
 050 XXXX XXX
nina.heide@edu.savonia.fi

**Lapinlahden seurakunnan suostumus
 kehittämistyön ja haastattelujen toteuttamiseen:**

Olen perehtynyt kirjaprojektin tarkoitukseen ja sisältöön.

VERSOVA PUU

SAVONIA

Päiväys

Lauri Jäntti

Kirkkoherra

Lapinlahden seurakunta

LIITE 3B: TIEDOTE ESIHAASTATTELUISTA

Iisalmi 18.1.2018

Tiedote esihaastattelua varten

Hei Lapinlahden seurakunnan nuorisotyön ja nuorten elokuvaryhmä Lenda Productionsin elokuvaprojektissa vuonna 2017 mukana ollut aikuinen! Tällä hetkellä jälkituotannossa oleva elokuvaprojekti saa jatkoa. Elokuvatoinnasta työstetään käsikirjatyyppinen menetelmäopas, joka julkaistaan alustavasti loppuvuodesta 2018.

Kirjan tavoitteena on rohkaista työntekijöitä erilaisissa ympäristöissä (esim. seurakunnat, koulut, yhdistykset...) ottamaan elokuvatoiminnan menetelmä käyttöön. Kirjasta saavat tukea elokuvatoimintaa jo toteuttavat ja periaatteessa ketkä vain elokuvien teosta kiinnostuneet. Lapinlahdella toteutettu elokuvaprojekti on omanlaisensa sovellus elokuvatoiminnasta, ja siitä tehdään tulevaan kirjaan havainnollistava tapausesimerkki. Nyt sinulla on tilaisuus päästä osallistumaan kirjan materiaalin tuottamiseen.

Taustatiedot:

Sotkamossa sijaitseva Versova Puu ry toteuttaa nuorten kristillistä elokuvatoimintaa ja erilaisia nuorisohankkeita Kainuun alueella. Toiminnassa yhdistyy nuorisotyön ja elokuva-alan asiantuntemus. Versova Puu -elokuvatoimintaan voit tutustua osoitteessa versovapuu.fi/elokuvatoiminta/. Toiminnassa mukana olleet nuoret ja sitä toteuttavat työntekijät ovat kokeneet toiminnan vetovoimaiseksi ja nuorten aktiivista osallisuutta tukevaksi.

Olen itse mukana kirjoittamassa menetelmäopaskirjaa ja vastaan Lapinlahden tapausesimerkistä. Opiskelen Savonia-ammattikorkeakoulussa Iisalmessa sosionomin YAMK-tutkintoa, ja kirjaprojekti toimii myös opinnäytetyönäni. Opinnäytetyön on tarkoitus valmistua keväällä 2019.

Esihaastattelujen tavoite ja toteutus:

Lapinlahden tapausesimerkkiä varten haastatellaan toiminnassa mukana olleita nuoria käyttäen teemahaastatteluja (yksilö-, pari- ja ryhmähaastattelut). Tällä pyritään siihen, että nuorten ääni, kokemukset ja ajatukset elokuvaprojektista saadaan esille. Haastatteluaineistoa hyödynnetään menetelmäoppaassa (kirjassa) ja opinnäytetyön kirjallisessa raportissa. Esihaastattelut toteutetaan ennen varsinaisia nuorten haastatteluja yksilöhaastatteluina. Niiden tarkoituksena on testata äänityslaitteiston toimivuutta ja alustavia haastattelukysymyksiä. Siksi esihaastattelut kannattaa tehdä henkilöille, joilla on tietoa aiheesta ja jotka ovat olleet toiminnassa mukana jollain tavalla. Onnistuessaan esihaastatteluista saatu aineisto on yhtä pätevää kuin varsinainen haastatteluaineisto.

Nauhoitettu haastatteluaineisto litteroidaan eli kirjoitetaan tekstimuotoon, minkä yhteydessä haastateltujen ja aineistossa esiintyvien nimet poistetaan/muutetaan peitenimiksi. Haastateltujen nimiä ei julkaista menetelmäoppaassa eikä opinnäytetyön raportissa. Äänite ja litteroitu tekstiaineisto tulevat ainoastaan haastattelijan (eli minun) käyttöön. Aineisto hävitetään kirjan ja opinnäytetyön raportin julkaisemisen jälkeen.

Kiitos yhteistyöstä!

Nina Heide
Sosionomi YAMK-opiskelija
Savonia-ammattikorkeakoulu
nina.heide@edu.savonia.fi

Suostumus esihaastatteluun osallistumisesta:

Olen perehtynyt kirjaprojektin tarkoitukseen ja sisältöön sekä haastatteluaineiston käyttöön.

Päiväys

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

LIITE 3C: TIEDOTE HAASTATTELUISTA ELOKUVARYHMÄN NUORILLE JA HUOLTAJILLE

Iisalmi 18.1.2018

Tiedote nuorille ja huoltajille

Hei elokuvaryhmäläinen ja huoltaja! Tällä hetkellä jälkituotannossa oleva elokuvaprojekti saa jatkoa. Elokvatoiminnasta työstetään käsikirjatyyppinen menetelmäopas, joka julkaistaan alustavasti loppuvuodesta 2018.

Kirjan tavoitteena on rohkaista työntekijöitä erilaisissa ympäristöissä (esim. seurakunnat, koulut, yhdistykset...) ottamaan elokuvatoiminnan menetelmä käyttöön. Kirjasta saavat tukea elokuvatoimintaa jo toteuttavat ja periaatteessa ketkä vain elokuvien teosta kiinnostuneet, kuten teidänlaisenne innokkaat nuoret. Lapinlahdella toteutettu elokuvaprojekti on omanlaisensa sovellus elokuvatoiminnasta, ja siitä tehdään tulevaan kirjaan havainnollistava tapausesimerkki. Nyt sinulla on ainutlaatuinen tilaisuus päästä osallistumaan ihan oikean kirjan materiaalin tuottamiseen.

Taustatiedot:

Sotkamossa sijaitseva Versova Puu ry toteuttaa nuorten kristillistä elokuvatoimintaa ja erilaisia nuorisohankkeita Kainuun alueella. Toiminnassa yhdistyy nuorisotyön ja elokuva-alan asiantuntijuus. Versova Puu -elokuvatoimintaan voit tutustua osoitteessa versovapuu.fi/elokuvatoiminta/. Toiminnassa mukana olleet nuoret ja sitä toteuttavat työntekijät ovat kokeneet toiminnan vetovoimaiseksi ja nuorten aktiivista osallisuutta tukevaksi.

Olen itse mukana kirjoittamassa menetelmäopaskirjaa ja vastaan Lapinlahden tapausesimerkistä. Opiskelen Savonia-ammattikorkeakoulussa Iisalmessa sosionomin YAMK-tutkintoa, ja kirjaoprosjektin toimii myös opinnäytetyönäni. Opinnäytetyön on tarkoitus valmistua keväällä 2019.

Haastattelujen tavoite ja toteutus:

Lapinlahden tapausesimerkkiä varten haastatellaan toiminnassa mukana olleita nuoria käyttäen teemahaastatteluja (yksilö-, pari- ja ryhmähaastattelut). Tällä pyritään siihen, että nuorten ääni, kokemukset ja ajatukset elokuvaprojektista saadaan esille. Haastatteluaineistoa hyödynnetään menetelmäoppaassa (kirjassa) ja opinnäytetyön kirjallisessa raportissa.

Nauhoitettu haastatteluaineisto litteroidaan eli kirjoitetaan tekstimuotoon, minkä yhteydessä haastateltujen ja aineistossa esiintyvien nimet poistetaan/muutetaan peitenimiksi. Haastateltujen nimiä ei julkaista menetelmäoppaassa eikä opinnäytetyön raportissa. Äänite ja litteroitu tekstiaineisto tulevat ainoastaan haastattelijan (eli minun) käyttöön. Aineisto hävitetään kirjan ja opinnäytetyön raportin julkaisemisen jälkeen.

Lapinlahden projektista julkaistaan myös kuvamateriaalia, johon pyydetään kuvassa/kuvissa esiintyvien suostumukset. Suostumus varmistetaan kuvan kohdalla, jos nuori ja alaikäisen nuoren huoltaja ovat antaneet luvan kuvan julkaisuun haastatteluluvan yhteydessä. **Huom.!** Tullessasi haastatteluun, ota allekirjoituksilla varustettu suostumuslomake mukaan!

Suostumus haastatteluun osallistumisesta: (Rastita.)

- Olen perehtynyt kirjaoprosjektin tarkoitukseen ja sisältöön sekä haastatteluaineiston käyttöön.
- Nuoresta saa julkaista kuvan elokuvatoiminnasta kertovassa kirjassa (ja opinnäytetyön raportissa).

Kiitos yhteistyöstä!

Nina Heide
 Sosionomi YAMK-opiskelija
 Savonia-ammattikorkeakoulu
 050 XXXX XXX
nina.heide@edu.savonia.fi

Päiväys Elokuvaryhmäläisen allekirjoitus ja nimenselvitys

Alaikäisen elokuvaryhmäläisen huoltajan allekirjoitus ja nimenselvitys

LIITE 4: TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

Teemahaastattelun runko

ELOKUVAPROJEKTI

Kuvaile elokuvaprojektia, jossa olet/olit mukana. Millaista toiminta oli?

- Mitä, missä, milloin, miksi, mitä siellä tehtiin, mikä sinun osuutesi oli...?
- Millaisia tavoitteita itse toiminnalla (elokuvanteko) oli? Entä valmiilla elokuvalla?

KOKEMUKSET

Millaisia kokemuksia sinulla on nimenomaan ryhmämuotoisessa elokuvatoiminnassa / elokuva-ryhmässä mukana olemisesta?

- Positiiviset?
- Negatiiviset?
- Muut? (esim. aikataululliset ym. haasteet)

Mitä olisitte kaivanneet?

- Puuttuiko jotain?
- Oliko jotain liikaa?
- Esim. elokuva-alan osaaminen löytyi tässä tapauksessa itse elokuvaryhmästä, ei vastaavalta työntekijältä. Mitä mieltä olet siitä? (huom. elokuvantekoon liittyvät koulutuskerrat ja tuki)

MOTIVAATIO

Miksi lähdit toimintaan mukaan? (huom. Lenda Productionsin nuoret olivat mukana jo valmistelu-ryhmässä; osa liittyi mukaan myöhemmässä vaiheessa)

- Lähtisitkö uudestaan? (miksi, miksi et)
- Miten sinuun vaikutti se, että toiminta oli kristillistä/seurakunnan toimintaa?

Mikä sai sinut sitoutumaan toimintaan?

- Mikä motivoi sinua toiminnassa?
- Millä tavoin kuvailisit omaa sitoutumistasi? (motivaatio ja sen haasteet...)

VINKKEJÄ

Suosittelisitko toimintaa muunlaisille ryhmille? Millaisille? (koko, ryhmän tavoitteet...)

- Missä muodossa? (projekti kuten tässä tai esim. työpaja, work shop...)
- Millaisille ihmistypeille suosittelisit?

Millaisissa yhteyksissä tällaista toimintaa voisi soveltaa (ei välttämättä kristillisesti)?

- Minkä ikäiset? Missä toimintaympäristöissä? (oppilaitokset, seurakunta, päiväkodit, erityisryhmien toiminta, työyhteisöt...)

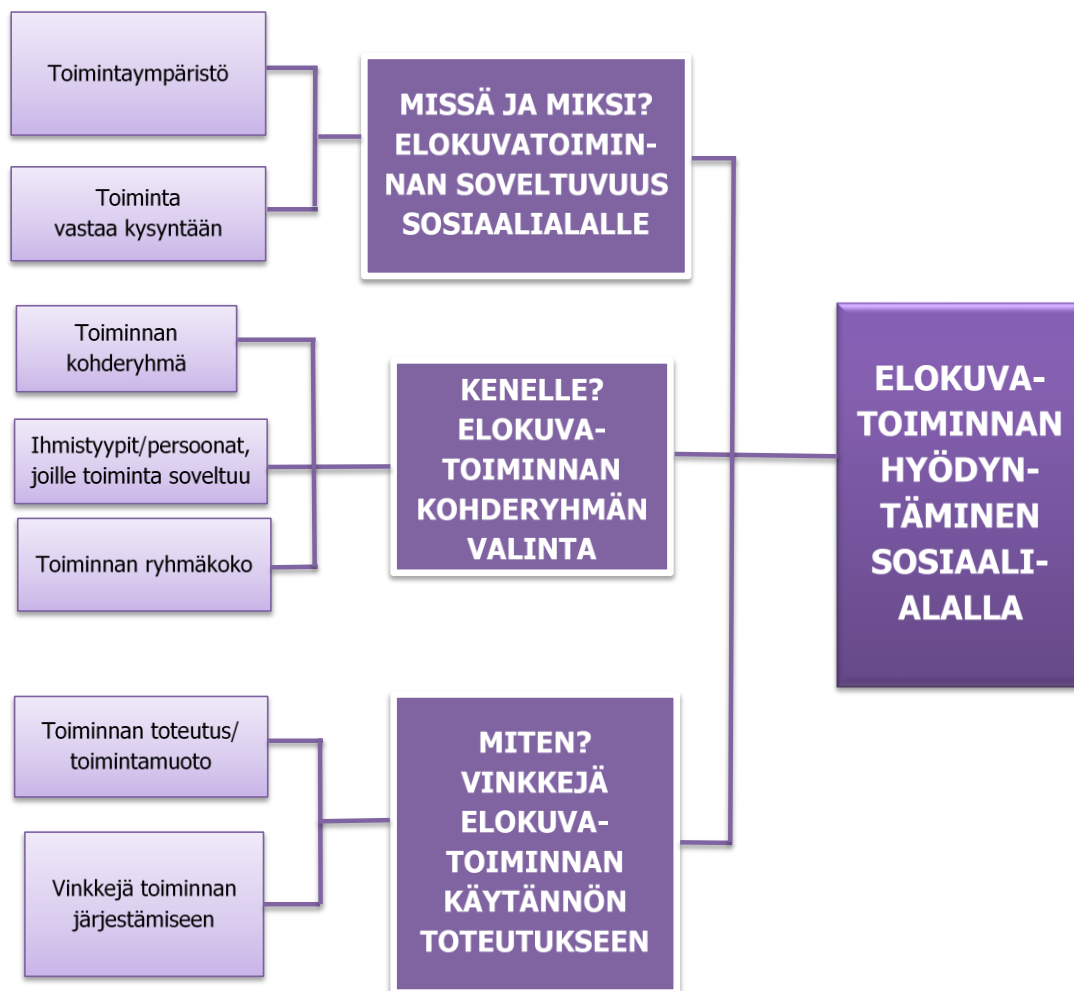
VAPAA SANA

LIITE 5: ANALYYSIN RUNKO

Kuviossa 5 on havainnollistettu analysoinnin luokittelua. Esimerkki koskee toista tutkimuskysymystä/kehittämistehtävää. Kuviossa on esitetty ylä- ja pääluokat.

Tutkimuskysymys/kehittämistehtävä 2:

Miten elokuvatoiminnan menetelmää voidaan hyödyntää sosiaalialalla?

KUVIO 5. Analysoinnin runko, ylä- ja pääluokkien muodostaminen

LIITE 6: TEHTÄISKÖ LEFFA? -KIRJAN SISÄLLYSLUETTELO

SISÄLLYS

ESIPUHE	
JOHDANTO	

I MISTÄ RYHMÄMUOTOISESSA ELOKUVANTEOSSA ON KYSE?

1 TEHTÄISKÖ LEFFA?	
1.1 Elokuvanteon prosessi	
1.2 Oppia ja osallisuutta elokuvatoiminnalla	
1.3 Elokuvanteko työmenetelmänä	
2 MITÄ ELOKUVANTEKOON TARVITAAN?	
2.1 Tuottajan tehtävät.....	
2.2 Budjetti.....	
3 ELOKUVANTEKO RYHMÄTOIMINTANA	
3.1 Elokuvatoiminnan kohderyhmä	
3.2 Elokuvatoiminnan tavoitteet: matka ja määränpää	

II ELOKUVANTEON KAARI.....

4 ALOITETTAISKO?	
4.1 Mitä elokuva on?	
4.2 Idea.....	
4.3 Tarina	
4.4 Käsikirjoitus	
5 KUVAAKSIIN VALMISTAUTUMINEN	
5.1 Kuvauspaikat	
5.2 Aikataulut.....	
5.3 Casting ja kuvausluvut	
5.4 Harjoitukset.....	
6 MONENLAISET TEHTÄVÄT KUVAAKSISSA	
6.1 Kuvauksiin meno	
6.2 Kuvaus.....	
6.3 Valaistus	
6.4 Äänitys.....	
6.5 Ohjaus	
6.6 Näyttelijät.....	
6.7 Kuvaussihteeri	
6.8 Lavastus	
6.9 Maskeeraus	
6.10 Puvustus.....	
6.11 Kuvauspaikkojen sopiminen.....	
6.12 Ruokahuolto	

7 JÄLKITUOTANTOVAIHE KOKOAA ELOKUVAN	
7.1 Leikkaus	
7.2 Äänisuunnittelu	
7.3 Musiikki	
7.4 Jälkituotanto ja CGI	
7.5 Värimäärittely	
7.6 Valmis tuote	
7.7 Markkinointi	

8 ENSI-ILTA – AIHE JUHLAAN	
---	--

III ELOKUVATOIMINTAA KÄYTÄNNÖSSÄ	
---	--

9 VERSOVA PUU -ELOKUVATOIMINTA SOTKAMOSSA.....	
---	--

10 SEURAKUNNAN JA NUORTEN ELOKUVARYHMÄN YHTEISTYÖPROJEKTI LAPINLAH- DELLA	
--	--

SANASTO	
----------------------	--

LÄHTEET	
----------------------	--

LIITTEET	
-----------------------	--

LIITE 1: Esiintymis- ja julkaisulupa	
--	--

LIITE 2: Roolihahmon luominen	
-------------------------------------	--